

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2017

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Aneta Szczepaniak-Głębocka

Andrzej Dudziak

ISSN 0238-9142

Materiał szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 325 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ (Oprac. Andrzej Dudziak).....	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Joanna Grądział-Wójcik – Polska poezja kobieca XXI wieku	18
Małgorzata Derwich, Urszula Bochyńska – XXI – wiek kobiet	26
Marcin Radomski – Rewolucja Październikowa 1917 roku w Rosji z perspektywy 100 lat	37
Bibliografie osobowe: Wanda Chotomska	45
Julia Hartwig	47
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Małgorzata Derwich – Maria Skłodowska-Curie – kobieta, która wyprzedziła swoją epokę	53
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych	69
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego	76
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	101
V. KRONIKA.....	104

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na IV kwartał 2017 roku. Szerszy zestaw dat na IV kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

P a ź d z i e r n i k

	X		–	Miesiąc profilaktyki raka piersi
	X		–	Międzynarodowy Miesiąc Bibliotek szkolnych
	1 X		–	Międzynarodowy Dzień Ludzi Starszych obchodzony od 1991 r. z inicjatywy ONZ (w rocznicę inauguracyjnego posiedzenia Światowej Organizacji ds. Ludzi Starszych)
	1 X		–	Międzynarodowy Dzień Lekarza obchodzony od 1984 roku
	1 X		–	Międzynarodowy Dzień Muzyki ustanowiony z inicjatywy Międzynarodowej Rady Muzyki w 1975 roku
	2 X		–	Światowy Dzień Zwierząt Hodowlanych
	2 X		–	Światowy Dzień Architektury obchodzony w pierwszy poniedziałek października
(130)	2 X	1887	–	Zm. Władysław Bentkowski, wielkopolski działacz społeczny, polityczny oraz publicysta (ur. 24 IX 1817)
(125)	2 X	1892	–	Zm. Joseph Ernest Renan, francuski historyk religii, filozof kultury i filolog orientalny (ur. 28 II 1823)
(115)	2 X	1902	–	Ur. Jerzy Zawieyski, prozaik, dramaturg, eseista, działacz polityczny (zm. 18 VI 1969)
(60)	2 X	1957	–	Polska przedłożyła Zgromadzeniu Ogólnemu ONZ projekt utworzenia strefy bezatomowej w Europie Środkowej zwany planem Rapackiego
(135)	3 X	1882	–	Ur. Karol Szymanowski, kompozytor, pianista, pedagog (zm. 29 III 1937)

- (120) 3 X 1897 – Ur. Louis Aragon, pisarz francuski, działacz polityczny (zm. 24 XII 1982)
- 4 X – Światowy Dzień Opieki nad Zwierzętami
- (95) 4 X 1922 – Ur. Adam Hollanek, pisarz i publicysta, autor utworów fantastycznonaukowych (zm. 28 VII 1998)
- (70) 4 X 1947 – Zm. Max Planck, fizyk niemiecki (ur. 23 IV 1858)
- (60) 4 X 1957 – Wyrzelenie pierwszego sztucznego satelity Ziemi – „Sputnika – 1”
- (10) 5 X 2007 – Zm. Władysław Kopaliński (właśc. Jan Stefczyk; Jan Sterling), leksykograf, tłumacz i wydawca, autor wielu słowników (ur. 14 XI 1907)
- 6 X – Światowy Dzień Mieszkalnictwa ustanowiony przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych
- (130) 6 X 1887 – Ur. Le Corbusier (właśc. Charles Edouard Jeanneret-Gris), architekt, urbanista i malarz francuski pochodzenia szwajcarskiego, współtwórca puryzmu (zm. 27 VIII 1965)
- 8 X – Światowy Dzień Hospicjów i Opieki Paliatywnej
- (50) 9 X 1967 – Zm. André Maurois (właśc. Emile Herzog), pisarz francuski (ur. 26 VII 1885)
- 10 X – Światowy Dzień Zdrowia Psychicznego
- (125) 10 X 1892 – Ur. Ivo Andrić, serbski powieściopisarz, nowelista i poeta, laureat Nagrody Nobla w 1961 r. (zm. 13 III 1975)
- 11 X – Światowy Dzień Wzroku
- 11 X – Dzień Pamięci Generała Pułaskiego obchodzony w USA w dniu śmierci pod Savannah w 1779 roku
- (55) 11 X 1962 – Papież Jan XXIII otworzył obrady II Soboru Watykańskiego (trwał do 8 XII 1965). Uchwalono 16 dokumentów stanowiących syntezę współczesnej nauki Kościoła
- (50) 11 X 1967 – Zm. Halina Poświatowska, poetka (ur. 9 V 1935)

	12 X		– Światowy Dzień Reumatyzmu
(525)	12 X	1492	– Odkrycie Ameryki przez Krzysztofa Kolumba
	13 X		– Dzień Ratownictwa Medycznego
	14 X		– Międzynarodowy Dzień Zmniejszania Skutków Klęsk Żywiolowych uchwalony przez ONZ
	14 X		– Światowy Dzień Normalizacji ustanowiony w 1991 r. przez Międzynarodową Organizację Normalizacyjną (ISO)
	14 X		– Dzień Edukacji Narodowej, dawniej Dzień Nauczyciela; obchodzony w rocznicę powstania Komisji Edukacji Narodowej w 1773 r.
(760)	14 X	1257	– Ur. Przemysław II, król Polski (zm. 8 II 1296)
	15 X		– Międzynarodowy Dzień Niewidomych – Dzień Białej Laski uchwalony przez Europejską Unię Niewidomych w 1993 r.
(435)	15 X	1582	– Zm. św. Teresa (Wielka) z Avila (właśc. Teresa Sanchez de Cepeda y Ahumada), hiszpańska karmelitanka, mistyczka, odnowiciel zakonu, doktor Kościoła, poetka (ur. 28.03.1515)
(200)	15 X	1817	– Zm. Tadeusz Kościuszko, generał polski, przywódca powstania 1794 r. (ur. 4 II 1746)
	16 X		– Dzień Papieża Jana Pawła II
	16 X		– Światowy Dzień Chleba
	16 X		– Światowy Dzień Wyżywienia (obchodzony od 1981 r. z inicjatywy Światowej Organizacji ds. Wyżywienia – FAO), Żywności i Walki z Głodem
(110)	16 X	1907	– Ur. Roger Vailland, pisarz i dziennikarz francuski (zm. 11 V 1965)
	17 X		– Międzynarodowy Dzień Walki z Ubóstwem
	17 X		– Dzień Walki z Rakim ogłoszony przez prezydenta RP w 1997 r.

- (170) 17 X 1847 – Ur. Władysław Belza, poeta, publicysta; autor słynnego wiersza „Katechizm polskiego dziecka” z 1900 r. (zm. 29 I 1913)
- (20) 17 X 1997 – Weszła w życie nowa Konstytucja RP, uchwalona przez Sejm 2 IV 1997 r., podpisana przez prezydenta 16 VII 1997
- 18 X – Dzień Poczty Polskiej, Dzień Łączności
- (320) 18 X 1697 – Ur. Giovanni Antonio Canal, malarz włoski, okresu baroku, pejzażysta (zm. 20 IV 1768)
- (240) 18 X 1777 – Ur. Heinrich von Kleist, dramaturg i prozaik niemiecki (zm. 21 XI 1811)
- (95) 18 X 1922 – Ur. Olgierd Terlecki, pisarz i eseista historyczny (zm. 31 XII 1986)
- (155) 19 X 1862 – Ur. Auguste Marie Louis Lumière, wraz z bratem wynalazca kinematografu (zm. 10 IV 1954)
- 20 X – Światowy Dzień Osteoporozy
- (45) 20 X 1972 – Zm. Magdalena Samozwaniec (właśc. Magdalena z Kossaków 1 voto Starzewska, 2 voto Niewidowska), pisarka, satyryczka (ur. 26 VII 1894)
- (145) 22 X 1872 – Zm. Théophile Gautier, poeta i pisarz francuski (ur. 30 VIII 1811)
- (200) 23 X 1817 – Ur. Pierre Larousse, francuski pisarz, gramatyk, leksykograf i wydawca (zm. 3 I 1875)
- (105) 23 X 1912 – Ur. Aleksander Rogalski, pisarz, tłumacz, eseista, historyk literatury, publicysta, krytyk z poznańskiego środowiska literackiego (zm. 7 V 1996)
- 24 X – Światowy Dzień Informacji obchodzony z inicjatywy ONZ od 1972 r.
- 24 X – Dzień Organizacji Narodów Zjednoczonych obchodzony w rocznicę wejścia w życie Karty NZ (1945)
- (135) 24 X 1882 – Ur. Imre Kalman, kompozytor węgierski, twórca operetek (zm. 30 X 1953)

- (115) 25 X 1902 – Ur. Edward Góra, pisarz związany z Wielkopolską (zm. 19 II 1987)
- (60) 26 X 1957 – Zm. Nikos Kazantzakis, pisarz i poeta grecki (ur. 2 XII 1883)
- (10) 26 X 2007 – Zm. Jerzy Pieterkiewicz (właśc. Jerzy Pietrkiewicz), polski poeta, pisarz, tłumacz i literaturoznawca, prof. Uniwersytetu Londyńskiego (ur. 29 IX 1916)
- 27 X – Światowy Dzień Modlitwy o Pokój
- 27 X – Światowy Dzień Dziedzictwa Audiowizualnego
- (235) 27 X 1782 – Ur. Niccolò Paganini, skrzypek i kompozytor włoski (zm. 27 V 1840)
- (90) 27 X 1927 – Ur. Leszek Kołakowski, filozof, historyk filozofii i idei, eseista, publicysta i prozaik (zm. 17 VII 2009)
- (135) 29 X 1882 – Ur. Jean Giraudoux, pisarz i dramaturg francuski (zm. 31 I 1944)
- 31 X – Światowy Dzień Oszczędności
- (65) 31 X 1952 – Zm. Benedykt Hertz, bajkopisarz i satyryk, autor książek dla dzieci i młodzieży (ur. 7 VI 1872)

L i s t o p a d

- 1 XI – Wszystkich Świętych – Święto Zmarłych
- (85) 1 XI 1932 – Zm. Tadeusz Makowski, malarz (ur. 29 I 1882)
- 3 XI – Dzień św. Huberta – patrona myśliwych, leśników i jeźdźców
- (140) 3 XI 1877 – Ur. Karol Hubert Rostworowski, pisarz, dramaturg, poeta (zm. 4 II 1938)
- (90) 3 XI 1927 – Ur. Zbigniew Cybulski, aktor teatralny i filmowy (zm. 8 I 1967)

- (220) 4 XI 1797 – Ur. Aleksandr Bestużew, pisarz i krytyk rosyjski (zm. 19 VI 1837)
- (170) 4 XI 1847 – Zm. Felix Mendelssohn-Bartholdy, niemiecki kompozytor, pianista, organista i dyrygent (ur. 3 II 1809)
- (130) 4 XI 1887 – Ur. Samuel Marszak, poeta i tłumacz rosyjski (zm. 4 VII 1964)
- (135) 5 XI 1882 – Ur. Jerzy Koller, teatrolog, krytyk literacki, historyk sztuki, związany z Wielkopolską (zm. 27 III 1970)
- (80) 5 XI 1937 – Zm. Bolesław Leśmian (właśc. nazw. Lesman), poeta polski (ur. 22 I 1877)
- (95) 6 XI 1922 – Ur. Artur Międzyzrzecki, poeta, tłumacz literatury francuskiej i anglosaskiej, prezes polskiego (1991-1996) i wiceprezes światowego PEN Clubu (zm. 2 XI 1996)
- (150) 7 XI 1867 – Ur. Maria Skłodowska-Curie, fizyczka i chemiczka polska, mieszkająca we Francji, dwukrotna laureatka Nagrody Nobla – z fizyki wraz z mężem Piotrem Curie w 1903 roku i z chemii w 1911 roku (zm. 4 VII 1934)
- (100) 7 XI 1917 – Wybuch rewolucji bolszewickiej (październikowej) w Rosji, w Sankt Petersburgu (Piotrogradzie)
- (100) 8 XI 1917 – Ur. Tadeusz Nowakowski, pisarz emigracyjny, dziennikarz (zm. 11 III 1996)
- (95) 8 XI 1922 – Ur. Christiaan Barnard, południowoafrykański (RPA) kardiochirurg, dokonał pierwszego przeszczepu serca u człowieka (zm. 2 IX 2001)
- 9 XI – Światowy Dzień Jakości obchodzony od 1989 r. z inicjatywy międzynarodowych organizacji ds. standaryzacji jakości
- 9 XI – Międzynarodowy Dzień Walki z Faszyzmem i Antysemityzmem
- 10 XI – Międzynarodowy Dzień Młodzieży
- (130) 10 XI 1887 – Ur. Arnold Zweig, prozaik niemiecki (zm. 26 XI 1968)

- 11 XI – Święto Niepodległości – święto narodowe, odzyskanie przez Polskę niepodległości po 123 latach niewoli
- (180) 11 XI 1837 – Ur. Artur Grottger, rysownik i malarz, autor cykli poświęconych walkom powstańczym (zm. 13 XII 1867)
- (95) 11 XI 1922 – Ur. Kurt Vonnegut, amerykański pisarz i publicysta (zm. 11 IV 2007)
- (115) 12 XI 1902 – Ur. Jan Marcin Szancer, malarz i grafik, ilustrator (zm. 21 III 1973)
- (95) 12 XI 1922 – Ur. Tadeusz Borowski, poeta, prozaik i publicysta (zm. 3 VII 1951)
- (85) 13 XI 1932 – Zm. Bolesław Krysiwicz, lekarz, działacz polityczny związany z Wielkopolską (ur. 11 IX 1862)
- 14 XI – Światowy Dzień Cukrzycy Światowy Dzień Walki z Cukrzycą
- (110) 14 XI 1907 – Ur. Astrid Lindgren, szwedzka pisarka, autorka książek dla dzieci i młodzieży (zm. 28 I 2002)
- (110) 14 XI 1907 – Ur. Władysław Kopaliński (właśc. Jan Stefczyk; Jan Sterling), leksykograf, tłumacz i wydawca, autor wielu słowników (zm. 5 X 2007)
- 15 XI – Międzynarodowy Dzień Pisarzy Uwięzionych obchodzony z inicjatywy Światowej Federacji PEN-Clubu
- (155) 15 XI 1862 – Ur. Gerhart Hauptmann, dramaturg niemiecki, laureat Nagrody Nobla z 1912 roku (zm. 6 VI 1946)
- (95) 15 XI 1922 – Ur. Wojciech Fangor, polski malarz, grafik, plakacista i rzeźbiarz (zm. 25 X 2015)
- (60) 15 XI 1957 – Zm. Andrzej Bursa, poeta, prozaik, dramaturg, publicysta (ur. 21 III 1932)
- 16 XI – Dzień Walki z Paleniem Tytoniu obchodzony od 1977 roku, w trzeci czwartek listopada
- 16 XI – Światowy Dzień Tolerancji proklamowany przez UNESCO, obchodzony od 1996 r.

- 16 XI – Światowy Dzień Filozofii ogłoszony przez UNESCO, obchodzony w trzeci czwartek listopada
- 17 XI – Ogólnopolski Dzień bez Długów
- 17 XI – Międzynarodowy Dzień Studentów obchodzony od 1941 r.
- 17 XI – Światowy Dzień Wcześniaka (obchodzony od 2011 roku)
- (100) 17 XI 1917 – Zm. August Rodin, rzeźbiarz francuski (ur. 12 XI 1840)
- 18 XI – Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach
- (230) 18 XI 1787 – Ur. Louis Jacques Daguerre, francuski malarz, dekorator, chemik-wynalazca, twórca techniki fotografii zwanej dagerotypią (zm. 10 VII 1851)
- (95) 18 XI 1922 – Zm. Marcel Proust, pisarz francuski (ur. 10 VII 1871)
- (65) 18 XI 1952 – Zm. Paul Eluard (właśc. Eugène Emile Paul Grindel), poeta francuski (ur. 14 XII 1895)
- (55) 18 XI 1962 – Zm. Niels Bohr, fizyk duński, laureat Nagrody Nobla w 1922 roku (ur. 7 X 1885)
- (75) 19 XI 1942 – Zm. Bruno Schulz, pisarz i grafik (ur. 12 VII 1892)
- 21 XI – Światowy Dzień Telewizji
- 21 XI – Światowy Dzień Życzliwości (zwany też Światowym Dniem Pozdrowienia – World Halo Day) obchodzony od 1973 r.
- (190) 22 XI 1827 – Ur. Karol Józef Teofil (starszy) Estreicher, bibliotekarz, bibliograf, historyk literatury i teatru, pochodzenia żydowskiego, wieloletni dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej (zm. 30 IX 1908)
- (175) 22 XI 1842 – Ur. Jose Maria de Heredia, poeta kubański (zm. 2 X 1905)
- (120) 22 XI 1897 – Ur. Janusz Zeyland, lekarz, pionier szczepień przeciwko gruźlicy w Polsce (zm. 5 VIII 1944)

- (10) 22 XI 2007 – Zm. Maurice Bejart (właśc. Maurice Jean Berger), francuski tancerz i choreograf (ur. 1 I 1927)
- (90) 23 XI 1927 – Zm. Stanisław Przybyszewski, prozaik, dramaturg (ur. 7 V 1868)
- (85) 24 XI 1932 – Ur. Andrzej Kurylewicz, kompozytor, muzyk jazzowy, dyrygent (zm. 13 IV 2007)
- (30) 24 XI 1987 – Zm. Karol Bunsch, pisarz polski (ur. 22 II 1898)
- (10) 24 XI 2007 – Zm. Leokadia Serafinowicz, scenograf, reżyser, długoletni dyrektor Poznańskiego Teatru Lalki i Aktora „Marcinek” (ur. 23 II 1915)
- 25 XI – Międzynarodowy Dzień Eliminacji Przemocy wobec Kobiet
- 25 XI – Światowy Dzień Pluszowego Misia ustanowiony w 2002 roku w setną rocznicę powstania zabawki „miś”
- 25 XI – Dzień Kolejarza
- (455) 25 XI 1562 – Ur. Felix Lope de Vega (właśc. Felix Lope de Vega y Carpio), dramaturg hiszpański (zm. 27 VIII 1635)
- (75) 27 XI 1942 – Ur. Jimi Hendrix (właśc. James Marshall Hendrix), amerykański gitarzysta, wokalista, kompozytor, autor tekstów (zm. 18 IX 1970)
- (260) 28 XI 1757 – Ur. William Blake, angielski poeta, pisarz, rytownik, malarz, drukarz i mistyk (zm. 12 VIII 1827)
- (110) 28 XI 1907 – Zm. Stanisław Wyspiański, dramaturg, poeta i malarz (ur. 15 I 1869)
- 29 XI – Dzień Podchorążego
- (185) 29 XI 1832 – Ur. Louisa May Alcott, pisarka amerykańska (zm. 6 III 1888)
- (350) 30 XI 1667 – Ur. Jonathan Swift (właśc. Isaac Bickerstaff), pisarz angielski pochodzenia irlandzkiego (zm. 19 X 1745)

G r u d z i e ń

- 1 XII – Światowy Dzień Zapobiegania AIDS ogłoszony przez WHO z inicjatywy Międzynarodowej Konferencji AIDS w Londynie 1988 r.
- 2 XII – Międzynarodowy Dzień Upamiętniający Zniesienie Niewolnictwa
- (255) 2 XII 1762 – Ur. Franciszek Ksawery Dmochowski, poeta, krytyk i tłumacz (zm. 20 VI 1808)
- (145) 2 XII 1872 – Zm. Wincenty Pol, poeta romantyczny, geograf i etnograf (ur. 20 IV 1807)
- (50) 2 XII 1967 – Pierwsza w historii medycyny operacja transplantacji serca dokonana przez Christiana Barnarda w Republice Południowej Afryki
- 3 XII – Dzień Naftowca i Gazownika
- (160) 3 XII 1857 – Ur. Joseph Conrad (właśc. Teodor Józef Konrad Korzeniowski), powieściopisarz angielski polskiego pochodzenia (zm. 3 VIII 1924)
- (80) 3 XII 1937 – Zm. Josef Attila, poeta węgierski (ur. 11 IV 1905)
- 4 XII – Dzień Górnika – Barbórka
- (110) 4 XII 1907 – Ur. Ksawery Pruszyński, pisarz i publicysta (zm. 13 VI 1950)
- 5 XII – Międzynarodowy Dzień Pomocy Cierpiącym (Dzień Wolontariusza) ogłoszony w 1985 r. z inicjatywy Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych, obchodzony od 1986 r.
- (150) 5 XII 1867 – Ur. Józef Piłsudski, działacz niepodległościowy, mąż stanu, Naczelnik Państwa 1919-1922, marszałek Polski (zm. 12 V 1935)
- (65) 5 XII 1952 – Pierwszy po wojnie Konkurs Skrzypcowy im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu

- (10) 5 XII 2007 – Zm. Andrzej Kopcewicz, twórca polskiej amerykani-
styki, kierownik Zakładu Literatury Amerykańskiej UW,
autor pierwszej polskiej historii literatury amerykań-
skiej (ur. 1934)
- (125) 6 XII 1892 – Zm. Ernest von Siemens, niemiecki wynalazca i kon-
struktor w dziedzinie elektrotechniki (ur. 13 XII 1816)
- (80) 7 XII 1937 – Zm. Andrzej Strug (właśc. Tadeusz Gałecki), powie-
ściopisarz, nowelista (ur. 28 XI 1871)
- (70) 7 XII 1947 – Walny Zjazd Polskiego Związku Zachodniego w Po-
znaniu; określenie zadań w pracy nad rozwojem Ziem
Zachodnich
- (185) 8 XII 1832 – Ur. Björnsterne Björnson, norweski powieściopisarz,
dramaturg, poeta, publicysta i polityk, laureat Nagrody
Nobla w 1903 r. (zm. 26 IV 1910)
- 9 XII – Międzynarodowy Dzień Przeciwdziałania Korupcji
- (425) 9 XII 1592 – Ur. Krzysztof Arciszewski, polski podróżnik i żeglarz,
generał artylerii, ur. w Rogalinie (zm. 7 IV 1656)
- 10 XII – Międzynarodowy Dzień Praw Człowieka uchwalony
w 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne NZ
- 10 XII – Międzynarodowy Dzień Ochrony Praw Dziecka
- 11 XII – Międzynarodowy Dzień Terenów Górskich
- 13 XII – Dzień Księgarza
- 13 XII – Dzień Pamięci Ofiar Stanu Wojennego ogłoszony
przez Sejm RP w 2002 r.
- (220) 13 XII 1797 – Ur. Heinrich Heine, poeta niemiecki (zm. 17 II 1856)
- (150) 13 XII 1867 – Zm. Artur Grottger, rysownik i malarz, autor cykli po-
święconych walkom powstańczym (ur. 11 XI 1837)
- (165) 15 XII 1852 – Ur. Alexandre Becquerel, fizyk francuski, laureat Na-
grody Nobla w 1903 roku (zm. 25 VIII 1908)
- (135) 16 XII 1882 – Ur. Zoltán Kodály, węgierski kompozytor, krytyk mu-
zyczny i pedagog (zm. 6 III 1967)

- (120) 16 XII 1897 – Zm. Alphonse Daudet, powieściopisarz i dramaturg francuski (ur. 13 V 1840)
- (100) 16 XII 1917 – Ur. Arthur C. Clarke, pisarz angielski, twórca literatury science fiction (zm. 19 III 2008)
- (95) 16 XII 1922 – Zm. Gabriel Narutowicz, pierwszy prezydent Rzeczypospolitej Polskiej (ur. 17 III 1865)
- (145) 17 XII 1872 – Zm. Seweryn Mielżyński, działacz społeczny i polityczny, malarz, kolekcjoner związany z Wielkopolską (ur. 11 X 1804)
- (120) 17 XII 1897 – Ur. Władysław Broniewski, poeta, tłumacz (zm. 10 II 1962)
- 18 XII – Międzynarodowy Dzień Migranta ustanowiony przez ONZ 4 grudnia 2000 roku
- (130) 19 XII 1887 – Ur. Kazimierz Tymieniecki, historyk, profesor UP i UAM (zm. 13 X 1968)
- 20 XII – Międzynarodowy Dzień Solidarności
- (35) 20 XII 1982 – Zm. Artur Rubinstein, pianista światowej sławy (ur. 28 I 1887)
- 21 XII – Dzień Pamięci o Poległych i Zmarłych w Misjach i Operacjach Wojskowych poza Granicami Państwa
- (100) 21 XII 1917 – Ur. Heinrich Böll, niemiecki prozaik, laureat Nagrody Nobla w 1972 roku (zm. 16 VII 1985)
- (50) 22 XII 1967 – Zm. Jan Śpiewak, poeta i tłumacz (ur. 18 III 1908)
- (10) 22 XII 2007 – Zm. Julien Gracq (właśc. Louis Poirier), francuski powieściopisarz, eseista i krytyk (ur. 27 VII 1910)
- (160) 24 XII 1857 – Zm. Stanisław Jachowicz, poeta, bajkopisarz i pedagog (ur. 17 IV 1796)
- (35) 24 XII 1982 – Zm. Louis Aragon, pisarz francuski, działacz polityczny (ur. 3 X 1897)
- (325) 25 XII 1692 – Ur. Isaac Newton, fizyk angielski (zm. 20 III 1727)

- (40) 25 XII 1977 – Zm. Charlie Chaplin, angielski aktor hollywoodzki okresu kina niemego, reżyser, scenarzysta i producent filmowy, kompozytor (ur. 16 IV 1889)
- 27 XII – rocznica wybuchu Powstania Wielkopolskiego w 1918 r.
- (195) 27 XII 1822 – Ur. Ludwik Pasteur, uczonec francuski, bakteriolog i chemik (zm. 28 IX 1895)
- (10) 27 XII 2007 – Zm. Janusz Domagalik, polski prozaik, dziennikarz, autor słuchowisk radiowych i widowisk telewizyjnych (ur. 5 VII 1931)
- (10) 27 XII 2007 – Zm. Jerzy Kawalerowicz, polski reżyser filmowy (ur. 19 I 1922)
- (80) 28 XII 1937 – Zm. Maurice Ravel, kompozytor francuski (ur. 7 III 1875)
- 29 XII – Światowy Dzień Różnorodności
- (15) 31 XII 2002 – Zm. Kazimierz Dejmek, reżyser, aktor, prezes ZASP w latach 1988-89, minister kultury i sztuki w latach 1993-1996 (ur. 17 V 1924)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Joanna Grądział-Wójcik

POLSKA POEZJA KOBIECA XXI WIEKU¹

Poezja kobiet wyznacza w literaturze ostatniego stulecia obszar niezmiernie ciekawy, lecz wciąż niedostatecznie opisany – niewiele jest całościowych opracowań, które przybliżyłyby tę twórczość, umożliwiając porównanie ze sobą autorskich propozycji poetyckich oraz wskazanie powiązań między nimi w perspektywie historii literatury, w kontekstach społeczno-kulturowych czy w przekroju tematycznym. Dotychczasowe studia nad polskim pisarstwem kobiet skupiały się bowiem głównie na twórczości prozatorskiej, liryce kobiet poświęcano natomiast przede wszystkim prace koncentrujące się na poszczególnych poetkach (swoje monografie mają np. Kazimiera Iłakowiczówna, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Anna Świrszczyńska, Zuzanna Ginczanka, Anna Kamieńska, Julia Hartwig, Wisława Szymborska, Małgorzata Hillar, Urszula Kozioł, Krystyna Miłobędzka, Halina Poświatowska, Ewa Lipska). Jeszcze trudniej jest uchwycić najnowszą poezję kobiet, która rozwija się intensywnie w ciągu ostatnich dwóch dekad, a którą uznać należy za szczególnie domagającą się dowartościowania i opisu.

Zaznaczyć trzeba jednak, że początek nowego wieku nie wyznacza żadnej istotnej cezury historycznoliterackiej, a określenie „poezja XXI wieku” można jedynie traktować jako synonim poezji najnowszej, przystającą współcześnie na naszych oczach. Stanowi ona refleks, a zarazem diagnozę gruntownych zmian, jakie nastąpiły po transformacji 1989 r. w przestrzeni politycznej, społeczno-obyczajowej, ekonomicznej i kulturalnej. Na najnowszą twórczość poetycką spoglądać można zatem przez pryzmat zmieniającej się sytuacji komunikacyjnej, wpisując ją w model literatury w różnym stopniu zdystansowanej wobec sfery publicznej i ideologicznej, reagującej na rozwój techniki i mass-mediów, poświadczającej zmiany w języku i konstrukcji podmiotu. Również najnowszą poezja kobiet wchłania i współtworzy intelektualną aurę swego czasu, jej udział we współczesnym życiu literackim jest bowiem coraz większy, piszące autorki są często jednocześnie filozfkami, antropolożkami, filolożkami, redaktorkami, tłumaczkami, zawodowymi badaczkami

¹ Artykuł został napisany w ramach badań finansowanych ze środków Narodowego Centrum Nauki (projekt badawczy nr 2015/17/B/HS2/01245).

z tytułami naukowymi czy feministycznymi działaczkami, a ich wiersze w zintelektualizowany i samoświadomy sposób interpretują współczesne im doświadczenie (przykładowo wymienić tu można Julię Fiedorczyk, Izabelę Filipiak, Inę Iwasiów czy Joannę Roszak). Jednocześnie warto pamiętać, że twórczość kobiet – z perspektywy długiego trwania – trudno poddaje się uporządkowaniu historycznoliterackim, lokując się zazwyczaj poza głównymi tendencjami, nurtami i grupami programowymi, choć współczesne poetki coraz częściej angażują się w polemiki i działania manifestowe, by wspomnieć o autorkach manifestów neolingwistycznych, Joannie Mueller, Marii Cyranowicz czy promotorce ekopoezji w Polsce – Julii Fiedorczyk. Symptomatyczny jednak, choć stopniowo dezaktualizowany, wydaje się autokomentarz Krzysztofa Hoffmanna i Marcina Jaworskiego do ich syntetycznego artykułu *Poezja polska po roku 1989*: „W zestawieniu zabrakło kobiet. To zapewne luka najbardziej wymowna. W Polsce nie brakuje zdolnych poetek, ale – z wyjątkiem Krystyny Miłobędzkiej – nie uzyskały takiego uznania jak piszący wiersze mężczyźni”².

Próbując przyjrzeć się najnowszej poezji kobiet trzeba mieć również świadomość, że współtworzą ją autorki różnych pokoleń – obok poezji młodych roczników, urodzonych w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, a także młodszych, które weszły w dorosłe życie po przełomie 1989 r., mamy bowiem bardzo bogatą, ciekawą i zróżnicowaną twórczość autorek, których debiut przypadał w rzeczywistości społeczno-politycznej PRL. Do poetek urodzonych w latach dwudziestych i trzydziestych ubiegłego wieku, a aktywnie tworzących także w następnym stuleciu, należą np.: Ludmiła Marjańska (1923-2005), Wisława Szymborska (1923-2012), Julia Hartwig (1921-2017), Helena Raszka (1930-2016), Urszula Kozioł, Krystyna Miłobędzka, Teresa Ferenc, Krystyna Rodowska, Bogusława Latawiec, a także urodzone w latach czterdziestych Adriana Szymańska czy Ewa Lipska. Co więcej, ich wiersze stają się często bardziej wyraziste i interesujące, a tomiki niektórych z nich, jak np. Marjańskiej, Miłobędzkiej czy Latawiec cieszą się dziś coraz większym uznaniem i popularnością. Równocześnie głos zabierają poetki roczników pięćdziesiątych i sześćdziesiątych, by wymienić przykładowo takie autorki, jak: Uta Przyboś, Anna Janko, Eda Ostrowska, Izabela Filipiak, Inga Iwasiów, Marzanna Bogumiła Kielar, Marzena Broda, Ewa Sonnenberg. Silną pozycję zajmują wiersze autorek urodzonych w kolejnej dekadzie, są wśród nich m.in.: Agnieszka Kuciak, Jolanta Stefko, Anna Podczaszy, Maria Cyranowicz, Wioletta Grzegorzewska, Julia Fiedorczyk, Aneta Kamińska, Justyna Bargielska, Klara Nowakowska,

² K. Hoffmann, M. Jaworski, *Poezja polska po roku 1989*, w: *Przechadzki po polskiej literaturze najnowszej*, red. J. Grądziel-Wójcik, J. Jastrzębska, Z. Kopec, Poznań 2014, s. 35.

Krystyna Dąbrowska, Joanna Mueller, Agnieszka Wolny-Hamkało, Marta Podgórnik, Bianka Rolando. I wreszcie poetki najmłodsze, roczniki osiemdziesiąte i dziewięćdziesiąte, np. Barbara Klicka, Marta Grundwald, Kira Pietrek, Małgorzata Lebda, Julia Szychowiak, Katarzyna Fetlińska. Lista to, rzecz jasna, dalece niekompletna i trochę przypadkowa, uporządkowana jedynie pokoleniowo, nie dająca wyobrażenia o odmienności, różnorodności i specyfice poszczególnych autorskich propozycji poetyckich.

Osobnym problemem, towarzyszącym refleksji nad najnowszą twórczością kobiet, jest wciąż poddawana dyskusjom kwestia różnic między ich poezją a poezją pisaną przez mężczyzn. W dwudziestowiecznej badaniach pisarstwa kobiet przypisywano mu zwykle odmienną tematykę i osobny na tle patriarchalnego dyskursu model postrzegania świata, a także specyficzny sposób kreacji podmiotu lirycznego, wskazujący m.in. na zdolność do empatii, pragnienie współuczestnictwa, szczególny związek z naturą i zakorzenienie w codzienności. Za coraz mniej istotne uznać trzeba jednak cechy tradycyjnie traktowane jako kobiece wyznaczniki twórczości, takie jak emocjonalność, ekspresywność, estetyzacja, „przerost stylu”, nadmierna metaforyczność, uczuciowość czy aintelektualizm. Wciąż charakterystyczna dla tej poezji bywa natomiast jej szczególna biologiczność i cielesny determinizm, przekładający się na świadomość „pisania ciałem”. Podnoszone w wierszach kobiet tematy z reguły jednak tylko pozornie bywają błahe – mówiąc o codziennych, domowych obowiązkach, relacjach międzyludzkich, doświadczeniu miłości czy macierzyństwa, poetki dotykają równocześnie najistotniejszych i uniwersalnych spraw ludzkiej egzystencji, poszukują jej sensu i próbują z jednostkowej perspektywy rekonstruować prawa rządzące światem. Istnieją oczywiście powtarzające się, szczególnie naznaczone cielesnością i sensualnością obszary tematyczne tej poezji, takie jak: miłość i erotyka, macierzyństwo i starość, choroba, ból lub doświadczenie śmierci. Osobnej uwagi domagają się też typowo kobiece doświadczenia, polegające na ekspansji biologiczności czy poczucia seksualności (ciąża, poród, menstruacja, przekwitanie), które stały się odkryciem i przedmiotem opisu pierwszej połowy ubiegłego stulecia, ale wciąż są poruszane i eksploatowane przez poezję najnowszą. Trzeba jednak pamiętać, że poezja kobiet nie zawsze musi prowadzić do ujawniania płci, eksponowania seksualności czy zmysłowości.

Wszystkie te potencjalne cechy pojawiają się w twórczości kobiet w różnym natężeniu, nie zawsze konsekwentnie, razem stanowią jednak pewien zespół wyznaczników, który – jak się wydaje – można przypisać tej poezji, choć najczęściej wymyka się ona wszelkim domkniętym porządkom. Tu chciałabym zwrócić uwagę na jedną tylko z możliwych konfiguracji, która często towarzyszy wierszom kobiet: nakierowanie na tematykę cielesną, sensualną, biologiczną

i eksponowanie psychosomatycznego doświadczenia podmiotu powiązane bywa z intelektualizacją tej poezji, często jednocześnie filozoficznej, egzystencjalnej, metafizycznej, chętnie korzystającej z języka naukowego i potocznego, trywialnego, a zarazem naznaczonego niezwykłością. Jednocześnie szczególnie istotne okazuje się dla kobiet czerpanie z doświadczenia im najbliższego – własnej autobiografii, zanurzonej w żywiole codzienności. Jeśli przyjrzeć się wierszom piszących autorek, proponowane przez nich poetyckie projekty „kobiecości” różnią się od siebie często ze względu na przynależność pokoleniową, światopogląd, przekonania czy doświadczenie życiowe, nasilają się jednak z reguły – w bardzo dużym uproszczeniu i uogólnieniu – takie wspólne im cechy, jak relatywizm i fragmentaryczność ujęcia, trywializacja i obiektywizacja języka, a także antyestetyzm i powszednia tematyka. Cechującą ją indywidualizm, osobność wielu propozycji poetyckich jest jednak jednocześnie zawsze w jakiejś mierze efektem dążenia do samookreślenia własnej, kobiecej tożsamości, która w zmieniającej się rzeczywistości historyczno-społecznej i kulturowej czy też na różnych etapach życia poszczególnych autorek domaga się nowych poetyckich środków wyrazu.

I tak przykładowo w późnej poezji Ewy Lipskiej, Wisławy Szymborskiej i Julii Hartwig, silnie zintelektualizowanej i zdystansowanej wobec przedstawianej rzeczywistości, poruszającej się w kręgu problemów uniwersalnych i krytycznie spoglądającej na współczesną historię i kulturę, kobiecy punkt widzenia nie wydaje się szczególnie istotny. Wyraźniej widać go natomiast w poezji, którą zajmuje problematyka cielesności, a podmiot ujawnia swą pleć. Wiersze kobiet są jednak niezwykle rzadko konsekwentnie acielesne, choć oczywiście ich somatyczność bywa stopniowalna i różnie rozumiana, nie zawsze też mówi się o niej wprost, jak na przykład u Krystyny Miłobędzkiej. Z drugiej strony zdarzają się też bardzo ciekawe indywidualne projekty cielesności, organizujące poetycką wyobraźnię, jak np. u Marzanny Bogumiły Kielar, Teresy Ferenc, Julii Fiedorczyk, Justyny Bargielskiej czy Joanny Mueller. Poezję kobiet cechuje bowiem różnorodność i nieschematyczność „osobnych” wrażliwości sensualnych i prywatnych „poetyk ciała”, a uwaga poetek stopniowo przenosi się ze sfery opisu powierzchowności do wnętrza ciała: bohaterki wierszy nie są już pokazywane z zewnątrz, w estetyzowanych portretach, ale odsłaniają anatomiczne wnętrza i fizjologiczne procesy. Tym wyprawom w głąb somy towarzyszy jednak zawsze pytanie o jego sens, autorki szukają odpowiedzi na pytania egzystencjalne i metafizyczne, a ciało z przedmiotu opisu zmienia się w podmiot poznania. Widać to np. w wierszach Krystyny Dąbrowskiej, Marty Podgórniki, Justyny Bargielskiej czy Kiry Pietrek. Teksty kobiet wypracowują jednocześnie swój własny język, łączący intelektualną dyscyplinę z cielesnością i sensualnością, np. dykcję podręczników biologii i paragrafów prawnych

z mową potoczną, a nawet wulgarną, a także sięgają po styl surrealistyczny, baśniowy, magiczny, oniryczny, język dziecięcy lub lingwistyczny eksperyment.

Poezja starszych autorek próbuje natomiast oswoić silnie odczuwane przez nie konsekwencje upływu czasu, formułując trudną prawdę o tym, że ciało i świadomość nie zmieniają się tak samo i w równym tempie. Przynoszą one „gest pożegnania” (termin Anny Legeżyńskiej)³, a teksty poetyckie stają się zapisem przede wszystkim doświadczenia bólu i starzejącego się ciała. Twórczość kobiet związanych z religijnym światopoglądem poszukuje w biologii transcendentnych gwarancji i znaków nieśmiertelności, jak w późnych wierszach Teresy Ferenc i Ludmiły Marjańskiej. W tych wierszach pisanych najczęściej z perspektywy schyłku życia, autorki konstruują różne wersje podmiotowego „ja”, które pojawia się często w tym samym wierszu jednocześnie jako dziewczynka, dorastająca, dojrzała i stara kobieta. Charakterystyczne są też zwielokrotnione w czasie, akcentujące cielesną zmienność portrety, niekiedy przeradzające się w liryczne autobiografie, jak w poezji Marjańskiej, Lipskiej lub Miłobędzkiej. Również w ostatnich tomikach Szymborskiej ton poezji staje się bardziej osobisty i autobiograficzny, a jej wiersze okazują się namysłem nad własną podmiotowością, sposobem osvajania świata i samoobrony człowieka skazanego na ostateczny finał istnienia. Szymborska z biegiem czasu coraz wyraźniej pokazuje ludzką śmiertelność i skończoność, choć czyni to za pomocą coraz bardziej ascetycznych środków. Poetyckie zmaganie ze śmiercią jest w wierszach noblistki grą świadomości w starciu z bytem, uruchamia myślenie o przemijaniu i nicości, bywa odraczaniem niebytu, lecz także jego ujawnianiem, stając się sposobem bycia w świecie bez transcendencji.

Za istotny w wierszach kobiet uznać należy również wątek natury, zwykle silnie wiązany z tą poezją, a powracający w poetycko przetworzony sposób w różnych układach i dykcjach także u młodszych poetek. Przyroda, zwłaszcza nieożywiona staje się tematem i budulcem metafor, rozrastających się w autonomizujące się somatyczne pejzaże na przykład w wierszach Marzanny Bogumiły Kielar. Również w kojarzonej z ekopoezją twórczości Julii Fiedorczyk cielesnie określone „ja” osmotycznie przenika się z naturą – autorka proponuje zarazem pewien rodzaj literatury zaangażowanej, rozumianej jako intelektualne uczestnictwo w życiu człowieka, szczególnie rodzaj refleksji uwrażliwiającej na nieantropocentryczny, poza-ludzki wymiar świata. Inny natomiast typ zaangażowania ujawnia poezja, która pokazuje, jak nowa rzeczywistość wpływa na zachowanie człowieka i jego odczuwanie świata, odnotowując zwłaszcza

³ O nowej, ironicznej elegijności w poezji końca XX wieku pisała A. Legeżyńska; zob.: tejsze, *Gest pożegnania. Szkice o świadomości elegijno-ironicznej*, Poznań 1999. Wśród twórczości pięciu poetów osobne miejsce znalazła tu poezja Ewy Lipskiej.

spustoszenie sfery duchowej i upominając się o wartości wewnętrzne. Bywa, że bohater(ka) wierszy należy do świata posthumanistycznego, zacierającego granicę między tym, co ludzkie i sztuczne, uwikłana w medialną rzeczywistość, porusza się w wirtualnej przestrzeni, uzależniona od świata techniki. Perspektywa ta pojawia się na przykład w najnowszych tomikach Ewy Lipskiej, w których autorka wskazuje na sytuację człowieka postawionego wobec coraz bardziej technicyzowanej i ponowoczesnie zorientowanej kultury, jest znakiem refleksji nad procesami społecznymi i cywilizacyjnymi, służy krytyce kultury i aktualnego stanu społeczeństwa konsumpcyjnego. Podobne wątki znajdziemy także u Szymborskiej i Kozioł, a przede wszystkim u dużo młodszych autorek, które przemawiają już z wnętrza technicyzowanej rzeczywistości, poszukując dla niej nowych, adekwatnych środków wyrazu. Ciekawych przykładów dostarczają tu teksty Marii Cyranowicz czy Anety Kamińskiej, u których wirtualna rzeczywistość spotyka się ze zmysłowością, cielesnością i onirycznością, a motywy automatyzacji ciała i cyber-rzeczywistości wpisany zostaje w lingwistyczny koncept. Najnowsza poezja kobiet chętnie pokazuje miejsca zagrożenia współczesnej kultury, starając się nawiązywać dialog między zmechanizowaną cielesnością a zagrożoną duchowością, a narzędzie obrony podmiotowości i autentyczności stanowi w niej często cielesność.

Wierszom kobiet towarzyszy także silna tendencja do autorefleksji – somatyzm służy często budowaniu wypowiedzi metapoetyckich, kobiety sięgają po utrwaloną w tradycji metaforę „ciała języka” oraz problematyzują sposoby wyrażania ciała. Wyraźnie, choć w odmienny poetycko sposób, problematyka języka widoczna jest w twórczości Krystyny Miłobędzkiej, Urszuli Kozioł czy Bogusławy Łatawiec. Tożsamościowe pytania, rodzące się w lingwistycznych grach i dialogu ciała i świadomości, zadają także młodsze poetki, np. Joanna Mueller i Maria Cyranowicz. Nawet jednak poezja silnie skupiona na materii języka nie przestaje być silnie zaangażowana w rzeczywistość, stając się najczęściej oryginalnym zapisem osobistego doświadczenia współczesnej kobiety zakorzenionej w wielu społecznych i biologicznych rolach, w codziennej rzeczywistości i zmiennych realiach współczesnego świata.

Powyższe kilka uwag i jedynie zarysowanych ścieżek tematycznych ledwo dotyka, rzecz jasna, problematyki i poetyki najnowszej poezji pisanej przez kobiety. Jest to bowiem twórczość bardzo ciekawa, niejednorodna i dynamicznie się powiększająca, ze wszech miar domagająca się badawczej refleksji i opisanie, a także dowartościowania jej roli w kształtowaniu współczesnej kultury literackiej.

BIBLIOGRAFIA

Literatura podmiotu:

1. Bodzioch-Bryła B., *Ku ciału post-ludzkiemu... Poezja polska po 1989 roku wobec nowych mediów i nowej rzeczywistości*, Kraków 2011.
2. Borkowska G., Czermińska M., Phillips U., *Pisarki polskie od średniowiecza do współczesności: przewodnik*, Gdańsk 2000.
3. *Ciało, płęć, literatura*, red. M. Hornung, M. Jędrzejczak, T. Korsak, Warszawa 2001.
4. *Cielesność w polskiej poezji najnowszej*, red. T. Cieślak, K. Pietrych, Łódź 2010.
5. Flakowicz-Szczyrba M., *Dowód na istnienie. Poezja Julii Hartwig wobec egzystencji i sztuki*, Warszawa 2014.
6. Gajewska A., *Hasło: feminizm*, Poznań 2009;
7. Grądziel-Wójcik J., Łuszczkiewicz P., *Bogusława Latawiec – portret podwojony*, Kraków 2016.
8. Grądziel-Wójcik J., *Przymiarki do istnienia. Wątki i tematy poezji kobiet XX i XXI wieku*, Poznań 2016.
9. Hyży E., *Kobięta, ciało, tożsamość. Teorie podmiotu w filozofii feministycznej końca XX wieku*, Kraków 2003.
10. Kałuża A., *Bumerang: szkice o polskiej poezji przełomu XX i XXI wieku*, Wrocław 2010.
11. Kałuża A., *Pod grą: jak dziś znaczą wiersze, poetki i poeci*, Kraków 2015.
12. Kałuża A., *Wola odróżnienia. O modernistycznej poezji Jarosława Marka Rymkiewicza, Julii Hartwig, Witolda Wirpży i Krystyny Miłobędzkiej*, Kraków 2008.
13. *Kobięta, literatura, medycyna*, red. A. Galant i A. Zawiszewska, Szczecin 2016.
14. *Krytyka feministyczna – siostra teorii i historii literatury*, red. G. Borkowska, L. Sikorska, Warszawa 2000.
15. *Laboratorium poezji kobiecej XX wieku*, red. J. Grądziel-Wójcik, J. Kanięwski, A. Kwiatkowska, T. Umerle, Poznań 2015.
16. Legeżyńska A., *Od kochanki do psalmistki... Sylwetki, tematy i konwencje liryki kobiecej*, Poznań 2009.
17. Ligęza W., *Wstęę*, w: Szymborska W., *Wybór poezji*, Wrocław 2016.
18. *Miłobędzka wielokrotnie*, red. P. Śliwiński, Poznań 2008.
19. Mikołajczak M., *Podjąć przerwany dialog. O poezji Urszuli Koziół*, Kraków 2000.

20. „Niepojęty przypadek”. *O poezji Wisławy Szymborskiej*, red. J. Grądział-Wójcik, K. Skibski, Kraków 2015.
21. *Nowa poezja polska. Twórcy – tematy – motywy*, red. T. Cieślak, K. Pietrych, Kraków 2009.
22. *Nowe dwudziestolecie 1989-2009. Rozpoznania, hierarchie, perspektywy*, red. H. Gosk, Warszawa 2010.
23. Orska J., *Liryczne narracje, Nowe tendencje w poezji polskiej 1989-2006*, Kraków 2006.
24. Orska J., *Republika poetów: poetyckość i polityczność w krytycznej praktyce*, Kraków 2013.
25. *Pisarstwo kobiet pomiędzy dwoma dwudziestoleciami*, red. A. Galant, I. Iwasiów, Kraków 2011.
26. *Polskie pisarstwo kobiet w wieku XX. Procesy i gatunki, sytuacje i tematy*, red. Ewa Kraskowska i Bogumiła Kaniewska, Poznań 2015.
27. *Przechadzki po polskiej literaturze najnowszej*, red. J. Grądział-Wójcik, Z. Kopeć, J. Jastrzębska, Poznań 2014.
28. Piech-Klikowicz A., „Patrzmy sobie w oczy...” *O twórczości Ewy Lipskiej*, Kraków 2013.
29. Przymuszała B., *Szukanie dotyku. Problematyka ciała w polskiej poezji współczesnej*, Kraków 2006.
30. Rydz A., *Mnemozyna. O pamięci autobiograficznej w poezji polskiej*, Poznań 2011.
31. *Solistki. Antologia poezji kobiet (1989–2009)*, red. M. Cyranowicz, J. Mueller, J. Radczyńska, Warszawa 2009
32. Śliwiński P., *Przygody z wolnością. Uwagi o poezji współczesnej*, Kraków 2002.
33. Śliwiński P., *Świat na brudno. Szkice o poezji i krytyce*, Warszawa 2007.
34. Świeściak A., *Lekcje nieobecności. Szkice o najnowszej poezji polskiej (2001-2010)*, Mikołów 2010.
35. Świeściak A., *Melancholia w poezji polskiej po 1989 roku*, Kraków 2010.
36. Telicki M., *Poetycka antropologia Julii Hartwig*, Poznań 2009.
37. *Twórczość niepozorna. Szkice o literaturze*, red. J. Grądział-Wójcik, A. Kwiatkowska, L. Marzec, Kraków 2015.
38. *Warkoczami. Antologia nowej poezji*, red. S. Głuszak, B. Gula, J. Mueller-Liczner, Warszawa 2016.
39. *Wielkopolski alfabet pisarek*, red. E. Kraskowska, L. Marzec, Poznań 2012.
40. *Wielogłos. Krystyna Miłobędzka w recenzjach, szkicach, rozmowach*, red. J. Borowiec, Wrocław 2012.

Joanna Grądziel-Wójcik – dr hab., prof. UAM, literaturoznawczyni, pracuje w Zakładzie Literatury XX w., Teorii Literatury i Sztuki Przekładu Instytutu Filologii Polskiej UAM. Zajmuje się historią literatury i sztuką interpretacji, przede wszystkim polską poezją XX i XXI w., ostatnio zwłaszcza tą pisaną przez kobiety, w ramach grantu „Stulecie poetek polskich”. Autorka m.in. książek: Zmysł formy. Sytuacje, przypadki, interpretacje polskiej poezji XX wieku (UNIVERSITAS, Kraków 2016) oraz Przymiarki do istnienia. Wątki i tematy poezji kobiet XX i XXI wieku (Wydawnictwo UAM, Poznań 2016).

Małgorzata Derwich, Urszula Bochyńska
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

XXI – WIEK KOBIEŃ

Opinia, że wiek XXI jest-będzie „erą kobiet” jest odważna, a może przesadzona (wyolbrzymiona). Odwołuje się także do stereotypów (uogólnień). Jednak warto zauważyć symptomy czy zmiany, które już zaszły, szczególnie jeśli porówna się współczesną rzeczywistość drugiej dekady XXI wieku, z tą minioną – XX czy nawet XIX wieku.

W tym numerze „Poradnika” piszemy o Marii Skłodowskiej-Curie, która jest doskonałym przykładem kobiety... „walczącej” i wyemancypowanej już w XIX wieku. „Walczyła” mianowicie o zdobycie wyższej edukacji, która w jej czasach „przysługiwała” tylko mężczyznom, w tym celu emigrując do Francji, do Paryża. Na tamtejszym uniwersytecie – na Sorbonie, była jedną z niewielu studentek, a później pierwszym profesorem, wykładowczynią. Pionierką była także jako zdobywczyni Nagrody Nobla (wraz z mężem), później pierwszą – i do tej pory jedyną – kobietą, która zdobyła dwie Nagrody Nobla, z dwóch różnych dziedzin przyrodniczych (fizyka i chemia). Miano pionierki zdobywała jeszcze później w innych dziedzinach (np. była jedną z pierwszych kobiet-kierowców, a na pewno pierwszą, która prowadziła ambulans z laboratorium radiologicznym). Palmę pierwszeństwa można jej przyznać nawet w sferze... obyczajowej (choć pewnie tego by sobie nie życzyła). A mianowicie wywołała skandal obyczajowy swoim romanssem z francuskim naukowcem. Pełne hipokryzji ówczesne społeczeństwo, mężczyznom wybaczało romanse i zdrady, ale nie kobietom. Nawet Komitet Noblowski okazał się nią naznaczony, sugerując Marii Curie,

by nie odbierała drugiego Nobla, dopóki nie oczyści się z zarzutów natury moralnej. Odkrywczyni radu i polonu, odmówiła spełnienia tej sugestii i odebrała należną jej nagrodę.

Wiek XX usankcjonował prawa kobiet: do edukacji, do głosowania w wyborach, do pracy zawodowej i zajmowania stanowisk publicznych. Chociaż kwestie równości, wolności czy dyskryminacji kobiet nadal budzą emocje i są przedmiotem dyskusji, to jednak należy obiektywnie stwierdzić, że wiele się pod tym względem zmieniło na lepsze. Co więcej – w wieku XXI można zauważyć tendencję, że coraz bardziej docenia się rolę i zasługi kobiet, także te z minionych wieków, a nawet tysiącleci. Przykładem niech będzie najnowsza teza naukowców, że to kobiety *były siłą napędową zmian i postępu cywilizacyjnego* przez 800 lat – od neolitu do wczesnej epoki brązu (2500-1700 p.n.e.), przez swoją... mobilność (*„Kultura wędrujących kobiet”*) i niezależność (matriarchat; ale o tym wcześniej pisała już Jadwiga Żylińska). Wiek XXI odnajduje w przeszłości coraz więcej nieprzeciętnych kobiet-jednostek. Bowiem jeszcze do niedawna pokutowało stwierdzenie, że „wybitny” może być tylko mężczyzna; gdyż to wśród panów wskazywano naukowców, odkrywców, myślicieli, artystów, poetów i pisarzy, którzy zmieniali bieg historii. A właśnie teraz na nowo ujawnia się dokonania na przykład Hildegardy z Bingen (1098-1179), m.in. w filozofii, medycynie, muzyce, przypomina malarki, m.in. Fridę Kahlo (1907-1954) czy Leonorę Carrington (1917-2011), a w Polsce – „księżniczkę polskiej sztuki”, Zofię Stryjeńską (1891-1976). Ostatnia z wymienionych artystka musiała udawać mężczyznę, by móc studiować malarstwo w Monachium. W literaturze znacznie łatwiej wskazać wiele wybitnych kobiet; obecnie trwa nawet specyficzny boom na poetki i pisarki. Ale tylko Japonia może się poszczycić ponad tysiącletnią tradycją literatury tworzonej przez kobiety, w dodatku na najwyższym poziomie, co polska prasa opisała pod hasłem *„Murasaki Shikibu, czyli japońska Szekspir była kobietą”*.

Ten tytuł brzmi jak jeden ze szlagwortów słynnej *„Seksmisji”* Juliusza Machulskiego, że *„Kopernik była kobietą!”*. Tymczasem współcześni badacze naprawdę doszukali się w otoczeniu astronoma kobiety, od której być może „pożyczył” któreś ze swoich słynnych odkryć albo też – pracowali nad nim wspólnie. Jakby wpisując się w ten nurt, polska reżyserka – Agnieszka Holland zrobiła film pt. *Kopia mistrza*, gdzie w fikcyjnej fabule opowiada o podobnej roli kobiety w życiu i twórczości Ludwiga van Beethovena. Reżyserka jest także dowodem na to, że kobiety coraz częściej sięgają po zawody długo zastrzeżone lub zdominowane przez mężczyzn. Zatem można powiedzieć, że walka, a nawet cierpienie takich „Marii Curie” czy „Zofii Stryjeńskich” nie poszły na marne. Dziś już nikogo nie dziwią lekarki, malarki czy pisarki (również – laureatki Nagrody Nobla, jak Wisława Szymborska czy Swietłana Aleksijewicz – pierwsza nagro-

dzona za reportaż), a nawet reżyserki, dyrygentki czy architektki (choć przesadne „feminizowanie” nazw jest karkołomne, a nieraz wywołuje wręcz efekt komiczny). Coraz częściej panie sięgają także po wyższe stanowiska, więc mnożą się dyrektorki i prezeski.

Współczesne kobiety są bardziej aktywne zawodowo, później zawierają małżeństwa i rodzą mniej dzieci, niż 20 lat temu – pisze blogerka, Kasia Łyczkowska, coach rozwoju osobistego i zawodowego. – Kobiety XXI wieku definiują siebie poprzez pryzmat osiągnięć zawodowych, ambicji, osobowości, a mniej przez to, czy są matkami czy żonami... I zauważa, że: ...kobiety są obecnie znacznie lepiej wykształcone, niż mężczyźni. Z raportu oświaty wynika, że wśród osób w wieku od 19 do 24 lat, studiuje ponad 60 procent pań i jedynie 42 procent panów. Dostrzega także zagrożenia, np. ...zagrożeniem jest przejmowanie męskich wzorców, takich jak rywalizacja, ciągła presja odnoszenia sukcesów, czy tkwienie w zimnym świecie, w którym niezależność finansowa jest ważniejsza niż bliskie związki z ludźmi. To z kolei powoduje nieustanny stres i życie w napięciu.

Stres i napięcie powoduje również fakt, że kobiety chcą być tak samo dobre w pracy, jak i w domu. Biorą na siebie zbyt wiele ról, zamiast się nimi podzielić z partnerami (oczywiście, wiele zależy też od panów, na ile są gotowi do przejścia części obowiązków). Tworzą same z siebie super bohaterki, chcąc być doskonale we wszystkich sferach życia, włączając w to perfekcyjny wygląd. Podąża za nimi kultura masowa, która w miejsce super bohaterów, w stylu Supermana, Batmana czy Spidermana, tworzy *zaskakujące portrety filmowych kobiet*; a mowa nie tylko o „Wonder Woman”, czyli ekranizacji komiksu pod tym samym tytułem, ale nawet o postaci... „Ani z Zielonego Wzgórza”. Nowa, 7-odcinkowa ekranizacja powieści sprzed ponad stu lat, w reżyserii Moiry Walley-Beckett również wpisuje się – jak piszą krytycy – w *klimat kobiecej rebelii, która trwa w Hollywood*. Owa rebelia polega zaś na tym, że autorki obu filmów pokazują nowe wzorce wychowania dla dziewcząt oraz opowiadają o *silnych kobietach, pozbawionych kompleksów, które nie czują się gorsze ze względu na płeć*. „Wonder Woman”, czyli Diana, córka królowej Amazoнок, „nie dorastała w świecie, w którym to mężczyźni byli prezydentami, szefami, wodzami, naukowcami, architektami” (...) *Wonder Woman to ekranowe spełnienie marzeń uczestniczek kobiecych marszów: o świecie równych szans, świecie, w którym to nie faceci decydują, co kobiety mogą robić ze swoimi ciałami*. Podobny nurt dostrzeżono nawet w – mnożących się ostatnio – serialach kryminalnych. W kultowym już „Top of the Lake”, czy też „The Killing”, „The Fall” („Upadek”), „Prime Suspect” („Główny podejrzany”), „Wydział zabójstw Baltimore” i kilku innych, to policjantki, inspektorki i – straszne słowo – detektywki odgrywają główną rolę.

Ironizując, można powiedzieć, że tylko w... nowej podstawie programowej nie dostrzeżono nowej roli kobiet. Jej krytycy zauważają „sporadyczną obecność kobiet i zdominowanie lekcji przez historię militarną”. W tym kontekście nauczyciele zwracają uwagę na przełamujące schemat detale, jak np. podpis pod zdjęciem Józefa Piłsudskiego z córkami Jadwigą i Wandą w podręczniku Nowej Ery: „*Starsza Wanda została lekarzem, a młodsza była pilotem wojskowym i architektem*”. Albo – w tej samej książce – na rozbudowaną opowieść o Marii Skłodowskiej-Curie „*ukazującą nie tylko jej dorobek naukowy, lecz także działalność wojenną, gdy wraz z córką szkolili lekarzy i pielęgniarki*”.

Zestawienie, inspirowane zagadnieniem „XXI – wiek kobiet”, zawiera wybór bibliografii związanej z tą – szeroko pojętą – tematyką. Znajdują się w nim zarówno pozycje zwarte, jak i artykuły, podzielone na dziewięć działów. Najpierw są „Opracowania ogólne”, a następnie: Kobiety w literaturze, kulturze, nauce, polityce i religii, na wsi, w sporcie, na rynku pracy. Wybór zamyka dział pt. Prawa kobiet.

BIBLIOGRAFIA (wybór)

I. Opracowania ogólne

a) Pozycje zwarte

1. KAPŁANKI, amazonki i czarownice / Jadwiga Żylińska. – Wyd. 4. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1986. – 234 s.
2. RÓWNOŚĆ płci i awans społeczny kobiet / Wiktoria Domagała ; Katedra Makroekonomii i Badań nad Rozwojem. Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu. // W: Unia Europejska i Polska wobec międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju. – Warszawa : Wydawnictwo Naukowe UKSW, 2016. – S. 61-78

b) Artykuły

1. A PLANETY szaleją / Paulina Domagalska. W: G a z . W y b o r c z a . – 2017, nr 192, s. 28-29
2. DZIEWCZYNY tak się nie zachowują / Natalia Mazur. W: G a z . W y b o r c z a (Poznań). – 2017, nr 52, s. 6-7
3. CIAŁO poza społecznym kanonem piękna – ciało odrzucone : perspektywa osób o ciele „nieidealnym” / Krystyna Buszman, Anna Brandt ; Uniwersytet Śląski. W: S p o ł e c z e ń s t w o i E d u k a c j a . – 2016, nr 1, s. 225-237

4. FEMINISTKI, poganki, masonki / Aldona Ciborowska. W: *Nasz Dziennik*. – 2017, nr 118, s. 12-13
Kongres Kobiet.
5. HISTORIA wybitnych bez społeczeństwa / Małgorzata Zubik. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 194, s. 4
6. JKM, IQ i światowa publika / Tomasz Sommer. W: *Najwyższy Czas!*. – 2017, nr 12, s. XVI-XVII
Inteligencja kobiet.
7. KOBIETA zagadką jest / opracował Leszek Masierak. W: *Tyg. Solidarność*. – 2017, nr 35, s. 62-63
8. KOBIECY mafii / Joanna i Rafał Pasztelańscy. W: *Wprost*. – 2016, nr 42, s. 52-55
9. KOBIECY wpływowe / Aleksandra Więcka. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2016, nr 305, dod. *Wysokie Obcasy*, nr 53, s. 14-36
10. KOBIECY wszystkich krajów połączyły się / Magda Papuzińska. W: *Wprost* (Poznań). – 2017, nr 11, s. 52-54
11. KULTURA wędrujących kobiet / Margit Kossobudzka. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 207, s. 16
12. „MAŁE ŻYCIE”, wielka sprzedaż / Natalia Szostak. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 198, s. 34-35
13. NIE będziemy siedzieć cicho / Aleksandra Klich. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 53, s. 8-9
14. NIE ma jednego bycia kobietą / Marta Mazurek, rozm. przepr. Alicja Lehman. W: *Gaz. Wyborcza* Poznań. – 2017, nr 209, s. 8-9
15. NIEROZWAŻNA i romantyczna / Ola Salwa. W: *Wprost*. – 2016, nr 37, s. 84-87
16. NIEPRZEWIDZIALNE następstwa rewolucji wyzwolonych kobiet / Uri Huppert. W: *Res Humana*. – 2016, nr 6, s. 31-33
17. ODRZUCAJĄC mit matki-Polski / Monika Talarczyk-Gubała. W: *Kino*. – 2017, nr 7, s. 14-15
18. [PIĘĆDZIESIĄT] 50 najbardziej wpływowych Polek. W: *Wprost*. – 2017, nr 10, s. 20-24, 26-33
19. PODPORZĄDKOWANIE/posłuszeństwo żon(y) wobec męża – wymóg religijny czy kulturowy? / Walerian Bugel. W: *Family Forum*. – 2016, nr 6, s. 205-220
20. POLKI się rozwodzą / Ewelina Jamka, Magda Kozińska. W: *Wprost*. – 2016, nr 37, s. 28-31
21. PRAWDA o kobiecie : feminizm i trywializacja w kobiecej prasie segmentu luksusowego w Polsce / Olivia Kłusek ; Uniwersytet Jagielloński. W:

- Media, Biznes, Kultura : dziennikarstwo i komunikacja społeczna. – 2016, nr 1, s. 27-44
22. PUŁAPKA „wzmacniania kobiet” / Aldona Ciborowska. W: *Nasz Dziennik*. – 2017, nr 127, dod. Magazyn nr 235, s. M4
 23. SELFIE z Zielonego Wzgórza / Justyna Suchanecka. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 201, s. 6
 24. STATUS socjoekonomiczny kobiet w okresie porozwodowym / Anna Kołodziej-Zaleska, Michalina Iłska ; Uniwersytet Śląski. W: *Społeczeństwo i Edukacja*. – 2016, nr 1, s. 59-73
 25. TROPIENIE rewolucji? / Maria Kobielska ; Katedra Antropologii Literatury i Badań Kulturowych. Wydział Polonistyki UJ. W: *Teksty Drugie*. – 2016, nr 4, s. 156-162
- Zawiera recenzję książki: *Akuszerki transformacji : kobiety, literatura i władza w Polsce po 1989 roku* / Agnieszka Mrozik. – Warszawa, 2012.
26. TRZY polonijne kobiety sukcesu z Chicago w świetle ich relacji / Joanna Wojdon ; Uniwersytet Wrocławski. W: *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*. – 2017, z. 1, s. 95-110
 27. W POSZUKIWANIU kobiet w podręcznikach do historii : rozważania nad publikacją Iwony Chmury-Rutkowskiej, Edyty Głowackiej-Sobiech, Izabeli Skórzyńskiej, „Niegodne historii”? O nieobecności i stereotypowych wizerunkach kobiet w świetle podręcznikowej narracji historycznej w gimnazjum / Agnieszka Chłosta-Sikorska ; Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Instytut Historii i Archiwistyki. W: *Studia z Historii Społeczno-Gospodarczej XIX i XX Wieku*. – 2016, nr 16, s. 208-219
 28. WBREW naturze i kulturze / Konrad Kołodziejki. W: *w Sieci*. – 2017, nr 10, s. 34-35
 29. ZA GRUBA, za chuda, nieładna – problem społecznej stygmatyzacji osób o ciele nieidealnym / Anna Brandt, Krystyna Buszman ; Uniwersytet Śląski. W: *Społeczeństwo i Edukacja*. – 2016, nr 1, s. 103-115

II. Kobiety w literaturze

1. BAŁAGAN w kryminale / Paulina Domagalska. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 207, s. 14
2. BIOGRAFISTKI / Olga Szmidt. W: *Tyg. Powszechny*. – 2015, nr 42, s. 25-27
3. MEŻCZYŻNI są odrażająco brudni i źli / Wojciech Engeling. W: *Do Rzeczy*. – 2017, nr 35, s. 46-47

4. MIGRACJE kobiet : strategie odzyskiwania głosu i ciała w twórczości literackiej Polek mieszkających w Wielkiej Brytanii i Irlandii / Anna Kronenberg. W: *Teksty Drugie*. – 2016, nr 3, s. 98-115
5. NIE takie małe kobietki / Karolina Pasternak. W: *Newsweek*. – 2017, nr 25, s. 84-85
6. MURASAKI Shikibu, czyli japońska Szekspir była kobietą / Aleksandra Zbroja. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 83, dod. Wysokie Obcasy, nr 14, s. 9
7. UCHO do pisania : Swietłana Aleksijewicz / Katarzyna Trzeciak. W: *Tyg. Powszechny*. – 2015, nr 37, s. 3-5 (dod. Conrad)
8. WIEK kobiet w literaturze / Jadwiga Zatorska, Marek Kochanowski. – Białystok : Trans Humana, 2002. – 391 s.
9. ŻONY, Marty i podręczne. A ty którą jesteś? : powieść, w której żyjemy / Katarzyna Wężyk. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 104, s. 24-25

III. Kobiety w kulturze

1. ANIMACJA kobiet : brakujący rozdział / Agnieszka Kozłowska. W: *Magia Animacji*. – 2016, s. 118-127
2. ARTYSTKI w pracy i o pracy : poznawcze wymiary sztuki / Karolina Sikorska ; Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Katedra Kulturoznawstwa. W: *Sztuka i Dokumentacja*. – 2016, nr 1, s. 74-83
3. CYCKI i smoczyce / Katarzyna Wężyk. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 169, s. 28-29
Kobiety i seks w 7 sezonie serialu „Gra o tron”.
4. DZIEWCZYNY na pierwszej linii / Emilia Dłużewska. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 73, s. 18
Serial fimowy „Wojenne dziewczyny”.
5. FRIDA. Artystka osobna / Anna Solak. W: *IKS*. – 2017, nr 9, s. 8-9
6. FILMOWA wiosna wybitnych Polek / Magdalena Piejko. W: *Gaz. Polska*. – 2017, nr 12, s. 80-81
7. JESTEM widzem, jestem kobietą ... / Kinga Dunin. W: *Dialog*. – 2017, nr 3, s. 5-11
8. NITROWY pocałunek : pionierka kina queer: Barbara Hammer / Monika Talarczyk-Gubała. W: *Kino*. – 2017, nr 2, s. 40-42
9. NUTAMI w szklany sufit / Anna S. Dębowska. W: *Gaz. Wyborcza*. – 2017, nr 183, s. 14
Kompozytorzy.
10. OBRAZ kobiety w kulturze tradycyjnej / Marta Nowosad-Bakalarczyk. W: *Etnolingwistyka*. – 2016, nr 28 (2016), s. 303-306

11. STRYJEŃSKA : diabli nadali / Angelika Kuźniak. – Wołowiec : Wydawnictwo Czarne, 2015. – 341 s.
12. SUPERBOHATERKI / Marcin Chudoba. W: K o n s p e k t . – 2017, nr 2, s. 40-42
13. SUPERBOHATERKI spod kobiecej ręki / Sylwia Kawalerowicz, Łukasz Chmielewski. W: G a z . W y b o r c z a . – 2017, nr 134, dod. Wysokie Obcasy, nr 23 s. 18-23
M.in. Wonder Woman, Jessica Jones, Ms. Marvel, America Chavez.
14. SYMETRIA nie istnieje, chyba że ją stworzysz : sztuka Joanny Pawlik / Małgorzata Bożek. W: F r a g i l e . – 2017, nr 1, s. 30-35
Fotografie.
15. ŚWIAT filmu jest piekłem kobiet / Radosław Korzycki. W: D z i e n n i k G a z . P r a w n a . – 2017, nr 83/84, s. 75-77
16. WYBRANE wizerunki kobiet w sztuce animacji / Urszula Jarecka. W: M a g i a A n i m a c j i . – 2016, s. 98-116

IV. Kobiety w nauce

a) Pozycje zwarte

1. WEWNĘTRZNY świat Marii Curie : Geniusz i obsesja. – Wrocław : Wydawnictwo Dolnośląskie, 2013. – 244 s.
2. ŻYCIE Marii Curie / Susan Quinn. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 1997. – 643 s.

b) Artykuły

1. AWANS naukowy kobiet : czy coś się zmieniło? / Piotr Rodzik ; Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy Warszawa. W: N a u k a . – 2016, nr 4, s. 93-110
2. EFEKT Matyldy. Nie ulegaj / Magdalena Goetz. W: G ł o s N a u c z y c i e l s k i . – 2017, nr 11, s. 12
Kobiety w nauce: Merit Ptah (ok. 2700 p.n.e., Agnodike (IV w. p.n.e.), Aglaonike (II lub I w. p.n.e.), Jacqueline Felice de Almania (XIV w.), Margaret Cavendish (XVII w.), Cecilia Payne-Gaposchkin (1900-1979).
3. KOPERNIK już jest kobietą : nauka rodzaju żeńskiego / Piotr Cieśliński. W: G a z . W y b o r c z a . – 2017, nr 53, s. 24-25
4. MIĘDZY samokolonizacją a wykluczeniem : filozoficzne fantazje o kobiecie uprawiającej filozofię : na marginesie prac Michèle Le Doeuff / Aleksandra Derra. W: C z a s K u l t u r y . – 2016, nr 4, s. 138-145

V. Kobiety w polityce i religii

1. „KOBIECA twarz” wyborów parlamentarnych w Polsce w 2015 roku : perspektywa politologiczno medioznawcza / Katarzyna Brzoza ; Uniwersytet Śląski w Katowicach. W: *Studia Politicae Universitatis Silesiensis*. – 2016, nr 16, s. 167-192
2. KOBIECY świata polityki na okładkach wybranych polskich tygodników w latach 2014-2015 / Katarzyna Brzoza ; Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa. Wydział Nauk Społecznych. Uniwersytet Śląski w Katowicach. W: *Polityka i Społeczeństwo*. – 2017, nr 1, s. 86-100
3. KOBIECY w bardzo męskim świecie / Zuzanna Radzik. W: *Tyg. Powszechny*. – 2017, nr 30, s. 32-35
Kościół katolicki.
4. MNIEJ osoba, bardziej osobna / Anna Czepiel. W: *Więź*. – 2017, nr 2, s. 144-155
5. PARYTETY i kwoty płci a zasada wolnych wyborów / Michał Znaniecki. W: *Studia Wyborcze*. – 2017, nr 23, s. 25-40
6. POKÓJ byłby kobietą. Gdyby był / Anna Wilczyńska. W: *Tyg. Powszechny*. – 2017, nr 29, s. 40-43

VI. Kobiety na wsi

1. KOBIECY wiejskie kruszą „szklany sufit” / Barbara Chmielewska ; Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB. Zakład Ogólnej Ekonomiki. W: *Więź i Rolnictwo*. – 2015, nr 1, [cz.] 2, s. 111-125
2. KOBIECY rządzą polską wsią? : władza lokalna i płeć / Ilona Matysiak ; Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. W: *Więź i Rolnictwo*. – 2015, nr 1, [cz.] 2, s. 127-141
3. MOBILNOŚĆ zawodowa kobiet wiejskich : inicjatywy i działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi / Elżbieta Karnafel-Wyka ; Departament Spraw Społecznych i Oświaty Rolniczej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W: *Więź i Rolnictwo*. – 2015, nr 1, [cz.] 2, s. 177-184
4. PARTYCYPACJA polityczna kobiet wiejskich / Katarzyna Zajda ; Katedra Socjologii Wsi i Miasta Instytutu Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego. W: *Więź i Rolnictwo*. – 2015, nr 1, [cz.] 2, s. 81-95
5. ROLA kobiet na obszarach wiejskich / Agnieszka Wrzochalska ; Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB w Warszawie. W: *Więź i Rolnictwo*. – 2015, nr 1, [cz.] 2, s. 11-21
6. SERIALOWY obraz kobiet wiejskich / Beata Łaciak ; Instytut Stosowanych Nauk Społecznych. Uniwersytet Warszawski. W: *Więź i Rolnictwo*. – 2015, nr 1, [cz.] 2, s. 23-34

7. WSPÓŁCZESNE Polki : jakie są i czego pragną : recenzja książki / Sylwia Michalska ; Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN. W: *Więś i Rolnictwo*. – 2015, nr 1, [cz.] 2, s. 167-170

VII. Kobiety w sporcie

1. ATRYBUTY różnorodności kobiet żołnierzy w świetle wyników badań pilotażowych / Marzena Piotrowska-Trybull, Maria Jabłońska-Wołoszyn ; Wydział Zarządzania i Dowodzenia w Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie. W: *Zarządzanie Zasobami Ludzkimi*. – 2017, nr 3/4, s. 39-52
2. DAMSKIE wspinanie : analiza płci kulturowej w warszawskim środowisku wspinaczkowym / Jagoda Schmidt. W: *Kultura Współczesna*. – 2017, nr 1, s. 137-149
3. KOBIECY na medal / Hanna Urbaniak. W: *Gaz. Wyborcza (Poznań)*. – 2016, nr 182, s. 4-5
4. KOZICE walczą na lodzie / Radosław Nawrot. W: *Gaz. Wyborcza (Poznań)*. – 2017, nr 28, s. 8-9
Hokej na lodzie.
5. PRZED progiem : Polki też skaczą na nartach / Marcin Piątek. W: *Polityka*. – 2017, nr 9, s. 88-89

VIII. Kobiety na rynku pracy

a) Pozycje zwarte

1. CECHY przedsiębiorcze jako podstawa sukcesu zawodowego kobiet / Dorota Dylon // W: *Perspektywy zarządzania zasobami ludzkimi* / redakcja naukowa Anna Rakowska. – Lublin : Instytut Zarządzania Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2014. – S. 138-146
2. DROGA kobiet do sukcesu biznesowego w dobie polityki równych szans / Monika Fabińska ; Uniwersytet Łódzki // W: *Ekonomia* / [red. tematyczny Jerzy Sokołowski, Magdalena Rękas]. – Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, 2016. – S. 130-141. – (Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu ; nr 449)
3. DYSKRYMINACJA kobiet na rynku pracy w Polsce / Justyna Kaźmierczak // W: *Odpowiedzialność podmiotów na rynku* / redakcja naukowa Barbara Czerniachowicz, Anna Wieczorek-Szymańska, Katarzyna Kazojć. – Szczecin : Zapol Sobczyk, 2016. – S. 53-61
4. EKONOMICZNY wymiar bizneswoman / Monika Różycka // W: *Odpowiedzialność podmiotów na rynku* / redakcja naukowa Barbara Czerniachowicz, Anna Wieczorek-Szymańska, Katarzyna Kazojć. – Szczecin : Zapol Sobczyk, 2016. – S. 41-51

5. KOBIECY na rynku pracy : szanse i zagrożenia / Joanna Dąbrowska // W: Perspektywy zarządzania zasobami ludzkimi / redakcja naukowa Anna Rakowska. – Lublin : Instytut Zarządzania Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2014. – S. 103-113
6. STEREOTYPY, motywatory i bariery w rozwoju zawodowym kobiet i mężczyzn / Aleksandra Abramek // W: Perspektywy zarządzania zasobami ludzkimi / redakcja naukowa Anna Rakowska. Lublin : Instytut Zarządzania Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2014. – S. 147-156

b) Artykuły

1. BIEDNIEJSZY biznes bez kobiet / Michalina Szczepańska. W: Puls Biznesu. – 2017, nr 47, s. 2-3
2. CZY kobiety są jakieś inne / Ewa Wilk. W: Polityka. – 2017, nr 6, s. 36-38
3. DLACZEGO biznes nie jest kobietą / Paulina Pustułka ; rozm. przepr. Anna Dobiegała. W: Gaz. Wyborcza. – 2017, nr 12, dod. Mój Biznes nr 3, s. 6
4. CORAZ większa siła kobiecego zarządzania / Anita Błaszczak. W: Rzeczpospolita. – 2017, nr 56, s. B2-B3
5. KOBIECY i mężczyźni na stanowiskach menedżerskich : wyolbrzymione, czy niedoszacowane różnice? / Jolanta Babiak, Beata Bajcar, Anna Borkowska. W: Zarządzanie Zasobami Ludzkimi. – 2017, nr 1, s. 45-56.
6. KREACJE zawodowe matek w ich narracjach / Agnieszka Sobolewska-Popko ; Uniwersytet w Białymstoku. W: Szkoła, Zawód, Praca. – 2016, nr 11, s. 170-190
7. MIGRACJE edukacyjne kobiet do Warszawy w perspektywie biograficznej / Pamela Lange ; Uniwersytet Warszawski. W: Relacje. – 2016, nr 2, s. 163-175
8. PANIE mają kompetencje, ale też wiele obaw / Paulina Kostro. W: Puls Biznesu. – 2017, nr 25, s. 16-17
9. PANNY Tułdzieckie / Violetta Szostak. W: Gaz. Wyborcza. Poznań. – 2017, nr 209, s. 10-11
10. PŁEĆ jako determinanta bezrobocia / Karolina Drela. W: Studia Prawno-Ekonomiczne. – 2016, nr 101, s. 193-207
11. PRACA czy opieka? : co robi Polka, gdy dostaje 500 zł na dziecko / Leszek Kostrzewski. W: Gaz. Wyborcza. – 2017, nr 2, s. 8
12. PRACA tymczasowa, a ciąża trwa / Leszek Kostrzewski. W: Gaz. Wyborcza. – 2017, nr 44, s. 9
13. SZKLANY sufit w krzemowym świecie / Mirosław Konkel. W: Puls Biznesu. – 2017, nr 47, s. 10

14. TRAFIĆ Wisłocką jak kulą w płot : o filmach animowanych kobiet w strukturach polskiej kinematografii / Hanna Margolis. W: Czas Kultury. – 2017, nr 1, s. 51-58
15. UDZIAŁ kobiet w organach zarządczych i nadzorczych spółek w świetle wybranych teorii / Karolina Wodzyńska ; Kolegium Zarządzania i Finansów. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie. W: Studia i Prace Kolegium Zarządzania i Finansów. – 2016, nr 150, s. 167-183
16. WĘGIEL, porcelana i praca kobiet / Elżbieta Rybicka. W: Herito : dziedzictwo, kultura, współczesność. – 2016, nr 4, s. 60-71
17. WYBIERZ sobie mistrzynię / Monika Stelmach. W: Gaz. Wyborcza. – 2017, nr 94, dod. Wysokie Obcasy, nr 16, s. 22-25

IX. Prawa kobiet

1. AUTOPORTRET bez goździka / Paulina Nowosielska. W: Dziennik Gaz. Prawna. – 2017, nr 44, s. A10-A12
2. DZIEŃ gniewu, wszędzie trochę innego : Międzynarodowy Strajk Kobiet / Magda Działoszyńska. W: Gaz. Wyborcza. – 2017, nr 56, s. 4
3. KOBIETY głosują od stu lat, ale mają te same problemy / Karolina Kaziólek. W: Głos Wielkopolski. – 2017, nr 209, s. 18-19
4. KOBIETY przeciw „Panom” / Katarzyna Czarnecka, Joanna Podgórska, Agata Szczerbiak, Ewa Wilk. W: Polityka. – 2017, nr 10, s. 20-23
5. MAMY dość! / Wincenty Elsner. W: Dziennik Trybuna. – 2017, nr 50, s. 3
6. TO NIE jest kraj dla kobiet / Katarzyna Zdanowicz. W: Polityka. – 2017, nr 2, s. 28-30

Marcin Radomski

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

REWOLUCJA PAŹDZIERNIKOWA 1917 ROKU W ROSJI Z PERSPEKTYWY 100 LAT

W październiku 2017 roku przypada 100. rocznica wybuchu przewrotu zbrojnego przeprowadzonego przez partię bolszewików w Piotrogradzie

(Imperium Rosyjskie). W rzeczywistości epizod zdobycia siedziby Rządu Tymczasowego – Pałacu Zimowego, rozegrał się w nocy z 7 na 8 listopada 1917 roku. Z tego powodu skorygowano różnicę wynikającą z obowiązującego ówczasie w Rosji rzymskiego kalendarza juliańskiego, a w piśmiennictwie historycznym wydarzenia te definiuje się jako „rewolucja październikowa”. Po stu latach przypominamy fragment historii najnowszej, która znacząco wpłynęła na zmiany ustrojowe w Rosji, jej polityczno-społeczną przyszłość oraz ogólny układ sił w Europie i na świecie.

Cesarstwo Rosyjskie chwiało się w posadach w wyniku niekorzystnej sytuacji na frontach I wojny światowej (1914–1918). Kilkuletnie batalie przeciwko Niemcom, Austro-Węgrom czy Imperium Osmańskim generowały ogromne straty osobowe w szeregach armii carskich. Morale w wojsku było bardzo niskie, a skala dezercji przekraczała możliwości kontroli. Prowadzona wojna odbiła się negatywnie na gospodarce, ludności cywilnej oraz przemyśle usytuowanym na terenach objętych teatrem działań zbrojnych. W konsekwencji wyczerpane społeczeństwo domagało się zakończenia walk i podjęcia rokowań pokojowych. Wykorzystując istniejące okoliczności partia bolszewicka zdobywała coraz większą popularność, dzięki głoszeniu propagandowych sloganów – szybkiego zakończenia wojny, podpisania pokoju z wrogimi państwami i przywrócenia stabilizacji w kraju.

Złożona sytuacja wewnętrzna doprowadziła ostatecznie do wybuchu rewolucji lutowej 1917 roku, w wyniku której obalono i – po czasie – zamordowano cara Mikołaja II Romanowa z rodziną (żoną, synem i czterema córkami). Władzę w kraju objął Rząd Tymczasowy obok Rad Delegatów Robotniczych i Żołnierskich będących pod kontrolą bolszewików z Włodzimierzem Leninem na czele. Przez następne kilka miesięcy władzy nie udało się wyeliminować nastrojów antywojennych. Wystąpienia i strajki z hasłem „władza dla rad” przybierały na sile. W odpowiedzi burżuazyjno-parlamentarny Rząd Tymczasowy poderwał oddziały kozackie i uczniów szkół oficerskich. Chwilowo rządzący utrzymali zwierzchność nad państwem.

Sponsorowana przez Niemców koteria bolszewicka realizowała misterny plan towarzysza Lenina, który zakładał podpisanie separatystycznego pokoju z – przejściowymi – ustępstwami terytorialnymi na rzecz wierzycieli. Żeby tego dokonać aparat decyzyjny partii musiał przejąć władzę w państwie. W tym celu przeprowadzono zamach stanu, którego efektem było aresztowanie decydentów rezydujących w Pałacu Zimowym oraz likwidacja Rządu Tymczasowego. Następnie powołano nowy rząd – Radę Komisarzy Ludowych z przewodniczącym w osobie Włodzimierza Lenina.

W konsekwencji Rosję ogarnęła wyniszczająca wojna domowa (1917–1920). Na terytorium ogromnego państwa walczyły o władzę siły „czerwonych”

– bolszewików z „białymi” zwolennikami caratu. Ostatecznie zwycięstwo przypadło bolszewikom, którzy dwa lata później wprowadzili nowy porządek w państwie, zmieniając równocześnie nazwę na ZSRR (Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich). Po raz pierwszy w dziejach utworzono system rządów oparty na komunistycznej ideologii.

Z perspektywy lat możemy stwierdzić jak maksyma Karola Marksa mówiąca o tym, że „rewolucje są lokomotywami historii” odnosi się do współczesnej Rosji. Październikowy pucz bolszewicki 1917 roku otworzył nowy rozdział w historii tego kraju. Po utrwaleniu władzy przyszedł czas na agresywną politykę i szereg konfliktów zbrojnych. Prowokacyjna retoryka wojenna jasno określała dalekosiężne plany bolszewików. Na przeszkodzie takiego rozpowszechniania ideałów proletariackich masom pracującym Europy stało odrodzone państwo polskie. Podczas wojny polsko-bolszewickiej (1919–1921) – decydującej o być albo ponownie zniknąć z europejskich map – II Rzeczypospolita odniosła fundamentalne zwycięstwo. Dzięki poświęceniu narodu zniweczono butne zapowiedzi przemarszu Rosji czerwonej po „trupie białej Polski”. Zatrzymano nawałę bolszewicką inwazję na Zachód, wyznaczając jednocześnie granicę wschodnią kraju. W XX-leciu międzywojennym rządy komunistów w ZSRR wprowadziły centralne sterowanie państwem, rozbudowany system łagrów, czystki w wojsku, zakłamaną propagandę oraz indoktrynację zdezorientowanych obywateli. Po zakończeniu II wojny światowej (1939–1945) narzucono światu komunistyczną wizję Józefa Stalina. Mocarstwa atomowe – ZSRR i Stany Zjednoczone – rywalizowały o dominującą rolę. Wojna cywilizacyjna podzieliła świat na dwa wrogie obozy. W razie międzynarodowego konfliktu strony zamierzały odpalić ładunki jądrowe, co prawdopodobnie unicestwiłoby życie na ziemi. Koniec impasu zimnowojennego przypada na rozpad ZSRR w 1991 roku. Przez cały ten czas „rewolucja pożerała własne dzieci”, a system spod znaku sierpa i młota doprowadził do cierpienia i śmierci milionów obywateli. Dzisiaj Rosja jednoznacznie deklaruje ustrój demokratyczny, chociaż nierzadkie są opinie, że „rosyjska demokracja” w zawołowany sposób stosuje metody dawnego reżimu.

Prezentowane poniżej zestawienie w wyborze zbiera pozycje omawiające rosyjski pucz październikowy, który doprowadził do przejęcia przywództwa w kraju przez reprezentantów partii bolszewickiej, by po okresie konsolidacji mogli oni wprowadzić nowy – srogie dla narodu – kierunek polityki państwa. W zebranych materiale (wybór pozycji zwartych od 1980 i artykułów od 1997 roku) wyszczególniono dwie części: opracowania ogólne oraz biografie, pamiętniki i wspomnienia.

I. Opracowania ogólne

a) Pozycje zwarte

1. CESARZ, który zniszczył własne imperium / Aleksander Rummel. – Warszawa : [Uniwersytet Warszawski. Wydział Geografii i Studiów Regionalnych], 2013. – 383 s. : il.
Bibliogr. s. 377-378.
2. DOŚWIADCZANIE historii : kulturowy i społeczny wymiar mitu rewolucji / Marek Woźniak. – Lublin : Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2003. – 217 s.
Bibliogr.
3. ENCYKLOPEDIA Rewolucji Październikowej / red. nauk. Ludwik Bazyłow. – Warszawa : „Wiedza Powszechna”, 1987. – 488 s.
4. FRONT Wschodni 1914-1920 : od Tannenbergu do wojny polsko-bolszewickiej / Michael S. Neiberg. – Poznań : Dom Wydawniczy Rebis, 2010. – 226 s.
Bibliogr. s. 220-221.
5. GENERAŁ Piotr Wrangel : działalność polityczna i wojskowa w latach rewolucji i wojny domowej w Rosji / Dariusz Wierchoś. – Kraków : Wydawnictwo Avalon, 2008. – 254 s.
Bibliogr. s. 239-247.
6. JAK bankierzy zachodu finansowali Lenina / Elisabeth Heresch. – Warszawa : Bellona, 2012. – 348 s.
Bibliogr. s. 339-[342].
7. KRAŻOWNIK Aurora / Andrzej Kuczera. – Warszawa : Wydaw. Min. Obrony Narodowej, 1981. – 15 s. : il. – (Typy Broni i Uzbrojenia ; 70)
8. KRÓTKA historia rewolucji rosyjskiej / Richard Pipes. – Warszawa : Wydawnictwo Magnum, 2007. – 399 s.
Bibliogr. s. [393]-394.
9. LATA walk i zamętu na Ukrainie (1917-1921) / Kamiński Stefan. – [Warszawa] : „Kropka”, [1983]. – 135 s.
10. LEKCJA rewolucji rosyjskiej / Martin Malia. – [Kraków] : Wszechnica Społeczno-Polityczna, 1986. – 234 s.
11. LENIN / Beryl Williams. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2002. – 257 s. : il.
12. LUDZIE czerwonego mroku : rewolucja październikowa – kulisy krwawego terroru / Jakub Maciejewski. – Kraków : Wydawnictwo M, 2017. – 399 s.
13. MARKSOWSKA rewolucja w Rosji / Michał Poradowski. – Warszawa : Unia Nowoczesnego Humanizmu, 1988. – 39 s.

14. O REWOLUCJI : Rosja 1905, 1917 / Róża Luksemburg. – Warszawa : Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, 2008. – 268 s.
15. OD PETERSBURGA do Leningrada / Marian Zdziechowski. – Kraków : Ośrodek Myśli Politycznej, 2009. – 238 s. – (Biblioteka Klasyki Polskiej Myśli Politycznej ; t. 31)
16. OSTATNIE dni Romanowów / Robert A. Wilton. – Wrocław : Wydawnictwo Wektory, 2016. – 134 s.
17. PIĘĆ rozdroży w dziejach świata : porównanie / Gottfried Schramm. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 2009. – 376 s.
18. RAJ doczesny komunistów : dzieje Rosji w XX wieku / Adam Krzyżanowski. – Kraków : Wydawnictwo ARCANA, 2008. – 426 s.
19. REWOLUCJA permanentna Lwa Trockiego : między teorią a praktyką / Mikołaj Mirowski. – Warszawa : Wydawnictwo DiG, 2013. – 480 s.
Bibliogr.
20. REWOLUCJA rosyjska / Richard Pipes. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1994. – 713 s.
21. REWOLUCJA rosyjska : trzy pytania / Richard Pipes. – Warszawa : Wydawnictwo Magnum, 2007. – 115 s.
22. ROSJA 1917-1920 / Damian Fierla. – Warszawa : Bellona, 2003. – 50 s. : il.
23. ROSJA bolszewików / Richard Pipes. – Warszawa : „Magnum”, 2005. – 618 s. : il.
Bibliogr. s. [607]-610.
24. SPRZEDANA rewolucja : jak Niemcy finansowały Lenina / Elisabeth Hesch. – Warszawa : Bellona, 2010. – 348 s.
Bibliogr.
25. STALINOWSKI terror / Wadim W. Kożynow. – Warszawa : Bellona, 2014. – 363 s.
26. SZPIEDZY i komisarze : bolszewicka Rosja kontra Zachód / Robert Service. – Kraków : Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, 2013. – 472 s.
Bibliogr. s. [441-455].
27. TRAGEDIA narodu : rewolucja rosyjska 1891-1924 / Orlando Figes. – Wrocław : Wydawnictwo Dolnośląskie, 2009. – 921 s.
Bibliogr. s. 881-[905]
28. TRAGEDIA kresów / Zdziechowski Marian. – Warszawa : „Maraton”, 1989. – 117 s.
29. TROCKI / Dmitrij Wołkogonow. – Warszawa : Amber, 1999. – 527s. : il.
30. TROCKI : upadek rewolucjonisty / Bertrand M. Patenaude. – Wrocław : Wydawnictwo Dolnośląskie oddział Publicat, 2010. – 430 s. : il.

31. [TYSIĄC dziewięćset siedemnasty] 1917 : czerwone sztandary, biała opończa / Warren H. Carroll. – Wrocław : Wydawnictwo Wektory, 2007. – 162 s.
Bibliogr. s. 162.
32. W OBLICZU końca / Marian Zdziechowski. – Warszawa : Fronda, 1999. – 230 s. – (Biblioteka Frondy)
33. WIDMO przyszłości : Rosja, bolszewizm, Polska / Marian Zdziechowski. – Warszawa : „Głos”, 1988. – 81 s.
34. WIDMO przyszłości Rosja, bolszewizm, Polska / Marian Zdziechowski. – Warszawa : „Głos”, 1988. – 81 s.
35. WOJNA domowa w Rosji / Geoffrey Swain. – Warszawa : NetMarket, 2007. – 239 s.
36. WOJNA domowa w Rosji 1917-1920 / Evan Mawdsley. – Warszawa : Bellona, 2010. – 430 s. Bibliogr. s.371-[425].
37. ZAGŁADA dynastii Romanowów / Andrew Cook. – Warszawa : Bellona, 2011. – 236 s.
Bibliogr. s. 231-234.
38. ZWIĄZKI wojskowych Polaków w Rosji : (1917-1918) / Adam Miodowski. – Białystok : Instytut Historii Uniwersytetu w Białymstoku, 2004. – 203 s.
Bibliogr. s. 171-175.

b) Artykuły

1. „BIESY” a rewolucja bolszewicka / Fiodor Stiepun. W: Kronos. – 2007, nr 4, s. 36-47
2. BOLSZEWICY a integracja Europy 1917-1922 / Romuald Wojna. W: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne. – 1995, z. 118, s. 55-65
3. BOLSZEWICY łupią Rosję carów / Roman Daszczyński. W: Ale Historia. – 2014, nr 3, s. 8-10
4. CZY rewolucja bolszewicka zaprogramowała wiek XX : spór o źródła totalitaryzmu trwa nadal / Marek Kornat. W: Tyg. Powszechny. – 2007, nr 45, s. 14
5. DEZERCCJE z Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej w latach 1918-1922 : wojna z Polską i wojna domowa w Rosji / Aleksander Smoliński. W: Przegląd Wschodni. – 2007, t. 10, z. 3, s. 675-722
6. DLACZEGO rewolucja rosyjska była nieunikniona? / Paweł Milukow. W: Kronos. – 2007, nr 4, s. 57-63
7. DRUGI dzień rewolucji w Piotrogradzie i reakcja aliantów / Tadeusz Dmochowski. W: Gdańskie Studia Międzynarodowe. – 2005, vol. 4, nr 1/2, s. 71-82

8. DWIE rewolucje / Grzegorz Kucharczyk. W: *Nasz Dziennik*. – 2015, nr 157, s. 12
9. EWOLUCJA poglądów Otto Bauera na rewolucję i praktykę bolszewizmu / Ewa Czerwińska. – *Przegląd Politologiczny*. – 2000, nr 3/4, s. 41-55
10. HISTORIA przez bolszewików pisana / Jacek Borkowicz. W: *Przewodnik Katolicki*. – 2017, nr 14, s. 50-53
11. INTERWENCJE mocarstw w Rosji 1918-1921 / Tomasz Bohun. W: *Mówią Wieki*. – 2017, nr 3, s. 61-65
12. KATASTROFA a rewolucja : głosy myślicieli polskich o rewolucji rosyjskiej / Andrzej Kołakowski. W: *Kronos*. – 2007, nr 4, s. 64-88
13. KOMUNIZM wojenny : polityka gospodarcza bolszewików do 1921 roku / Wojciech Morawski. W: *Mówią Wieki*. – 2017, nr 3, s. 72-75
14. KROCZĄC drogą donikąd : rewolucja bolszewicka w publicystyce Józefa Mackiewicza / Henryk Mazurkiewicz. W: *Znaczenia*. – 2013, nr 9, s. 47-57
15. LENIN odczarowany / Bohdan Urbankowski. W: *Niezależna Gazeta Polska Nowe Państwo*. – 2017, [nr] 5, s. 40-45
16. MOJE wspomnienia / Bolesław Turczyński. W: *Zesłaniec : pismo Rady Naukowej Zarządu Głównego Związku Sybiraków*. – 2006, nr 26, s. 17-43
17. NA „AURORZE” i w Smolnym / Tomasz Stańczyk. W: *Mówią Wieki*. – 2017, nr 3, s. 48-51
18. NARODZINY czerwonego terroru / Paweł Łepkowski. W: *Uważam Rze*. – 2013, nr 41, s. 58-60
19. PAMIĘTNIK z Rosji / Paweł Jasienica. W: *Polityka*. – 2007, nr 44, s. 78-82
20. PAŹDZIERNIK 1917 roku w Moskwie i na prowincji / Borys Sokółow. W: *Mówią Wieki*. – 2017, nr 3, s. 40-43
21. PIERWSZY dzień rewolucji w Piotrogradzie / Tadeusz Dmochowski. W: *Studia z Teorii i Praktyki Polityki*. – 2004, vol. 1, nr 2, s. 93-99
22. POGROMY i grabieże : obraz Rosji 1917 r. / Ludgard Grocholski. W: *Glaukopis*. – 2015, nr 32, s. 240-258
23. PRAWO bolszewików : rewolucja i ewolucja / Adam Lityński. W: *Zeszyty Prawnicze*. – 2011, z. 4, s. 13-28
24. REWOLUCJA 1917 : jeszcze za wcześnie na bilans / David Mandel. W: *Monde Diplomatique*. – 2007, nr 11, s. 8-9

25. REWOLUCJA 1917 r. w strefie wyłączonej Kolei Wschodniochińskiej w Harbinie / Tadeusz Dmochowski. W: Gdańskie Studia Azji Wschodniej. – 2015, z. 8, s. 91-103
26. REWOLUCJA październikowa a Polska / Eugeniusz Guz. W: Dziś. – 2008, nr 5, s. 124-128.
27. REWOLUCJA rosyjska / Róża Luksemburg. W: Kronos. – 2007, nr 4, s. 91-111
28. REWOLUCJA rosyjska była katastrofą / Iwan Iljin. W: Kronos. – 2007, nr 4, s. 48-56
29. ROK 1917 na Ukrainie i rewolucja rosyjska / Giennadij Koroliow. W: Mówią Wieki. – 2017, nr 3, s. 22-25
30. ROSYJSKI Kościół prawosławny i Rewolucja Październikowa / Tadeusz Pikus. W: Warszawskie Studia Teologiczne. – 1997, t. 10, s. 249-269
31. UKRAIŃSKA rewolucja 1917-1921: przesądzenie o losie europejskiej rewolucji socjalistycznej / Christopher Ford. W: Nowa Ukraina. – 2009, z. 1/2, s. 30-38
32. URYWKI wspomnień / Zbigniew Karpiński. W: Zeszyty Literackie. – 2016, nr 2, s. 194-199

II. Biografie, pamiątniki i wspomnienia

1. MOJE życie : próba autobiografii / Lew Trocki. – Warszawa : Dom Księgarski i Wydawniczy Fundacji Polonia, 1990. – 662 s.
2. PAMIĘTNIK / Paweł Jasienica. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 2007. – 229 s.
3. PAMIĘTNIKI : wojna i rewolucja, kontrrewolucja, bolszewicki przewrót, warszawski epilog / Karol Wędziagolski. – Warszawa : Wydawnictwo Iskry, 2007. – 471 s.
4. PAMIĘTNIKI gubernatora Kronsztadu / Tomasz Parczewski. – Warszawa : „Mówią Wieki”, 2006. – 262 s. – (Historia w Pamiątnikach)
5. POŻOGA : wspomnienia z Wołynia 1917-1919 / Zofia Kossak-Szczucka. – Warszawa : Instytut Wydawniczy Pax, 2015. – 353 s.
6. PRZEKŁĘTE dni / Iwan Bunin. – Warszawa : Czytelnik, 2000. – 149 s.
7. ZOSTAŁO z uczyty bogów / Igor Newerly. – Warszawa : Niezależna Oficyna Wydawnicza 1986. – 223 s.

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Wanda Chotomska
(1929–2017)

Wanda Chotomska – ur. 26.10.1929 r., zm. 2.08.2017 r. – pisarka, autorka wierszy i opowiadań dla dzieci i młodzieży, tekstów piosenek oraz cyklu telewizyjnych wieczorynek „Jacek i Agatka” (1962-1973). Urodziła się w Warszawie. W wieku piętnastu lat uczestniczyła w Powstaniu Warszawskim jako sanitariuszka. Po wojnie zdała maturę (1947) i podjęła studia na Wydziale Społeczno-Politycznym i Wydziale Dziennikarskim Akademii Nauk Politycznych w Warszawie. W 1948 roku na łamach tygodnika „Świat Młodych” opublikowała swoje pierwsze artykuły. Wspólnie z Mironem Białoszewskim ogłaszała wiersze w „Świerszczyku” z podpisem „Wanda Miron”. Współpracowała także z pismami dla dzieci „Miś” i „Płomyczek”. Dziesięć lat później (1958) wydała pierwszy zbiór wierszy „Tereferę”. Była związana z Poznaniem poprzez twórczość dla „Łęje-rów”. Zarówno zespołowi jak i szkole towarzyszyła tekstami piosenek i licznych wierszy. Powszechnie znany Order Uśmiechu nadawany przez dzieci osobom dorosłym jest jej pomysłem.

Według krytyki w swoich utworach kontynuowała najlepsze tradycje literackie Juliana Tuwima i Jana Brzechwy. Napisała setki wierszy dla dzieci, ponad dwieście książek, mnóstwo piosenek, scenariuszy, spektakli i audycji. Wraz z ilustratorem Bohdanem Butenko tworzyła duet literacko-rysunkowy. Już za życia stała się klasykiem światowej literatury dziecięcej, co znalazło wyraz w licznych przekładach, nagrodach i wyróżnieniach. M.in. otrzymała Wielką Pieczęć Miasta Poznania.

Napisała m.in.: zbiory wierszy – „Wiersze pod pseem” (1959), „Kaczka-tłumaczka” (1968), „Dlaczego ciele ogonem miele”, (1973), „Kram z literami” (1987); baśniowe opowieści prozą: „Klucze do jelenia” (1972), „Drzewo z czerwonym żaglem” (1976 – wpisane w 1979 na Listę Honorową im. H.Ch. Andersena); inne – „Tadek Niejadek” (1957), „Gdyby tygrysy jadły irysy” (1968) „Dzieci pana Astronoma” (1971), „Koziołki pana Zegarmistrza” (1971).

a. Pozycje zwarte

1. TWÓRCZOŚĆ Wandy Chotomskiej jako źródło wartości kształtujących osobowość dziecka : studia / red. Maria Czaplicka-Jedlikowska. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2015. – 186 s. : il.

2. WANDA Chotomska : nie mam nic do ukrycia / Barbara Gawryluk. – Warszawa : Wydawnictwo Marginesy, 2016. – 334 s. : il.
3. WANDALIA Chotomistyczne czyli Rzecz o twórczości w życiu Wandy Chotomskiej / oprac. graf. Bohdan Butenko ; [pod red. Joanny Papuzińskiej]. – Łódź : „Literatura”, 2002. – 172 s. : il.
Bibliogr.
4. WANDALIA ponownie / [pod red. Joanny Papuzińskiej]. – Łódź : Wydawnictwo Literatura, 2013. – 240 s. : il.

b. Artykuły

1. BIBLIĘ też pani napisała? / Wanda Chotomska ; rozm. przepr. Beata Kęczkowska. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2010, nr 172, dod. *Gazeta Stołeczna*, s. 6
2. JACEK i Agatka / Wanda Chotomska ; rozm. przepr. Barbara Gawryluk. W: *Rzeczpospolita* (Wyd. zasadnicze). – 2016, nr 218, s. 24-25
3. KIEDY Chotomska była Szirlejką / Jerzy S. Majewski. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2015, nr 265, dod. *Magazyn Stołeczny*, s. 14-15
4. KRÓTKI przewodnik po najlepszych książkach Wandy Chotomskiej / Bożydar Brakoniecki. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 180, s. 24
5. LUDZIE mnie zapamiętali / Wanda Chotomska ; rozm. przepr. Sylwia Arlak. W: *Polska* (Metropolia Warszawska, wyd. zasadnicze). – 2013, nr 91, dod. *Kocham Czytać*, s. 1-2
6. MATKA na przychodne, autorka na stałe / Wanda Chotomska ; rozm. przepr. Katarzyna Bielas. W: *Wysokie Obcasy*. – 2013, nr 22, s. 10-14
7. NIE śmiać się / Wanda Chotomska ; rozm. przepr. Grzegorz Leszczyński. W: *Nowe Książki*. – 2014, nr 6, s. 4-8
8. NIE wiem, czego dzieci chcą od bajek. Nigdy nie zadawałam im tak kłopotliwych pytań / Wanda Chotomska ; rozm. przepr. Donata Subbotko. W: *Książki*. – 2014, nr 2, s. 78-80
9. POETKA Alfa / Joanna Olech. W: *Tyg. Powszechny*. – 2017, nr 33, s. 64-66
10. POETKA uśmiechu / Jacek Tomczuk. W: *Newsweek Polska*. – 2017, nr 33, s. 44-47
11. PYSKATA / z Wandą Chotomską rozmawiała Donata Subbotko. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 181, s. 26-27
12. WANDA Chotomska była najbardziej zapoznaną z warszawianek / Marek Zaradniak. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 179, s. 21

13. WANDA Chotomska nie żyje / Marcin Kube. W: R z e c z p o s p o l i t a . – 2017, nr 179, s. A14
14. WANDA Chotomska nie żyje / Marek Zaradniak. W: G ł o s W i e l k o p . – 2017, nr 179, s. 21
15. WANDA Chotomska nie żyje / Milena Rachid Chehab. W: G a z . W y b o r c z a (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 179, s. 15
16. WANDA Chotomska : zestawienie bibliograficzne w wyborze za lata 1957-2015 / Antoni Woźnica ; Biblioteka Pedagogiczna w Siedlcach. W: P o r a d n i k B i b l i o t e k a r z a . – 2016, nr 4, s. 39-40
17. ZNAK równości : Wandy Chotomskiej lekarstwo na dziecięcy smutek / Agnieszka Rzonca. W: Z n a k . – 2016, nr 12, s. 100-104

c. Netografia

<http://culture.pl/pl/tworca/wanda-chotomska>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Wanda_Chotomska

<http://wyborcza.pl/7,75410,22183526,wanda-chotomska-nie-zyje-pisarka-zmarla-w-wieku-87-lat.html>

<http://weekend.gazeta.pl/weekend/1,152121,20725468,ewa-chotomska-o-trudnych-relacjach-z-matka-chcialam-sie-jak.html>

<http://kultura.gazeta.pl/kultura/7,114528,22183057,wanda-chotomska-nie-zyje-poetka-miala-87-lat.html>

Julia Hartwig
(1921–2017)

Julia Hartwig – ur. 14.08.1921 r., zm. 14.07.2017 r. – polska poetka i esejstka, tłumaczka, autorka słuchowisk dla dzieci. Urodziła się w rodzinie wielodzietnej. Matka była Rosjanką a ojciec Polakiem; prowadził zakład fotograficzny w Moskwie. Z powodu rewolucji bolszewickiej przenieśli się do Polski. Zamieszkali w Lublinie, gdzie urodziła się Julia. Maturę zdała w 1939 roku. Wcześniej (1938) zaczęła pisać w piśmie szkolnym „W Słońce”. Okres II wojny światowej spędziła w Warszawie. Studiowała filozofię i polonistykę na podziemnym uniwersytecie, jako łączniczka brała udział w działaniach Armii Krajowej. Po wojnie kontynuowała studia na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, ale w końcu wróciła na Uniwersytet Warszawski. W 1945 roku zaczęły ukazywać się jej poezje

w licznych pismach. Jako stypendystka rządu francuskiego przebywała (1947-1950) we Francji. Pracowała wówczas również w Ambasadzie Polskiej w Paryżu. Po powrocie do kraju wyszła za mąż za Artura Międzyrzeckiego, poetę, tłumacza i żołnierza armii Andersa. Lata siedemdziesiąte poprzedniego wieku spędziła w USA i Kanadzie. M.in. prowadziła wykłady na tamtejszych uniwersytetach. Była zaangażowana w bieżące życie społeczno-polityczne: podpisała Memoriał 101 będący sprzeciwem wobec zmian w konstytucji PRL (1976), należała do Komitetu Obywatelskiego przy Lechu Wałęsie (1989) oraz do grona założycieli niezależnego Związku Literatów nawiązującego do Stowarzyszenia Pisarzy Polskich rozwiązanego w stanie wojennym.

W 1954 roku opublikowała tom reportaży „Z niedalekich podróży”. Dwa lata później (1956) wydała pierwszy zbiór poetycki „Pożegnania”. W poezji znalazła sposób, aby o tragediach i klęskach jej pokolenia opowiadać w formie obrazów. Wracała do wielkich wydarzeń z epoki i dramatów własnego życia (sambójstwo matki, śmierć narzeczonego Ksawerego Pruszyńskiego, przedwczesnego zgonu męża). Jej osobiste doświadczenie służyło do lepszego rozumienia drugiego człowieka. Zaliczano ją do współczesnych klasyków, czyli twórców, którzy chcieli chaosowi świata nadać jakiś ład, w poezji powracali do dawnych rodzajów wiersza, uznawali autorytet tradycji. Była także ceniona jako tłumaczka, a jej twórczość przełożono na wiele języków świata. Szczególną popularność zyskała dzięki monografiom o Apollinaire i Nervalu. Wśród licznych nagród i wyróżnień krajowych i zagranicznych znajduje się m.in. doktorat honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Na dorobek poetki składają się m.in.: poezje – „Pożegnanie” (1956), „Wolne ręce” (1967), „Dwoistość” (1971), „Czuwanie” (1978), „Zobaczone” (1999), „Nie ma odpowiedzi” (2001), „Bez pożegnania” (2004), „To wróci” (2007), „Jasne niejasne” (2009), „Gorzkie żale” (2011), „Zapisane” (2013), „Spojrzenie” (2015); monografie – „Apollinaire” (1962), „Gerard de Nerval” (1972); inne – „Dziennik amerykański” (1980).

a. Pozycje zwarte

1. CENTRA, prowincje, zaufki : twórczość Julii Hartwig jako auto/bio/geo/grafia / Elżbieta Dutka. – Kraków : Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, 2016. – 308 s. – (Krytyka XX i XXI Wieku ; 27)
2. DZIENNIK / Julia Hartwig. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2011. – 459 s. : il.
3. JULIA Hartwig : lubelskie kręgi : przed wojną, wojna po wojnie, powroty do Lublina : artykuły, biogramy, dokumentacja, rozmowy, wiersze / [red.

- Anna Kiszka] – Lublin : Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”, 2011. – 314 s. : il. – (Scriptores – Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” ; nr 40) Bibliogr. s. 306-312.
4. NAJWIĘKSZE szczęście, największy ból : Jarosława Mikołajewskiego rozmowy z Julią Hartwig. – Kraków : Wydawnictwo a5, cop. 2014. – 78 s.
 5. POCHWAŁA istnienia : studia o twórczości Julii Hartwig / pod red. Barbary Kuleszy-Gulczyńskiej i Elżbiety Winieckiej. – Poznań : Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2015. – 164 s. : il.
Materiały z sesji naukowej zorganizowanej z okazji nadania tytułu doktora honoris causa J. Hartwig przez Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
 6. POETYCKA antropologia Julii Hartwig / Marcin Telicki. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 2009. – 238 s. – (Obszary Literatury i Sztuki) Bibliogr. utworów J. Hartwig s. 225 i bibliogr. s. 226-232.
 7. POWROTY / Julia Hartwig. – Lublin : Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” : z udziałem Wojewódzkiego Ośrodka Kultury, 2009. – [24] k.
 8. ZAULEK Hartwigów / Julia Hartwig. – Lublin : Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”, 2006. – [96] s. : il. – (Biblioteka „Scriptores”) Zawiera także teksty Edwarda Hartwiga.
 9. ZAWSZE powroty : z dzienników podróży / Julia Hartwig. – Warszawa : Wydawnictwo Sic!, 2005. – 349 s.
 10. ŻYCIE to podróż, to ocean / z Julią Hartwig rozmawia Artur Cieślak. – Poznań : Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2014. – 143 s. : il.

b. Artykuły

1. AUTHENTIC Hartwig / Tadeusz Sobolewski. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2011, nr 225, s. 11
Zawiera rec. książki: *Gorzkie żale* / Julia Hartwig. – Kraków, 2011.
2. BEZ pożegnania / Krzysztof Myszkowski. W: *Kwartalnik Artystyczny : Kujawy i Pomorze*. – 2017, nr 2, s. 3-5
3. DOTKNĘŁA słowa / Jarosław Mikołajewski. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 164, s. 11
4. EPOKA Julii Hartwig / Anna Nasiłowska. W: *Znak*. – 2011, nr 7/8, s. 98-100
5. GŁOSY i glosy na 90. urodziny Julii Hartwig / Wisława Szymborska, Jacek Bocheński, Kazimierz Brakoniecki, Renata Górczyńska, Anna Jan-ko, Grzegorz Kalinowski, Bogusław Kierc, Piotr Kłoczowski, Krzysztof Lisowski, Jacek Łukasiewicz, Anna Nasiłowska, Iwona Smolka, Leszek

- Szaruga. W: *Kwartalnik Artystyczny : Kujawy i Pomorze*. – 2011, nr 3, s. 37-87
6. JESTEM / Julia Hartwig ; rozm. przepr. Janina Koźbiel. W: *Więź*. – 2014, nr 2, s. 196-205
 7. JULIA Hartwig nie żyje. Była doktorem honorowym UAM / Marek Zaradniak. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 164, s. 23
 8. JULIA Hartwig poza czasem / Natalia Budzyńska, W: *Przewodnik Katolicki*. – 2017, nr 29, s. 54-55
 9. JULII Hartwig archiwum życia / Tatiana Czerska. W: *Pogranicza*. – 2012, nr 2, s. 148-151
 10. KARTKA z Pensylwanii / Julia Hartwig. W: *Kwartalnik Artystyczny : Kujawy i Pomorze*. – 2017, [nr] 1, s. 128
 11. „KLASYCYZOWANIE” Julii Hartwig / Elżbieta Dutka. W: *Fraza*. – 2016, nr 3, s. 136-150
 12. MOI mistrzowie / Julia Hartwig. W: *Kwartalnik Artystyczny : Kujawy i Pomorze*. – 2013, [nr] 1, s. 87-88
 13. LIST z Pensylwanii / Julia Hartwig. W: *Kwartalnik Artystyczny : Kujawy i Pomorze*. – 2016, [nr] 4, s. 124-125
 14. LITERATURA jest narkotykiem trzeźwych, a pisanie to rodzaj pustelnictwa / Julia Hartwig ; rozm. przepr. Donata Subbotko. W: *Książki*. – 2012, nr 4, s. 80-81
 15. LUBIĘ pogodne życie / rozm. przepr. Justyna Tomska. W: *Medycyna Praktyczna. Neurologia*. – 2013, [nr] 4, s. 77-82
 16. LUBIĘ pogodne życie / Julia Hartwig ; rozm. przepr. Justyna Tomska. W: *MP Medycyna Praktyczna*. – 2013, nr 7/8, s. 121-127
 17. MUZYKA jest sobą / Julia Hartwig ; rozm. przepr. Tomasz Cyz. W: *Ruch Muzyczny*. – 2014, nr 3, s. 10-13
 18. NIECHĘTNIE kończę każdy dzień : jubileusz Julii Hartwig / rozm. przepr. Kalina Błażejowska. W: *Tyg. Powszechny*. – 2011, nr 33, s. 36-38
 19. „NIE umiem rymować...” – [Cz. 1-2] / Julia Hartwig ; rozm. przepr. Renata Górczyńska. W: *Kwartalnik Artystyczny : Kujawy i Pomorze*. – 2012, [nr] 2, s. 33-51; [nr] 3, s. 9-25
 20. ODEJŚCIE Damy / Tomasz Fiałkowski. W: *Tyg. Powszechny*. – 2017, nr 30, s. 5
 21. PANI Julia / Wojciech Stanisławski. W: *w Sieci*. – 2017, nr 30, s. 61
 22. PATRZEĆ uważnie, zapamiętywać / Violetta Szostak. W: *Gaz. Wyborcza (Poznań, wyd. POP)*. – 2015, nr 26, s. 7
 23. PISARKA w najlepszym stylu / Janusz Drzewucki. W: *Rzeczpospolita (Wyd. zasadnicze)*. – 2017, nr 164, s. A13

24. PO CO dane nam jest słowo / Julia Hartwig ; rozm. przepr. Daina Kolbuszewska. W: *W Drodze*. – 2015, [nr] 4, s. 21-33
25. „POD zieloną wodą na dzień” : Julii Hartwig liryka czysta / Zofia Zarębianka. W: *Topos*. – 2011, nr 1/2, s. 121-125
26. PODZIĘKOWANIE i dar / Iwona Smolka. W: *Twórczość*. – 2010, nr 8, s. 108-113
27. POEZJA Julii Hartwig wobec egzystencji i metafizyki / Marta Flakowicz-Szczyrba. W: *Pamiętnik Literacki*. – 2012, z. 2, s. 59-100
28. POEZJA otwiera oczy : niepublikowany wywiad z Julią Hartwig / Magda Ruta. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 169, s. 30
29. POZNAŃSKIE honory dla Julii Hartwig / Teresa Tomsia. W: *Topos*. – 2015, nr 3, s. 182-183
30. ROZMOWY z duchami : w co wierzy poetka? / Julia Hartwig ; rozm. przepr. Jarosław Mikołajewski. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2013, nr 245, s. 24-25
31. SPACER po Lublinie śladami Julii Hartwig / Joanna Zętar. W: *Gaz. Wyborcza* (Lublin). – 2017, nr 168, s. 8-9
32. „SZTUKA jest zaklinaniem istnienia” : jubileusz literacki Julii Hartwig / Iwona Smolka, Julia Hartwig, Wojciech Kaliszewski ; Instytut Badań Literackich PAN. W: *Tekstualia*. – 2010, nr 1, s. 173-192
33. TE LISTY spalę / Julia Hartwig ; rozm. przepr. Jarosław Mikołajewski. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2013, nr 10, s. 20-21
34. WIDZĘ mnogość dni, ocean dni : z Julią Hartwig, wybitną poetką i tłumaczką literatury pięknej, rozmawiał Krzysztof Lubczyński. W: *Głos Nauczycielski*. – 2017, nr 31/32, s. 16-17
35. WYNAGRODZONA przez życie / Julia Hartwig ; rozm. przepr. Justyna Dąbrowska. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2014, nr 254, dod. Magazyn na Święto, s. 6-7
36. WYPRAWY z PEN-Clubem / Julia Hartwig. W: *Kwartalnik Artystyczny : Kujawy i Pomorze*. – 2011, nr 3, s. 24-34
37. Z LUBLINA do Paryża / Julia Hartwig ; oprac. Anna Arno. W: *Zeszyty Literackie*. – 2011, nr 3, s. 7-14
38. ZA PLECAMI mieć ciemność, przed sobą rozświetlone niebo : Julia Hartwig 1921-2017 / Adam Michnik. W: *Gaz. Wyborcza* (Wyd. zasadnicze). – 2017, nr 164, s. 2
39. ZAPATRZONA w obłoki : nad wierszami Julii Hartwig / Alfred Marek Wierzbicki. W: *Więź*. – 2011, nr 8/9, s. 139-145

c. Netografia

https://pl.wikipedia.org/wiki/Julia_Hartwig

<http://culture.pl/pl/tworca/julia-hartwig>

<http://teatrnn.pl/leksykon/artykuly/julia-hartwig-zyciorys/>

<http://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/julia-hartwig-nie-zyje,757136.html>

<http://wyborcza.pl/7,75517,22098138,julia-hartwig-nie-zyje-wybitna-poetka-miala-95-lat.html>

<http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kultura/1518606,1,wybitna-julia-hartwig-niektorzy-mowili-o-niej-milosz-w-spodnicy.read>

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Małgorzata Derwich

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

MARIA SKŁODOWSKA-CURIE – KOBIETA, KTÓRA WYPRZEDZIŁA SWOJĄ EPOKĘ

Scenariusz imprezy bibliotecznej w formie lekcji

W 2017 roku mija 150. rocznica urodzin Marii Skłodowskiej-Curie, światowej sławy fizyka i chemika, dwukrotnej laureatki Nagrody Nobla, rodem z Warszawy. Chcemy przypomnieć ten fakt nie tylko dlatego, że uczona znalazła się wśród „wybitnych postaci”, które będą kluczem do przedstawienia polskiej historii w nowej podstawie programowej, ale także by podkreślić jej znaczenie dla obecnej rzeczywistości, dla współczesnego człowieka, a szczególnie – dla kobiet. Cóż ważnego może przekazać młodzieży Skłodowska-Curie, która przysłała na świat półtora wieku temu w Polsce pod zaborami, żyła na przełomie XIX i XX wieku, a zmarła 83. lata temu? Otóż, nie zdajemy sobie sprawy, jak wiele zawdzięczamy filigranowej Polce. O tym będzie nasz scenariusz. Najpierw jednak, tytułem wstępu, prezentujemy – skrócony życiorys polskiej uczzonej. Niektóre istotne, a pominięte tutaj wątki z jej biografii, zostaną rozwinięte w scenariuszu.

Maria Skłodowska-Curie była prekursorką radiochemii; rozwinęła teorię promieniotwórczości, techniki rozdzielania izotopów promieniotwórczych oraz odkryła dwa nowe pierwiastki – rad i polon. Z jej inicjatywy prowadzono także pierwsze badania nad leczeniem raka za pomocą promieniotwórczości.

Urodziła się 7 listopada 1867 w Warszawie, jako najmłodsza córka nauczyciela gimnazjum – Władysława Skłodowskiego i Bronisławy Boguskiej, prowadzącej pensję dla dziewcząt. Wobec niemożności zdobycia wyższego wykształcenia w ojczyźnie, w 1891 roku Skłodowska wyjechała z Królestwa Polskiego (pod zaborem rosyjskim) do Paryża, by tam kontynuować naukę na Sorbonie, a następnie rozwiniąć swoją karierę naukową. W 1895 roku wzięła ślub z fizykiem, Pierrem Curie, a dwa lata później, we wrześniu 1897 roku, urodziła pierwszą córkę – Irène. Wraz z Pierrem i Henrim Becquerellem zdobyła w 1903 roku pierwszą Nagrodę Nobla – z fizyki, za badania nad zjawiskiem promieniotwórczości. Pod koniec 1904 roku urodziła drugą córkę – Eve. W kwietniu 1906 roku jej mąż zginął tragicznie w wypadku drogowym. Maria Curie przeżyła

po nim katedrę fizyki oraz wygłosiła wykład, zostając tym samym pierwszą kobietą profesorem na paryskiej Sorbonie. Po raz drugi zdobyła Nagrodę Nobla w 1911, z chemii, za odkrycie polonu i radu, wydzielenie czystego radu i badanie właściwości chemicznych pierwiastków promieniotwórczych.

Po otrzymaniu drugiej Nagrody Nobla, Maria przekonała rząd Francji do przeznaczenia środków na budowę prywatnego Instytutu Radowego – *Institut du Radium* (obecnie *Institut Curie*), który został wzniesiony w 1914 w Paryżu i w którym prowadzono badania z zakresu chemii, fizyki i medycyny. Instytut ten stał się kuźnią noblistów (wyszło z niego jeszcze czworo laureatów nagrody Nobla, w tym córka Marii Skłodowskiej-Curie, Irène, i zięć Frédéric Joliot-Curie). Pieniądze na pozyskiwanie cennego radu zdobywała podczas dwóch wypraw do USA. Pierwsza zbiórka zasiliła francuski Instytut, a za pieniądze z drugiej wyprawy Maria kupiła gram radu dla Instytutu Radowego w Warszawie (obecnie Centrum Onkologii-Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie).

Pod koniec lat dwudziestych zdrowie Marii Skłodowskiej-Curie zaczęło się coraz bardziej pogarszać. Zmarła w sanatorium Sancellemoz w Passy, we Francji, 4 lipca 1934 roku. Została pochowana obok męża Pierre'a na cmentarzu w Sceaux. 20 kwietnia 1995 szczątki małżonków Curie zostały przeniesione do paryskiego Panteonu; Maria jest jedyną kobietą, która spoczęła tam w dowód uznania zasług na polu naukowym.

Cele:

- uczczenie 150. rocznicy urodzin Marii Skłodowskiej-Curie,
- popularyzacja dokonań uczonej,
- szerzenie świadomości, że była ona Polką,
- wiedza o emancypacji kobiet,
- podkreślanie doniosłości rozwijania własnych zainteresowań,
- zaproponowanie możliwości różnego spojrzenia na postać wybitnej osoby,
- propagowanie czytelnictwa jako źródła wiedzy.

Adresaci:

- uczniowie starszych klas szkoły powszechnej oraz szkół średnich.

Czas: 2 × 45 min.

Metodyka:

- scenariusz przypomina lekcję, więc można wykorzystać metody i sprzęty, używane podczas zwykłej lekcji, np. tablicę (do zapisania tezy), pomoce naukowe (np. tablicę Mendelejewa), itp.

- dla uatrakcyjnienia przekazu, można użyć również komputerów, tabletów, sprzętu audio-wizualnego (np. do zaprezentowania filmu dokumentalnego o MS-C, jeśli nauczyciel uzna za niezbędne takie uzupełnienie wiedzy o bohaterce lekcji).

Objaśnienia:

- czarna kursywa – tytuły i cytaty
- czcionka w kolorze niebieskim – treści mniej ważne, didaskalia

Osoby:

Narratorka/Nauczycielka (humanistka),
Ochotnik (militarysta-pesymista),
Ochotniczka (humanistka-optimistka-feministka),
Ochotniczka II (chemiczka),
Uczeń (dociekliwy),
Uczennica („edukatorka”),
Uczennica II (romantyczka).

Lekcja o Marii Skłodowskiej-Curie

Narratorka/Nauczycielka: Dzisiejsza lekcja poświęcona będzie Marii Skłodowskiej-Curie. Zapewne każdy już słyszał o polskiej uczoney. Chciałabym, abyście podzielili się swoją wiedzą. Każdy z nas dołoży swoją „cegiełkę”, abyśmy zbudowali „mur wiedzy” o dwukrotnej laureatce Nagrody Nobla i mogli wspólnie udowodnić, że *Maria Skłodowska-Curie wyprzedziła swoją epokę. Bez niej nasza współczesna rzeczywistość wyglądałaby zupełnie inaczej.*

Uczeń: Będziemy mówić o niej na historii, a nie na fizyce czy chemii?

Narratorka/Nauczycielka: Właśnie! Chodzi mi o to, abyśmy poznali uczoną z różnych stron. Ale możemy to zrobić na wzór lekcji z nauk ścisłych. Zatem:

Teza: Maria Skłodowska-Curie wyprzedziła swoją epokę. Bez niej nasza współczesna rzeczywistość wyglądałaby zupełnie inaczej. Podaj przykłady z różnych sfer życia. Udowodnij.

Zacznę od siebie, bo – jak mawiali starożytni Rzymianie – *Verba docent, exempla trahunt*, czyli: *słowa uczą, przykłady pociągają*. Znaczenie odkryć Marii Skłodowskiej-Curie dotarło do mnie za sprawą... wiersza o Marii. Oto on:

*Mario, na trumnie swej masz grudkę polskiej ziemi,
Oby ci lżejsza inna ziemia była,*

*Pani, coś zginęła od promieni,
Których jest zgubna i lecznicza siła...*

Recytowałam ten wiersz podczas uroczystości nadania mojej szkole, 8-letniej podstawówce, imienia noblistki. Mnie, humanistkę, poruszyła owa *siła promieni: zgubna*, a jednocześnie *lecznicza*... Czy znajdzie się ochotnik lub ochotniczka, którzy wyjaśnią, na czym polegała zarówno *zgubna* jak i *lecznicza siła promieni*, odkrytych przez Marię?

(uczniowie zgłaszają się, Nauczycielka wskazuje gestem na chłopca, który uczynił to pierwszy)

Ochotnik: Sądzę, że chodzi o to, iż odkryte przez Marię – i jej męża Piotra Curie – rad i polon, pierwiastki promieniotwórcze, mogą być *zgubne*, bo powodują choroby. Sama noblistka zmarła przecież na anemię złośliwą, wywołaną właśnie wieloletnim promieniowaniem...

Ochotniczka: ...a *lecznicza siła* polega na tym, że mogą leczyć. Sama Skłodowska była inicjatorką wykorzystania pierwiastków promieniotwórczych w leczeniu raka. Rad, będący owocem jej życia, pomagał w leczeniu niektórych nowotworów...

Ochotnik: ...ale mógł je także wywoływać.

Ochotniczka: Ty wszystko widzisz w czarnych barwach! A przecież Maria Curie była witana w Stanach Zjednoczonych jako słynna *radium woman*, która uratowała tysiące żołnierzy w latach 1914-1918...

Ochotnik: ...czyli w czasie I wojny światowej. Fakt, za sprawą służb radiologicznych, tak zwanych „małych Curie”...

Ochotniczka: ... „*Le petit Curie*” – nazwanych tak, bo zorganizowanych przez Marię! To Maria uruchomiła pierwszy mobilny zespół medycznej diagnostyki obrazowej we Francji, zwanych właśnie „małe Curie”! Najpierw – na własny koszt oraz z pomocą Związku Kobiet Francuskich – wyposażyła samochody w aparaty radiologiczne. Ba! By osobiście dostarczyć je na front, zdobyła nawet prawo jazdy, znów jako jedna z pierwszych kobiet! A później przeszkoliła lekarzy i laborantów, by mogli pójść w jej ślady...

Ochotnik: Po raz pierwszy mobilny zespół Curie został zastosowany podczas bitwy nad Marną – aby uniknąć przewożenia rannych na zaplecze, to jednostki radiologiczne przyjeżdżały do nich, na front.

Ochotniczka: Promienie Roentgena pozwoliły lekarzom na szybszą i pewniejszą diagnozę. Dzięki zastosowaniu nowych promieni tysiącom mężczyzn uratowano życie, a setki tysięcy uniknęło powikłań!

Ochotnik: Ale radiologia ma i swoje złe strony. Promienie mogą być niebezpieczne dla tych, którzy się nimi posługują bez ochrony: wywołują popromienne zapalenie skóry, poważne schorzenie, które może okazać się nieuleczalne...

Ochotniczka: ...a ten znowu swoje! Prasa w Stanach Zjednoczonych witała Marię w 1921 roku nagłówkami: *Curie leczy raka!* Zresztą do dziś postrzegana jest w USA przede wszystkim jako lekarz. Pisała o znaczeniu promieniowania w leczeniu raka. Jej dzieło *La radiologie et la guerre (Radiologia i wojna)* traktowane jest jak traktat medyczny...

Ochotnik: ...We wspomnianym przez ciebie dziele Maria Curie sama napisała, że popromienne zapalenie skóry może doprowadzić do śmierci. Nie wyciągnęła jednak z tego wniosków dla siebie. Nie chroniła się przed wieloletnim promieniowaniem tak, jak by należało, dlatego zmarła. Sto lat później w jej ubraniach nadal utrzymywało się skażenie promieniotwórcze (dlatego pochowano ją w ołowianej trumnie)... Wreszcie, Curie nie przewidziała, że kiedyś dojdzie do rozszczepienia materii i eksplozji jądrowej w Hiroszimie!..

Narratorka/Nauczycielka: Stop, kochani! Myślę, że nasza dyskusja poszła trochę za daleko... Przynajmniej, jeśli chodzi o „czas akcji”. Ale jestem pełna uznania dla Waszej wiedzy. Brawo! Podsumujmy pierwsze wnioski:

Po pierwsze – Maria Skłodowska-Curie odkryła polon i rad.

Po drugie – miała wkład w leczenie raka, a więc odegrała ważną rolę w medycynie.

Po trzecie – tworzyła (podczas I wojny światowej) pierwsze mobilne zespoły medycznej diagnostyki obrazowej, czyli „*matę Curie*” – a więc znowu zasłużyła się medycynie...

...ale także za jej sprawą kobiety mogły odgrywać czynną (a nie tylko bierną) rolę podczas działań wojennych, zatem to może być po czwarte...

Ochotniczka: ...była emancypantką! Także jako kobieta-kierowca z prawem jazdy! To już punkt piąty...

Uczeń: Emancypantką, czyli?...

Ochotniczka: ...czyli kobietą dążącą do niezależności, kobietą niezależną i wyzwoloną!

Narratorka/Nauczycielka: Niewątpliwie, przyczyniła się do emancypacji kobiet, ale przede wszystkim jako naukowiec. Nie była to łatwa droga. Kto opowie o edukacji Marii?

Uczennica: To może ja... Maria zwana Manią była córką nauczycieli: jej tato uczył w gimnazjum, mama, która wcześniej osierociła dzieci, była przełożoną pensji dla dziewcząt. Choć najmłodsza z pięciorga rodzeństwa, Mania była najbardziej uzdolniona. W wieku czterech lat potrafiła już czytać. Wcześniej –

wraz ze starszą siostrą – poszła do szkoły. Nie tylko nie odstawała od poziomu, ale zawsze była najlepszą uczennicą i odnosiła pierwsze sukcesy...

Ochotniczka: Miała świetną pamięć, co często wykorzystywano do popisów przed gośćmi. Znała kilka języków: w szkole pod zaborem obowiązywał rosyjski, który opanowała perfekcyjnie; znała także niemiecki i francuski oraz najslabiej – angielski. Ojciec edukował (w konspiracji) swoje cztery córki i syna w literaturze polskiej. Mania też bardzo ładnie rysowała – zachował się jej rysunek ukochanego psa rodziny, wyżyła Lanceta.

Uczennica: Po skończeniu szkoły, by pomóc ojcu i starszej siostrze, zatrudniła się jako guwernantka w majątku państwa Żórawskich w Szczukach. To był – w tamtych czasach i miejscu – szczyt edukacji dla dziewcząt na ziemiach polskich. Żeby zdobyć wyższe wykształcenie, musiała wyjechać do Paryża...

Uczennica II: A ja myślałam, że wyjechała do Paryża z powodu nieszczęśliwej miłości...

Narratorka/Nauczycielka humanistka: ...Po trosze wyjechała też w powodu zawiedzionej miłości. Fakt, że guwernantka, Mania Skłodowska, nie była dość dobrą partią dla „panicza”, Kazimierza Żórawskiego, też świadczy o sytuacji kobiet pod koniec XIX wieku. Oraz właśnie to, że wyższe wykształcenie zarezerwowane było dla mężczyzn.

Uczennica II: A w Paryżu?

Uczennica: W Paryżu... *było to jakby objawienie nowego świata, świata wiedzy, do którego nareszcie otwarto mi wolny dostęp* – pisała Maria, która do stolicy Francji przyjechała pod koniec 1891 roku. Tym razem to starsza siostra pomogła jej; Bronia, po mężu Dłuska, między innymi dzięki wsparciu finansowemu Marii, skończyła medycynę na Sorbonie. A gdy już Bronia spełniła swoje marzenie, pomogła w realizacji marzenia Marii o studiach w stolicy Francji.

Ochotniczka: Tu pasuje taki cytat: Trzeba życie uczynić marzeniem, a marzenie rzeczywistością...

Uczennica: Marie – jak się teraz przedstawiała – była jedną z 23. kobiet pośród prawie 2000 studentów przyjętych na Wydział Nauk Ścisłych na Sorbonie. Pilna studentka pisała: *Całą swoją wolę skupiłam na studiach (...) Rozdzielałam czas między wykłady, laboratoria i pracę w bibliotece. Wieczorami pracowałam u siebie, częstokroć do późnej nocy.* Całkowicie poświęciła się nauce, nie dojadła, ale... była szczęśliwa! W końcu zdała sobie sprawę, że jest jedną z dwóch kobiet, które wybrały kierunek nauk ścisłych...

Ochotniczka: A potem była jak zwykle pierwsza! Jako pierwsza kobieta, w 1893 roku, ukończyła licencjat nauk fizycznych na Sorbonie. Rok później otrzymała drugi dyplom, tym razem z matematyki.

Uczennica II: Tylko nauka i nauka, w Paryżu – mieście miłości?...

Uczennica: Maria twierdziła: *Jestem z tych, którzy wierzą, że Nauka jest czymś bardzo pięknym. A także: Nauka leży u podstaw każdego postępu, który ułatwia życie ludzkie i zmniejsza jego cierpienia.*

Narratorka/Nauczycielka: Trzeba pamiętać, że Maria „sparzyła się” na pierwszej miłości. Wtedy stworzyła swoją „Zasadę numer jeden: nigdy nie dać się podporządkować ludziom lub sytuacji”. Jednak wkrótce i ona spotkała w Paryżu swoją wielką miłość. Co prawda najpierw zainteresowała się Pierrem Curie tylko z „powodów naukowych”; to znaczy dlatego, że – jak słyszała – miał laboratorium, gdzie mogłaby pracować. Później okazało się, że Pierre nie miał własnego laboratorium, ale za to konstruował bardzo pomocne przyrządy do eksperymentów. Podobno on zakochał się w niej od pierwszego wejrzenia. I później nalegał, by Marie wróciła z Warszawy do Paryża...

Ochotniczka: ...bo niczego nie był tak pewien jak tego, że chce z nią spędzić życie... A jakiś naukowiec miał powiedzieć, że: *Największym odkryciem Piotra Curie była Maria Skłodowska (a jej największym odkryciem była promieniotwórczość)...*

Uczennica II: ...I był huczny ślub?

Narratorka/Nauczycielka: Ślub, tylko cywilny, był bardzo skromny. Pobrali się 26 lipca 1895 roku w merostwie Sceaux pod Paryżem, gdzie Piotr mieszkał z rodzicami w małym domku z ogrodem. Maria była ubrana w suknię z... ciemnogramatowego materiału; właśnie taką sobie zażyła – praktyczną, żeby mogła służyć jej także potem do pracy. Za pieniądze, które dostali w prezencie ślubnym, kupili „najnowszy wynalazek, na punkcie którego właśnie wariuje cała Francja”, czyli... rowery! I wyruszyli na nich w podróż poślubną do Bretanii. Już sama podróż rowerowa łamała konwenanse epoki, a w dodatku Maria skróciła swoją długą suknię i jeździła bez kapelusza – to zakrawało na skandal obyczajowy! Jednak przejażdżki rowerowe pozostaną ulubionym sposobem spędzania wolnego czasu małżonków.

Ochotniczka: No, proszę! I w tym względzie Maria była pionierką!

Uczennica II: Na rowerach w podróż poślubną? To nawet dzisiaj byłoby... romantyczne...

Narratorka/Nauczycielka: Myślę, że równie romantyczna jest miłość dwojga naukowców nie tylko do siebie nawzajem, ale przede wszystkim do nauki. Maria

i Piotr byli marzycielami. Często nocami, trzymając się za ręce, powracali do swojego laboratorium, przyciągani przez tajemniczy pierwiastek, który postrzegali z nutą romantyzmu.

Ochotniczka: Maria podobno pytała: – *Ciekawa jestem, jak będzie wyglądał?* Piotr miał odrzec: *Byłoby wspaniale, gdyby miał piękny kolor.*

Narratorka/Nauczycielka: Chodziło o rad. Romans z radem miał wzmocnić ich związek. Córka Ewa pisała o rodzicach: *Połączeni swoją wrażliwością, zjednoczeni realizowaniem swoich intelektualnych pasji, w tej drewnianej budzie wiedli swoje nienaturalne życie, do którego byli stworzeni.*

Uczennica II: To dzieci też z tego związku były?

Narratorka/Nauczycielka: I owszem! We wrześniu 1897 roku urodziła się starsza córka Irena, a w grudniu 1904 cytowana Ewa, dziennikarka i pisarka, późniejsza autorka biografii matki oraz pianistka.

Ochotniczka: W tej biografii nazwała też swoich rodziców *dwojgiem opętanych* – przez naukę – *pomyślców*. A Madame Curie mówiła: *Uczony jest w swej pracowni nie tylko technikiem, lecz również dzieckiem wpatrzonym w zjawiska przyrody, wzruszające jak czarodziejska baśń*. Nie tylko była naukowcem-marzycielką, ale stała się idolem na następne stulecia oraz inspiracją dla kobiet, które widziały w niej ucieleśnienie swoich własnych marzeń i aspiracji. Jestem jedną z nich...

Ochotnik: Ale – jak mówią – po zrzuceniu bomby w Hiroszynie niewinność nauki wyszła z obiegu...

Ochotniczka: Ty znowu z tą Hiroszimą!

Ochotnik: Ale to też jeden z efektów jej wynalazków...

Narratorka/Nauczycielka: Widzę, że kolega chce nas sprowadzić na ziemię! Pewnie za bardzo się rozmarzyliśmy... Zatem, dobrze, wracamy do konkretów. Kto następny opowie o **Nagrodzie Nobla** dla Curie?

Ochotniczka II: To może ja... przeczytam (z książki „*Geniusz i obsesja*”, s. 68): *Na początku 1898 roku Maria ponad wszelką wątpliwość ustaliła, że kilka minerałów emituje promieniowanie o wyższej energii niż uran. W kwietniu napisała coś, co miało się stać podstawą jej brzemiennej w skutki pracy, prowadzącej do zupełnie nowej metody odkrywania pierwiastków przez mierzenie ich promieniotwórczości, otwierając w ten sposób drzwi do nauki atomowej...*

Ochotnik: A nie mówiłem!

Ochotniczka II: *Praca Marii Curie kryła w sobie dwie rewolucyjne obserwacje:*
1. *twierdzenie, że promieniotwórczość może być mierzona*

*(dostarczając w ten sposób możliwości odkrywania nowych pierwiastków)
2. oraz że promieniotwórczość jest „własnością atomową”
(obecnie wiemy, że promieniotwórczość jest własnością jądra, a nie całego atomu).*

Ochotnik: Cały czas mówicie o Marii... – a Piotr?

Narratorka/Nauczycielka: Nie wdając się w naukowe szczegóły, powiem tylko, że ścieżki małżeństwa Curie „*splotły się w imię wspólnego sukcesu*”. Pracowali nad różnymi aspektami tego samego problemu. Piotr zajął się stroną fizyczną, a Maria pełniła przede wszystkim rolę chemiczki...

Ochotniczka: Ale to Maria odkryła nowe pierwiastki – najpierw polon, który uczona nazwała tak „*od nazwy ukochanej ojczyzny*”, a później rad. Podobno „*przepętniało ją obsesyjnie pragnienie ujrzenia czystych soli radu oraz określenie jego wagi*”.

Ochotniczka II: *Rad* – od łacińskiego *radius* – znaczy *promień*, jak małżonkowie Curie zanotowali w dzienniku laboratoryjnym pod datą 19 grudnia 1898 roku. Jednak nie wystarczyło odkryć nowe pierwiastki, ale trzeba było te pierwiastki wydzielić. I tego dokonała Maria.

Ochotnik: A Henri Becquerel? To z nim państwo Curie dostali Nagrodę Nobla w 1903 roku...

Ochotniczka II: Małżonkowie Curie lojalnie podkreślali, że *odkrycie nowego pierwiastka zawdzięczamy nowej metodzie badawczej, w której wykorzystaliśmy promienie Becquerela*.

Ochotniczka: Za to pan Becquerel nie był zbyt lojalny – umniejszał, a nawet pomijał rolę Marii. Patrzył na nią z góry dlatego, że była kobietą!

Ochotnik: Kobiety w nauce wówczas nie istniały.

Narratorka/Nauczycielka: Raczej – były niedoceniane. Pomimo iż odkrycia Marii Curie były powszechnie znane w środowisku naukowców, w liście nominacyjnym do Nagrody Nobla najpierw w ogóle o niej nie wspomniano (*podejrzewano nawet, że Henri Becquerel chciał w ten sposób przypisać sobie więcej zasług*). Wtedy Piotr Curie zagroził, że jeśli Komitet Noblowski nie uwzględni pani Curie, on nie przyjmie nagrody. Po interwencji Komitet uwzględnił *madame* Curie, ale mnożył upokorzenia: Becquerel otrzymał swoje 70 tysięcy złotych franków, a Maria i Piotr, jakby byli jedną osobą, otrzymali taką samą kwotę, ale dla dwojga. A w trakcie laudacji dr H.R. Törnebladh przyrównał Marię do biblijnej Ewy, która była tylko *odpowiednią pomocą* dla swego Adama – Piotra.

Ochotniczka: Czy to z powodu tej dyskryminacji państwo Curie nie pojechali do Sztokholmu na uroczystość wręczenia Nagrody Nobla?

Narratorka/Nauczycielka: Rzeczywiście, państwo Curie przyjęli nagrodę, ale odmówili przyjazdu do Szwecji – w uroczystości uczestniczył osobiście tylko Henri Becquerel. Jednak powodem absencji był przede wszystkim stan zdrowia Marii, a konkretnie – nawracająca depresja, spowodowana nie tylko przepracowaniem (odkrywając pierwiastki, pisała równocześnie doktorat, nauczała w Sèvres), ale także z powodu żałoby po ojcu oraz poronienia dziecka...

Ochotnik: ... No i chorowała z powodu promieniowania...

Narratorka/Nauczycielka: Wtedy jeszcze małżonkowie nie wiązali pogarszającego się stanu zdrowia obojga z efektami swojej pracy. Chociaż Piotr zaobserwował śmierć zwierząt wystawionych na działanie radu. Również w prelekcji zatytułowanej *Substancje promieniotwórcze, przede wszystkim rad* zauważył, że polon czy rad charakteryzują się *ogromną promieniotwórczością* i że to może mieć negatywne konsekwencje...

Ochotniczka: Czy chodzi o tę samą prelekcję po otrzymaniu Nagrody Nobla, podczas której tylko Piotra poproszono o zabranie głosu? I tylko on zajął miejsce na podium, podczas gdy Maria usiadła wśród publiczności?

Narratorka/Nauczycielka: Zgadza się! Na tę zniewagę pan Curie odpowiedział peanem na cześć swej żony-naukowca, w którym mówił przede wszystkim o dokonaniach *madame Curie*.

Ochotnik: ...choć sam uważał Nagrodę Nobla za „*życiową katastrofę*”...

Ochotniczka: ...tylko dlatego, że nade wszystko cenił prywatność; zresztą Maria też „*nie umiała być sławną*” (napisała Ewa Curie). Ale nic nie zmienia faktu, że Skłodowska-Curie została pierwszą kobietą-laureatką Nagrody Nobla i przez ponad 30 lat dzierżyła palmę pierwszeństwa!

Narratorka/Nauczycielka: ...aż do czasu, gdy w 1935 roku uhonorowano tą nagrodą jej córkę, Irenę Joliot-Curie. Nie zapominajmy także o tym, że Maria Skłodowska-Curie była pierwszą kobietą, która otrzymała dwie Nagrody Nobla, a do dziś pozostała jedyną, która otrzymała to wyróżnienie w dwóch różnych dziedzinach przyrodniczych...

Ochotniczka: ...pierwszą – wraz z mężem, jak wiemy – z fizyki, a drugą, już samodzielnie, w 1911 roku – z chemii...

Ochotniczka II: ...za odkrycie polonu i radu, wydzielenie czystego radu i badania właściwości chemicznych pierwiastków promieniotwórczych.

Ochotniczka: Ona sama skromnie stwierdzała: *Rad wykryłam, ale nie stworzyłam, więc nie należy do mnie, a jest własnością całej ludzkości*. Była humanistką, idealistką... I pacyfistką!

Ochotnik: Taaa... Jak sam Alfred Nobel – wynalazca dynamitu...

Ochotniczka: ...co ty znowu?...

Narratorka/Nauczycielka: Kolega ma rację – Nobel był wynalazcą dynamitu i innych środków wybuchowych. Mówił o tym także Piotr Curie w swoim noblowskim wykładzie; że wynalazki Alfreda Nobla pozwoliły ludziom dokonać prac godnych podziwu (np. pozwalały wysadzać skały przy budowie tuneli), ale *w rękach wielkich zbrodniarzy, którzy wciągają narody w wojny* – mogą stać się równocześnie straszliwym narzędziem zniszczenia. I dodał, iż w owych *zbrodniczych rękach* rad mógłby stać się również bardzo niebezpieczny. – *Należę do tych, którzy wraz z Noblem myślą, że ludzkość wyciągnie więcej dobra niż zła z nowych odkryć* – zakończył przemowę Piotr Curie, laureat Nagrody, która by nie powstała, gdyby wynalazca materiałów wybuchowych – zaledwie kilka lat wcześniej – nie przekazał w testamencie niemal całego swojego olbrzymiego majątku z przeznaczeniem na nagrody w dziedzinie fizyki, chemii...

Ochotniczka: ...medycyny, literatury i... pokoju!

Uczeń: No, dobra! A Maria Curie – też się dorobiła?

Ochotnik: ...oprócz choroby popromiennej?

Narratorka/Nauczycielka: Chłopcy! Hmm... Przyznam, że sprawy finansowe państwa Curie nieszczególnie mnie interesowały... Wiem, że najpierw liczyli każdy grosz, nie byli zbyt zamożni, ale po otrzymaniu Nagrody Nobla ich sytuacja się polepszyła...

Uczennica: Czy mogę? Znalazłam taką informację w warszawskim „Spacerowniku” śladami Marii Skłodowskiej-Curie „Ile zarabiał naukowiec”...

Uczeń: To ile?..

Uczennica: Sam sobie przeczytaj – strona 64. Myślę, że bardziej interesujące jest to, że Maria przez długie lata prowadziła zeszyt z napisem „Wydatki”. Na przykład pod datą urodzenia pierwszej córki zapisała w rubryce „wydatki nadzwyczajne”: *szampan – 3 franki i telegramy – 1,10 franka...*

Narratorka/Nauczycielka: Cha, cha! W każdej sferze była bardzo skrupulatna! Jak powiedziałam – pomimo iż po otrzymaniu Nagród Nobla sytuacja finansowa Marii Curie polepszyła się, to jednak jej przyświecał znacznie ważniejszy cel: zdobyć cenne próbki radu. A ich uzyskanie było bardzo kosztowne. Wtedy Maria zdecydowała się na dwie podróże do Stanów Zjednoczonych Ameryki – w 1921 i 1929 roku, pomimo, że wiązało się to z zamieszaniem medialnym, którego tak nie lubiła. Jak drogocenny był odkryty przez nią pierwiastek, niech świadczy fakt, że kluczyki do „skarbczyków” z zebranymi środkami na... jeden

gram radu, wręczali Marii osobiście kolejni prezydenci USA: Warren Harding i Herbert Hoover.

Uczeń: Wow! Już ja bym wiedział, co z taką forszą zrobić! Ale żeby wydawać tyle kasy na jakiś pierwiastek, a nie zatrzymać jej dla siebie?!

Uczennica: Albert Einstein powiedział o polskiej uczoney: *Pani Curie jest – ze wszystkich ludzi na świecie – jedynym nie zepsutym (czy też „nie skorumpowanym”) przez sławę człowiekiem.*

Narratorka/Nauczycielka: No, no! Jestem pod wrażeniem waszej wiedzy! Wróćmy do naszej Tezy... Kto jeszcze chce coś dodać?

Ochotniczka: Maria Skłodowska-Curie była pierwszą kobietą we Francji, która otrzymała tytuł doktora nauk ścisłych oraz pierwszą kobietą mianowaną profesorem Sorbony...

Ochotnik: ...ale stało się tak dopiero po tragicznej śmierci Piotra Curie w kwietniu 1906 roku. Zginął pod kołami pojazdu konnego...

Uczennica II: Ojej! Maria pewnie bardzo przeżyła śmierć męża...

Narratorka/Nauczycielka: To prawda! Przez rok prowadziła intymny „*Dziennik*”, który miał formę rozmowy ze zmarłym mężem. „Zwierzyła” mu się również, że zaproponowano jej prowadzenie katedry fizyki na Sorbonie: *Chcę ci też powiedzieć, że dostałam nominację na twoją katedrę i że znaleźli się głupcy, którzy mi tego gratulowali. A także, że żyję w rozpacz i nie wiem, co ze mną będzie...* Przyjęła tę funkcję w maju, a 5 listopada 1906 roku wygłosiła wykład, który rozpoczęła dokładnie w miejscu, w którym zakończył swój ostatni wykład Piotr...

Uczennica II: Jakie to romantyczne... A wydawała się taka chłodna i oschła.

Ochotniczka: Była więc pierwszą kobietą – profesorem Sorbony, pierwszą kobietą na Kongresach Fizyki Solvaya...

Uczennica: To może jeszcze uzupełnię, że zanim została pierwszą profesorką Sorbony, wcześniej Maria była też profesorem fizyki w École Normale Supérieure des Jeunes Filles w Sèvres, elitarnej akademii kształcącej wybitnie uzdolnione młode panny (*które mogły następnie zostać nauczycielkami, wykładowcami itp.*), gdzie znów była jedyną kobietą w gronie wykładowców.

Ochotniczka II: Niedawno ujawniono także „*Podstawy fizyki*” Marii Curie, które zapisała jedna z uczennic, 13-letnia wówczas, Isabelle Chavannes. Okazało się, że lekcje, które Maria prowadziła dla dzieci swoich i przyjaciół ponad sto lat temu (podczas których dzieci nie tylko słuchały wykładów, ale też brały czynny udział w pokazach i eksperymentach) dziś odbywają w co lepszych szkołach.

Narratorka/Nauczycielka: Wspomniałaś o bardzo ważnej rzeczy. To przykład praktycznego zastosowania nauk Marii Skłodowskiej-Curie w naszej rzeczywistości, z którego nie zdajemy sobie sprawy. Dodam jeszcze, że postać uczoney pojawiła się nie tylko w polskiej podstawie programowej, ale od dawna funkcjonuje w programie szkół francuskich.

Ochotniczka: A ja czytałam, że Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie, które mieści w domu urodzenia noblistki – przy ul. Freta 16 w Warszawie, najliczniej odwiedzają wycieczki z Dalekiego Wschodu: Japonii, Chin i Korei Południowej. To nie przypadek – biografia polskiej uczoney, pióra jej córki Ewy, jest lekturą obowiązkową w Japonii, a *jej pilność i wytrwałość w pokonywaniu trudności, są bliskie kulturze Kraju Kwitnącej Wiśni*.

Uczennica: To ja mam jeszcze dwa cytaty, które pasują do tego stwierdzenia. Maria powtarzała: „*Trzeba mieć wytrwałość i wiarę w siebie. Trzeba wierzyć, że człowiek jest do czegoś zdolny i osiągnąć to za wszelką cenę*”. Albo: „*Nikomuz nas życie, zdaje się, bardzo łatwo nie idzie, ale cóż robić, trzeba mieć odwagę i głównie wiarę w siebie, w to, że się jest do czegoś zdolnym i że do tego czegoś dojść potrzeba. A czasem wszystko się pokieruje dobrze, wtedy kiedy najmniej się człowiek tego spodziewa*”.

Ochotniczka: W takim razie uzupełnię na koniec, że Skłodowska-Curie zapisała się też jako pierwsza kobieta w historii – 224. lata liczącej – Francuskiej Akademii Medycznej. Wreszcie po latach, stała się też pierwszą kobietą, która – ze względu na swoje zasługi i dokonania – spoczęła, wraz z mężem, w paryskim Panteonie.

Ochotnik (pod nosem): O, rany! – jeszcze trochę, a zrobicie z niej świętą...

Uczennica II (do koleżanki na ucho): No, taka święta to ona nie była! Wywołała skandal, zadając się z żonatym i dzieciatym mężczyzną, też jakimś naukowcem. Oglądałam film...

Narratorka/Nauczycielka humanistka (która usłyszała Uczennicę II): To był Paul Langevin. Maria zakochała się w nim, będąc już wdową. Pełna hipokryzji francuska prasa nie potępiła Langevina, bo mężczyznom takie sprawy wybaczano, tylko urządziła nagonkę na uczoną – „wyemancypowaną cudzoziemkę”; w tej atmosferze nawet Komitet Noblowski zasugerował, żeby Maria Curie zrezygnowała z odbioru drugiej Nagrody Nobla, dopóki nie oczyści się z zarzutów. Może jednak skandale obyczajowe zostawmy, bo nie są one przedmiotem naszej lekcji...

Uczennica: „Uświęcił” ją już sam prezydent François Mitterrand, mówiąc podczas uroczystości w Panteonie: *Przeniesienie prochów Piotra i Marii do naszego najświętszego miejsca jest nie tylko aktem pamięci, ale także aktem,*

w którym Francja podkreśla swój szacunek dla tych, których tutaj konsekrujemy, dla ich wielkości oraz ich życia.

Ochotniczka: Powiedział też: *Dzisiejsza uroczystość jest celowym krokiem z naszej strony, aby w zaszczytnej historii Panteonu powitać pierwszą kobietę. To kolejny symbol przykuwający uwagę naszego społeczeństwa – przykładna walka kobiety, która postanowiła wyjść do społeczeństwa ze swoimi umiejętnościami, a było to społeczeństwo, w którym umiejętności, naukowe badania oraz obowiązki publiczne zarezerwowane były wyłącznie dla mężczyzn.*

Uczennica: Francja najpierw ją potępiała, a teraz uważa za „swoją” uczoną. *Tak dalece, że zdążyła upowszechnić tę wiedzę nie tylko w Europie Zachodniej, ale na świecie* – napisał francuski autor biografii noblistki, niejaki Lemire. I sugeruje, że *nazwisko Curie jest krótsze, łatwiej zapamiętać, a więc Maria Curie funkcjonuje w międzynarodowym odbiorze bardziej jako francuska uczona.*

Ochotniczka: To dopiero jest skandal! Polityczny!

Ochotnik: „Polityczny” to był od początku pierwiastek polon. Curie nadała mu nazwę na cześć Polski (od łacińskiego słowa *Polonia*), która była wówczas pod zaborami, licząc na to, iż odkrycie nagłośni ten fakt na arenie międzynarodowej.

Ochotniczka II: Polon (Po) jest jeszcze bardziej radioaktywny niż rad (Ra) – emituje znacznie więcej cząstek alfa (miligram Po emituje tyle samo cząstek alfa co 4,5 grama Ra). Wprowadzony do organizmu jest silnie toksyczny – 50 000 razy bardziej trujący niż cyjanowódór. Emitowane cząstki alfa z łatwością niszczą strukturę tkanek ludzkiego organizmu, jeśli tylko dostanie się on tam poprzez inhalację, połknięcie lub absorpcję.

Narratorka/Nauczycielka: Kochani!... (śmieje się) Dobrze, że się interesujecie polityką (i chemią).

Na szczęście podczas uroczystości w Panteonie był obecny również ówczesny prezydent Polski, Lech Wałęsa, który podkreślał polskie pochodzenie Marii Skłodowskiej-Curie i określił ją mianem zarówno polskiej, jak i francuskiej patriotki.

Czy ktoś ma jeszcze coś do dodania?

Ochotniczka: Ja!... Chciałabym powiedzieć... Uważam, że Maria Skłodowska-Curie wprowadziła nas... do Unii Europejskiej!

Ochotnik: No, nie, tej! Tutaj już przesadziłaś z tą mitomanią...

Ochotniczka: Nie sądzę! Naukowe osiągnięcia oraz życie Marii Curie były czymś niezwykłym. Sceptycyzm innych naukowców czy fakt, że żyła w świecie, w którym zasady ustanawiali mężczyźni, nie ograniczał w niczym jej wolności.

Ponadto pokazała, że jako cudzoziemka nie jest mniej wartościową obywatelką, a wręcz przeciwnie – może wzbogacić swoją wiedzą drugą ojczyznę, a nawet Europę i cały świat.

Uczennica: To może jeszcze taki cytat Marii: „*Niczego w życiu nie należy się bać, należy to tylko zrozumieć*”.

Narratorka/Nauczycielka: Myślę, że to stwierdzenie dobrze podsumowuje nasze rozważania. I ostatecznie potwierdza naszą Tezę, że: ***Maria Skłodowska-Curie wyprzedziła swoją epokę. Bez niej nasza współczesna rzeczywistość wyglądałaby zupełnie inaczej... q.e.d.*** – czyli od łacińskiego zwrotu *Quod erat demonstrandum*, co po polsku znaczy: „co było do udowodnienia” albo „czego należało dowieść” lub „co było do okazania”. Innymi słowy: „to kończy dowód”. I naszą lekcję.

Bibliografia:

Pozycje zwarte:

1. GENIUSZ i obsesja : wewnętrzny świat Marii Curie / Barbara Goldsmith. – Wrocław : Wydawnictwo Dolnośląskie, 2013. – 244 s.
2. MARIA Curie / Ewa Curie. – Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1972. – 436 s.
3. MARIA Skłodowska-Curie / Laurent Lemire. – Warszawa : Świat Książki, 2011. – 175 s.
4. SPACEROWNIK śladami Marii Skłodowskiej-Curie / Piotr Cieśliński, Jerzy Majewski. – Warszawa : Agora, 2011. – 140, 140 s. : il.
Praca współwydana w języku angielskim.
5. ŻYCIE Marii Curie / Susan Quinn. – Warszawa : Prószyński i S-ka, 1997. – 643 s.

Artykuły:

1. HISTORIA wybitnych bez społeczeństwa / Małgorzata Zubik. W: G a z . W y b o r c z a . – 2017, nr 194, s. 4
2. SELFIE z Zielonego Wzgórza : jakiej szkoły chcemy / Justyna Suhecka. W: G a z . W y b o r c z a . – 2017, nr 201, s. 6

Netografia:

- <http://natemat.pl/202445,wszystko-o-marii-sklodowska-curie-naprawde-byla-kobieta-z-krwi-kosci-targana-silnymi-emocjami>
http://www.drogadokariery.eu/grupy.php/123/strona/215_cytaty_marii_sklodowskiej_curie_polskiej_noblistki.html
<http://www.bg.agh.edu.pl/MSc/msc.php?page=10cytaty>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Maria_Sk%C5%82odowska-Curie

<http://www.foton.if.uj.edu.pl/documents/12579485/ed6d4b1a-5749-4d0d-8194-8d38dbee985b>

<https://wiadomosci.wp.pl/nieznany-wiersz-marii-sklodowskiej-curie-6109377851118721a>

http://www.zlmaz.pl/img/ksiazki/2_Crka_mazowieckich_rwnin_czyli_Maria_Sk odowskaCurie_z_Mazowsza.pdf

<https://www.youtube.com/watch?v=HAqRN6u2YIs>

<https://www.crazynauka.pl/14-rzeczy-ktorych-prawdopodobnie-nie-wiecie-o-marii-sklodowskiej-curie/>

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

ARCHITEKCI i ich miasta : 125 lat stowarzyszeń architektów w Wielkopolsce / red. Piotr Marciniak, Joanna Paradowska. – Poznań: Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, 2015. – 213 s. : fot., pl.

BEZUŻYTECZNI : studia nad losami chorych i upośledzonych psychicznie w okresie rządów nazistowskich / Grażyna Gajewska [i in.]; Instytut Kultury Europejskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. – Gniezno: Instytut Kultury Europejskiej; Poznań: Wydawnictwo Naukowe Contact/Abc, 2016. – 171 s. : fot.

Bibliografia s. 163-167

Szpital psychiatryczny w Gnieźnie w okresie II wojny światowej

BIBLIOGRAFIA regionalna Ostrowa Wielkopolskiego i powiatu ostrowskiego 2015 / red. prow. Włodzimierz Grabowski; oprac. i red. Ewa Cegła; Biblioteka Publiczna im. Stefana Rowińskiego w Ostrowie Wielkopolskim. – Ostrow Wielkopolski: Biblioteka Publiczna, 2016. – 130 s.

BIBLIOTEKA Kórnicka : przewodnik / Edyta Bątkiewicz-Szymanowska [i in.]. – Kórnik : PAN Biblioteka Kórnicka, 2016. – 59 s. : fot.

BISKUPIZNA : ziemia, tradycja, tożsamość / red. Anna Weronika Brzezińska, Marta Machowska. – Krobia: Gminne Centrum Kultury i Rekreacji im. Jana z Domachowa Bzdęgi, 2016. – 194, [4] s. : rys., tab.

Bibliografia s. 189-195

BRÓŃ pancerna w Garnizonie Poznańskim 1919-1939 / Franciszek Idkowiak. – Poznań: Media-Expo Wawrzyniec Wierzejewski, 2017. – 288 s. : fot.

Bibliografia s. 183-189

CZWARTA ściana : 35 lat Teatru Prób / red. Jan Kasper. – Poznań: Ad Rem, 2016. – 103 s. : il.

Monografia poświęcona Teatrowi Prób przy I Liceum Ogólnokształcącym im. Powstańców Wielkopolskich w Wągrowcu

DOKTOR Karol Marcinkowski : wybrane listy i pisma z lat 1819-1846 : album / oprac. Roman K. Meissner; współpr. Bartłomiej Wąsiel. – Poznań: Wy-

dawnictwo Naukowe Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego, 2016.
– X, 668 s. : fot., mapy, portr.

Tekst także w jęz. angielskim, francuskim i niemieckim

Bibliografia s. 621-624

Lekarz i działacz społeczny z Poznania (1800-1846)

DOSTĘPNOŚĆ przestrzenna szkół oraz warunki i wyniki nauczania
w aglomeracji poznańskiej / Marzena Walaszek. – Poznań: Bogucki Wydawnic-
two Naukowe, 2016. – 198 s. : il. – (Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej; nr 28)

Bibliografia s. 186-192

DUCHOWIEŃSTWO archidiecezji poznańskiej w latach 1918-1939 / Piotr
Nowak. – Poznań: Wydawnictwo Kontekst, 2017. – 413 s. : fot., mapy, portr.

Bibliografia s. 347-366

[DWADZIEŚCIA] 20 lat Wspólnoty Seniorów ZHP im. ks. hm. Antoniego
Bogdańskiego w Skulsku 1996-2016 / Stanisław Gromadziński; Krąg Starszy-
zny Harcerskiej i Seniorów 2 PDH im. Kazimierza Wielkiego „Wiarusy”. – Po-
znań: Krąg Starszyny Harcerskiej i Seniorów 2 PDH im. Kazimierza Wielkiego
„Wiarusy”, 2016. – 60 s. : fot., mapa

[DWADZIEŚCIA pięć] 25 lat Ustawy o policji : doświadczenia wielkopolskie
/ red. Rafał Batkowski, Anna Zbaraszewska. – Poznań: Wydawnictwo Wyższej
Szkoły Pedagogiki i Administracji im. Mieszka I, 2016. – 578 s. : fot., wykr.

Tekst także w jęz. angielskim i niemieckim

Bibliografia s. 415-434

DZIEJE szpitalnictwa wojskowego w Poznaniu / Kazimierz Janicki. –
Oświęcim: Napoleon V, 2016. – 259 s. : portr., tab., wykr.

Bibliografia s. 236-251

DZIEŁO jednego życia : ks. prałat Wacław Bliźniński (1870-1944) / Sławo-
mir Kęszka. – Kalisz: „Opiekun” Dwutygodnik Diecezji Kaliskiej, 2015. – 158 s. :
il.

Ksiądz i działacz społeczny z Liskowa

FOTOPLASTYKON poznański / Jadwiga Siatka [i in.]. – Poznań : Galeria
Miejska „Arsenał”, 2016. – 112 s., [8] s. tabl. : fot.

GRÓD piastowski w Gieczu : geneza – funkcja – kontekst / red. nauk. Michał Kara, Teresa Krysztofiak, Andrzej M. Wyrwa; Instytut Archeologii i Etnologii PAN. Ośrodek Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych w Poznaniu, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2016. – 334 s., [1] k. tabl. : fot., mapy, portr., tab., wykr.

Tekst także w jęz. angielskim

Bibliografia s. 293-317

HIPOLIT Cegielski / Zdzisław Grot; wstęp Rafał Dobek. – Radom: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – BIP, 2016. – 461 s. : fot., portr. – (Biblioteka Polskiej Nauki i Techniki; 9)

Zawiera także fragmenty tekstów Hipolita Cegielskiego

Działacz społeczny i gospodarczy XIX wieku z Poznania

HISTORIA powstania parafii i budowy kościoła pw. Najświętszej Maryi Panny w Poznaniu : spisana w dwudziestą rocznicę konsekracji tegóż kościoła, która przypada w dniu 4 maja A.D. 2017, przez pierwszego proboszcza i budowniczego ks. prałata Jerzego Foltyna / Jerzy Foltyn. – Poznań: Święty Wojciech Dom Medialny Wydawnictwo, 2017. – 124 s. : fot.

I W OGÓLE... / Antoni Neczyński. – Wrocław; Leszno : Oficyna Wydawnicza Atut, 2017. – 195 s.

Wybór felietonów z lat 2015-2017 dziennikarza z Leszna drukowanych na łamach leszczyńskiej gazety „ABC”

INTEGRACJA planowania przestrzennego w Metropolii Poznań : problemy, metody, osiągnięcia / pod red. Łukasza Mikuły. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2016. – 144 s., [8] k. tabl. złoż. : fot., mapy, wykr. – (Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej; nr 27)

INWENTARZ rękopisów Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (sygn. 1951 – 2325) / oprac. Joanna Piotrowicz; Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. – Poznań: [Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk], 2017. – 247 s.

JAN Amos Komeński w nas : cytaty z dzieł Komeńskiego – inspiracje, pamięć, dziedzictwo / Markéta Pánková. – Leszno: Muzeum Okręgowe, 2017. – 93 s. : il.

Wykaz dzieł cytowanych J. A. Komeńskiego s. 59-61

Pedagog, reformator oświaty, duchowny braci czeskich związany z Lesz-
nem

KLASA imienia Leszczyńskich Sybiraków [w II Liceum Ogólnokształcącym
im. Mikołaja Kopernika w Lesznie] / Krzysztof Handke, Andrzej Przewoźny. –
Leszno: Oddział Związku Sybiraków : II Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja
Kopernika, 2017. – 48 s. : fot.

KONIŃSKI Słup Drogowy / Józef Dobosz [i in.]. – Konin: Setidava Wydaw-
nictwo Miejskiej Biblioteki Publicznej, 2016. – 175 s. : fot., mapy, tab.

MALTA FESTIVAL POZNAŃ 16-25/06/2017 : Platforma Bałkany = the Bal-
kans Platform : [katalog festiwalu] / koncepcja i red. Dorota Semenowicz, Kasia
Tórz. – Poznań: Fundacja Malta, [2017]. – 180, [26] s. : fot., pl.

Tekst także w jęz. angielskim

MUZEALNICTWO przyrodnicze w Polsce / pod red. Dariusza J. Gwiazdow-
icza. – Gołuchów : Ośrodek Kultury Leśnej, 2017. – 256 s. : fot., portr.

Dot. m.in. muzealnictwa przyrodniczego w Wielkopolsce oraz Edwarda
Lubicza-Niezabitowskiego, muzealnika i przyrodnika z Poznania

O CHAZACH i Chazakach / Stanisław Jędraś. – Rawicz: Urząd Miejski
Gminy Rawicz, 2017. – 149 s. : fot., mapy

Zawiera także legendy

OD STARTU do mety : biografia Kazimierza Cepurskiego / Kazimierz
Szulc. – Rawicz; Tarnowo Podgórne, 2016.

Nauczyciel I Liceum Ogólnokształcącego w Rawiczu, działacz sportowy
(1900-1986)

OJCIEC Zdzisław Regulski : woźnicki franciszkanin 1937-1993 / pod red.
Jacka Gawrona i Dariusza Matuszewskiego. – Grodzisk Wielkopolski: Towarzy-
stwo Miłośników Ziemi Grodziskiej, 2016. – 101 s., [24] s. tabl. : il. – (Grodziska
Biblioteczka Regionalisty; nr 10)

ORZEŁ i Krzyż [w Murowanej Goślinie] : największe widowisko plenerowe
w Polsce : album / red. Weronika Pomin, Dariusz Paprocki; fot. Piotr Cybichow-
ski [i in.]. – [B.m.: b.w., 2017]. – 56 s., [4] s. tabl. złoż. luz. : fot., portr., rys.

OSADNICTWO wielokulturowe w Napachaniu, stan. 59, gm. Rokietnica, pow. poznański, woj. wielkopolskie : wyniki badań archeologicznych / pod red. Andrzeja Krzyszowskiego, Piotra Pawlaka. – Poznań: Muzeum Archeologiczne, 2016. – 340 s., [1] k. tabl. złoż. luz. : fot., mapy, rys., wykr. – (Biblioteka Fontes Archaeologici Posnanienses; t. 18)

Bibliografia s. 335-340

PARAFIA rzymsko-katolicka p.w. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Skalmierzycach : Sanktuarium Matki Bożej Skalmierzycyckiej : publikacja wydana z okazji jubileuszu 50-lecia koronacji cudownego obrazu Matki Bożej Skalmierzycyckiej przez Prymasa Polski Kardynała Stefana Wyszyńskiego / Sławomir Nowak [i in.] – Skalmierzyce: Parafia rzymsko-katolicka pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej, 2016. – 245 s. : fot., portr.

POWSTAŃCY wielkopolscy 1918/1919 mieszkańcami Piły / Wojciech Kicman; Towarzystwo Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918/1919. Koło nr 9 im. kpt. Teofila Spychały w Pile. – Piła: Wojciech Kicman : Towarzystwo Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918/1919. Koło nr 9 im. kpt. Teofila Spychały, 2017. – 115 s. : fot., portr.

POWSTAŃCY wielkopolscy : biogramy uczestników powstania wielkopolskiego 1918-1919. T. 13 / pod red. Bogusława Polaka. – Poznań: Towarzystwo Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918-1919. Zarząd Główny, 2016. – 240 s. : portr.

RESTYTUCJA Państwa Polskiego na Kresach Zachodnich Rzeczypospolitej w latach 1919-1939. Cz. 4 / red. Jarosław T. Łożyński, Antoni Taczanowski, Łukasz Jastrząb. – Sieraków; Międzychód: Drukarnia-Międzychód, 2017. – 200 s. : fot., portr., tab. – (Sierakowskie Zeszyty Historyczne; 17)

Powiat międzychodzki w okresie międzywojennym

ROMAN Dmowski / Krzysztof Kawalec. – Wyd. 2 uzup. i poszerz. – Poznań: Zysk i S-ka, 2016. – 630 s., [64] s. tabl. : fot., portr.

Polityk związany z Wielkopolską (1864-1939)

ROZMOWA o Solidarności / Stanisław Oskierko; rozm. Andrzej Poniatoński. – Trzcianka: Muzeum Ziemi Nadnoteckiej im. W. Stachowiaka, 2016. – 28 s. : fot.

Wspomnienia działacza Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” z Trzcianki. Dot. także stanu wojennego

[SIEDEMDZIESIĘCIO-lecie] 70-lecie Wydziału Budownictwa i Inżynierii Środowiska Politechniki Poznańskiej : 1945-2015 / red. Renata Lubawy. – Poznań: Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, 2016. – 224 s. : fot., portr., rys. + 1 płyta CD

Zawiera wykaz pracowników, biogramy zasłużonych dla wydziału oraz wspomnienia dziekanów

SŁOWEM i czynem służyli Kościołowi i ojczyźnie : księża katolicy związani z Ostrowem Wielkopolskim w okresie od 1434 do 1945 roku / Krystian Niełaczny, Jadwiga Niełaczna. – Ostrów Wielkopolski: Parafia Konkatedralna pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika : Wydawnictwo „Alpa” Creative Solutions, 2016. – 191 s. : il.

SŁOWNIK historyczno-geograficzny województwa poznańskiego w średniowieczu. Cz. 5. zeszyt 3, Unino – Wilkowo Teuthonicum / oprac. Paweł Dembiński [i in.]; pod red. Tomasza Jurka; Polska Akademia Nauk. Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla. – Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2016. – 445-688 s. : il. – (Słownik historyczno-geograficzny ziem polskich w średniowieczu. Wielkopolska – województwo poznańskie / pod red. Tomasza Jurka; cz. 5)

SŁUGA Boży Bernard z Wąbrzeźna OSB : dzieje kultu / Leszek Wilczyński. – Poznań: Instytut Studiów Kościelnych Lubranscianum, 2016. – 156 s. : fot. – (Nasi orędownicy)

Bibliografia s. 137-151

Zakonnik z opactwa benedyktynów w Lubiniu

SZKOLNICTWO w Wielkopolsce na tle sąsiadów w okresie średniowiecza / Krzysztof Ratajczak. – Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, 2017. – 367 s. – (Psychologia i Pedagogika / Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; nr 254)

Bibliografia s. 303-340

SZTUKA malowania drewnem : intarsje Piotra Biernata [z Ostrzeszowa] / Jerzy Adamczewski. – Gołuchów : Ośrodek Kultury Leśnej, 2017. – 128 s., [1] k. tabl. złoż. : fot., portr., tab.

ŚLADAMI przodków : odkrycia archeologiczne na ziemi wągrowieckiej / Marcin Krzepkowski, Tomasz Podzerek. – Wągrowiec: Muzeum Regionalne, [b.r.]. – 64 s. : fot., portr.

ŚWIĘTY Jan Paweł II bliżej nas... / red. Marian Franciszek Nowak. – Ostrowiec Wielkopolski : Ostrowskie Towarzystwo Genealogiczne : Cech Rzemiosł Różnych : Republika Ostrowska, 2016. – 414 s. : fot., il.

Dot. związków Jana Pawła II z Ostrowem Wlkp., regionem ostrowskim i Kaliszem

TOPONIMIA powiatu tureckiego : słownik nazw / Ewelina Zając. – Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. – 117 s.

WĘDRUJĄC po Rawiczu i okolicach... / Janusz Hamielec. – Rawicz: Stowarzyszenie Rawiczaki.pl ; Sieradz: Prof-Art, 2016. – 270 s. : fot., mapy

Zawiera zbiór artykułów z cyklu „Wędrując po Rawiczu” i „W drodze” publikowanych na łamach miesięcznika „Genezarek” wydawanego w Rawiczu

WIELKOPOLANIN we Lwowie : Antoni Kalina (1846-1906) – sławista i etnograf [profesor Uniwersytetu Lwowskiego związany z Ostrowem Wlkp.] / Anna Weronika Brzezińska, Hubert Czachowski. – Wrocław: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze ; Ostrowiec Wielkopolski: Urząd Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, 2016. – 111 s. : fot., portr.

Bibliografia prac A. Kaliny s. 101-106

WIELKOPOLSKI Park Narodowy : 60 lat : 1957-2017 : [album]. – Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe, 2016. – 23, [265] s. : fot.

Tekst także w jęz. angielskim

WSPOMNIENIA Teresy Zawadki : Żelazków za czasów okupacji, wyzwolenia i w okresie powojennym / Teresa Zawadka; red. nac. Laura Wojtysiak. – Żelazków : Biblioteka Publiczna Gminy Żelazków, 2016. – 49 s. : fot., portr.

Wspomnienia dot. Żelazkowa z okresu II wojny światowej i wyzwolenia

ŻOŁNIERZE Armii Krajowej Ziemi Leszczyńskiej. T. 1 / Jerzy Bogdanowicz [i in.]. – Leszno: Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej. Oddział Leszno : II Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika, 2017. – 215 s. : il.

ŻYCIE religijne społeczności polskiej i niemieckiej w parafii rzymskokatolickiej pw. św. Wojciecha w Kaszczorze w XIX wieku / Tomasz Rogoziński. – Poznań: Rabbit Maciej Królikowski, 2017. – 193 s. : fot., wykr.

Bibliografia s. 169-173

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(czerwiec–sierpień 2017)

W miesiącach letnich w bibliotekach woj. wielkopolskiego organizowano liczne imprezy i zajęcia dla dzieci i młodzieży pod hasłem „Wakacje w bibliotece”. W czerwcu obchodzono Dzień Dziecka. Upowszechnił się zwyczaj uroczystego przyjmowania najmłodszych do grona czytelników. Kontynuowano także akcję „Cała Polska czyta dzieciom”, również w formie Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom. Coraz większą popularność zyskuje „uwalnianie książek” oraz Noc Bibliotek.

Liczne formy popularyzatorskie poświęcone były obchodom rocznic pisarzy.

C z e r w i e c

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Wystawy:
 - ~ Radosna Twórczość Przedszkolaków – prezentacja dorobku plastycznego przedszkolaków
 - ~ Wystawa plastyczna członków Stowarzyszenia „Razem raźniej w Bojanowie”
- Aktywny Senior – spotkanie dla seniorów

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Rajd rowerowy „Odjazdowy Bibliotekarz”
- Wystawa z okazji 625-lecia Borku
- „Dawne sprzęty naszych babć” – wystawa

Cienin Kościelny (pow. Słupca)

- Spotkanie autorskie z Weroniką Kurosz

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- Konkurs na najładniejszy wianek świętojański podczas X Nocy Świętojańskiej nad rzeką Łużycą

Czempiń (pow. Kościan)

- „Biblioteka porusza” Noc Bibliotek – akcja skierowana do czytelników i mieszkańców gminy Czempiń (wśród atrakcji: gra miejska, zabawy z grami planszowymi, nocne spotkanie z magią i magiem)

- Wystawa „Wakacje w książce”
- „Jak to się robi?” – warsztaty w tworzeniu papieru czerpanego

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Book Club – młodzieżowy klub dyskusyjny (także w lipcu i sierpniu)
- Dzień Przyjaciela – zajęcia dla przedszkolaków
- Dzień Smerfa – zajęcia dla przedszkolaków
- O Żydach i Żydówkach – zajęcia dla gimnazjalistów w ramach konkursu współorganizowanego przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego oraz Fundację Humanity in Action Polska
- Dzień Psa – wakacje w bibliotece
- Dzień Bociana – zajęcia dla dzieci (Filia Żydowo)
- Jak zrobić mydełko z decoupage? – wakacje w bibliotece (Filia Żydowo)

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- „Jak nie czytam, jak czytam” – happening w parku okalającym Bibliotekę we współpracy z Gimnazjum im. Orła Białego w Doruchowie
- Spotkanie z autorem książek przyrodniczych Sławomirem Wąsikiem „Wilki, eseje” – dla uczniów szkoły podstawowej

Gniezno

- „Czytanie zbliża” – impreza czytelnicza dla najmłodszych czytelników rozpoczynająca XVI Ogólnopolski Tydzień Czytania Dzieciom z udziałem Pawła Brzeźniaka, dziennikarza „Gnieźnieńskiego Tygodnia”
- „Mów do mnie wierszem. Poetyckie ruloniki księdza Jana Twardowskiego” – akcja czytelnicza z okazji urodzin poety
- „Bajeczny katalog dziecięcy” – zabawa plastyczna dla dzieci z okazji Dnia Dziecka
- Spotkanie autorskie dla dzieci z Anną Zgierun-Łaciną
- „Gniezno – siedziba Prymasów” – impreza podsumowująca pierwszą część: program edukacyjny i konkurs plastyczny „Prawdy ukryte w bajkach Ignacego Krasickiego” z udziałem Prezydenta Miasta Gniezna
- „Dzień Smerfa” – impreza czytelnicza dla dzieci
- „Po co człowiekowi książka? Żeby zostać super czytelnikiem!!!!” – akcja wakacyjna dla czytelników
- „Pierwszy Prymas Królestwa Polskiego” – warsztaty historyczne dla szkół podstawowych z okazji 600-lecia Prymasostwa
- „Czechy jakich nie znacie” – wernisaż wystawy fotograficznej Klub Foto 50+
- „Ludwik Karpiński 1883-1945 kupiec i przemysłowiec gnieźnieński” – wernisaż wystawy Sławomira Krzyśki, Marka Szczepaniaka i Janusza Ambrożego

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Noc Bibliotek 2017 pod hasłem „Czytanie Porusza” – „Wyprawa na kolorową wyspę”; wyprawa na tajemniczą wyspę, czytanie fragmentów książki „Wyspy”, przebieranie w kolorowe własnoręcznie wykonane stroje, malowanie twarzy, wykonywanie ludzików z owoców, prace plastyczne, nauka tańca, ognisko (Oddział dla Dzieci)
- Spotkanie autorskie z eseistą, publicystą i powieściopisarzem Arkadiuszem Pacholskim
- „To już prawie wakacje” – zajęcia literacko-plastyczne dla kasy II (Filia Tursko)

Gostyń

- Galeria Prac Środowiskowego Domu Samopomocy
- „Zwykła wystawa niezwykłych ludzi” – wystawa prac podopiecznych Środowiskowego Domu Samopomocy oraz Stowarzyszenia „Nie Sami” i wernisaż
- Wystawa fotograficzna Marka Kulagi pt. „Inne oblicza lasu” (czerwiec - lipiec)
- „Moja biblioteka” – podsumowanie konkursu plastycznego i wystawa pokonkursowa
- Warsztaty plastyczne dla dzieci ze Stanisławem Wydlowskim połączone ze zwiedzaniem wystawy „Samoloty i inne przedmioty”
- „Moliki książkowe” – zakończenie cyklu całorocznych spotkań – konkurs „Baśniowy świat”
- Finał konkursu ankietowego „Gostyń i okolice”
- Finały konkursów „Wiem więcej o ziemi gostyńskiej” dla gimnazjalistów oraz dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych z okazji Dni Gostynia
- „Ożywione literki” – warsztaty literacko-plastyczne z Elżbietą Krygowską-Butlewską (Filia w Kunowie)

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- „Jak Bóbr nad Prosną zamieszkał” – wystawa prac plastycznych z gminnego konkursu plastycznego
- Spotkanie autorskie z Wiolettą Piasecką, autorką baśni, bajek, wierszy dla dzieci

Kalisz

- „Z historii emigrantów-ewangelików w Kaliszu w XIX i XX wieku” – spotkanie ze Sławomirem Przygodzkim (organizator Kaliskie Towarzystwo Genealogiczne „Kalisia”; współorganizacja)

- „Komandosi z Kalisza – Henryk i Jan Jedwabowie” – wykład Wojciecha Miklaszewskiego oraz wystawa okolicznościowa
- „Metamorfozy miasta – przewodnik po Kaliszu” – prelekcja i pokaz multimedialny dla uczniów gimnazjum
- „Klinika chorych książek” – pogadanka i warsztaty dla dzieci (Filia nr 5 oddział dziecięcy)
- „Historyczne oblicze miasta” (w ramach projektu „Spotkanie na czytanie”) – dla uczniów z gimnazjum (Filia nr 9)
- Konkursy:
 - ~ „Komunikacja miejska przyjazna naszemu środowisku” – konkurs plastyczny dla szkół podstawowych (współorganizacja)
 - ~ „Strofy nad Prosną” – konkurs recytatorski dla uczniów (Filia nr 2)
 - ~ „Moje ulubione miasto” – konkurs dla osób niepełnosprawnych (Filia nr 3)
- Wystawy:
 - ~ „Ze wszystkich nauk medycyna jest najszlachetniejsza”. Sylwetki kaliskich lekarzy od Zemełki do Hindemitha – wystawa w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Kaliszu
 - ~ „Ziemia nieznaną. Kalisz po Belle Époque” (Filia nr 5)
 - ~ „145. rocznica śmierci Stanisława Moniuszki” (Filia nr 2)
 - ~ „Podróże do niewidzialnych miast” (Filia nr 4)
 - ~ „Navigare necesse est... żeglowanie jest koniecznością” – wystawa z okazji 520. rocznicy pierwszej wyprawy Vasco da Gamy do Indii oraz 525. rocznicy pierwszej podróży Krzysztofa Kolumba do Ameryki (Filia nr 4)
 - ~ „Wakacje moich marzeń” – wystawa dziecięcych prac plastycznych (Filia nr 7)
 - ~ „Kalisz w literaturze” (Filia nr 16)

Kępno

- „Moje Chiny” – spotkanie z Andrzejem Kaczmarkiem w ramach Nocy Bibliotek
- „Dziecko” – wystawa fotograficzna

Kielczewo (pow. Kościan)

- „Jestem Małym Europejczykiem i mieszkam w Unii Europejskiej...” – konkurs dla dzieci klas III (Filia Racot)
- Z cyklu „Spotkania z ciekawymi ludźmi” – poznajemy zawód pszczelarza. Prelekcję przygotował Czesław Misiorny, miłośnik pszczół z Gryżyny (Filia Racot)
- Piknik ekologiczny połączony z przemarszem na Stadionie Orlika w Racocie – gry, zabawy, quizy, grill oraz zasadzenie miododajnej lipy (Filia Racot)

- „Dzień Pszczoły” – w ramach projektu „Bądź eko – ratuj pszczoły” – pogadanka oraz prezentacja multimedialna przygotowana przez uczniów gimnazjum (Filia Racot)
- „W świecie baśni Hansa Christiana Andersena i braci Grimm” – gminny konkurs czytelniczy (Filia Racot)
- Spotkanie autorskie z Emilianem Prałatem, autorem książek o pałacu w Racocie, Kopaszewie, Turwi i Rąbiniu (Filia Racot)
- „Konfrontacje z haftem” – spotkania kółka hafciarskiego w bibliotece (także w lipcu i sierpniu; Filia Stary Lubosz)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- „Nasza rola w tworzeniu szczęśliwej rodziny, w świetle współczesnych zagrożeń” – spotkanie autorskie z sędzią Anną Marią Wesołowską

Kłecko (pow. Gniezno)

- Lokalny Klub Kodowania

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Noc Bibliotek – „Czytanie porusza” – zajęcia edukacyjne, kulturalne, sportowe dla uczniów szkoły podstawowej
- „Witaj lato” – spotkanie z najmłodszymi czytelnikami; gry planszowe, piłka nożna, prace plastyczne pt. „Nasze lato – super wakacje” i wystawa wykonanych prac (Filia w Łągownikach przy współpracy ze świetlicą)
- Wystawa „Kubuś Puchatek i mieszkańcy Stumilowego Lasu” (Filia w Smolicach)

Kościan

- Noc Bibliotek:
 - ~ Spektakl „Przygody Mamy Mu i Pana Wrony” dla dzieci w wieku 3-8 lat;
 - ~ Spotkanie z Mirosławem Wleklým (autorem książki „Tu byłem. Tony Halik”);
 - ~ „Literackie przysmaki nocą” (nagranie odcinka bibliotecznego cyklu z udziałem publiczności-czytelników)
 - ~ Film „Świat prozy Adama Tomaszewskiego”
 - ~ Nocne wypożyczenie i książki spod ludy (w tym specjalne paczki-niespodzianki, czyli wybieranie książek „w ciemno”)
- Wystawa „Zielono mi” przedstawiająca świat przyrody w książkach dla dzieci
- Rozstrzygnięcie XXVIII konkursu literackiego „Młodych Piór” pt. „Śledztwo będzie dla nas rozrywką” i wręczenie nagród oraz podsumowanie kolejnej edycji projektu „Dziedzictwo mojego miasta”

- Spotkanie z cyklu „Z historią przy kawie”: „Skarby Watykanu i tajnego archiwum” – wykład dr. Emiliana Prałata
- „Do dzieła!” – warsztaty artystyczne dla dzieci w wieku 6-12 lat
- Zakończenie zajęć w Klubie Trąbka Bombka – spotkanie dla dzieci z Klubu
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Kościańskiej: „Prof. dr hab. Leon Gatner z Piotrowa” – wykład prof. Wiktora Gabrusewicza

Krobia (pow. Gostyń)

- „Autorskie stwarki” – warsztaty literacko-plastyczne z Elżbietą Krygowską-Butlewską

Krotoszyn

- VI spotkanie z cyklu „Wiara, nauka, sens – kultura europejska wobec spraw ostatecznych”: wykład dr. Jacka Kępy pt. „Arystoteles-filozof i uczonec”
- Noc Bibliotek – spotkanie z podróżnikiem Piotrem Kowalczykiem „Indie-Bollywood zza kulis”
- Warsztaty dziennikarskie z Pauliną Surniak
- „Święto Ulicy Rawickiej” – VII festyn dla mieszkańców Krotoszyna zorganizowany przy współpracy Rady Osiedla nr 9
- Wystawy:
 - ~ „Seniorzy w akcji” – wystawa fotografii
 - ~ Mini Galeria – wystawa obrazów Bronisławy Nowackiej
 - ~ „Podróżuj i czytaj” – wystawa przewodników po Polsce i świecie
- Noc Bibliotek – Biesiada przy ognisku; gry i zabawy integracyjne, konkursy we współpracy ze Związkiem Harcerstwa Polskiego Hufiec Krotoszyn (Oddział dla Dzieci i Młodzieży)
- „Moja książka” – gminny konkurs literacko-plastyczny (Oddział dla Dzieci i Młodzieży; współpraca ze świetlicą przy Zespole Szkół nr 1)
- Happening z okazji Święta Ulicy 2017 (Oddział dla Dzieci i Młodzieży; partner Szkoła Podstawowa nr 1)
- „Podróż przez kontynenty” – wystawa prac przedszkolaków z Przedszkola Maciusz nr 7 z Oddziałami Integracyjnymi w Krotoszynie
- „Wakacje z książką” – wystawa literatury dla dorosłych (Filia w Orpiszewie)
- „Miejsca w których straszyc” – wystawa albumów wykonanych przez uczniów (Filia)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Wielkie pranie” – lekcje regionalne dla dzieci z przedszkoli w Lesznie (Izba Regionalna Pawłowice)
- Spotkanie Koła Twórczych Czytelniczek (Biblioteka w Pawłowicach)

- Wystawa „Najciekawsze zabytki Gminy Krzemieniewo” (Izba Regionalna Pawłowice)
- Inscenizacje „Brzechwa i Tuwim dzieciom” – dla przedszkolaków z Pawłowic (Biblioteka w Pawłowicach)
- Wystawy: „Najpiękniejsze wiersze o dzieciach”, „Autografy pisarzy w zbiorach biblioteki” (Biblioteka w Pawłowicach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Francuskiej” – comiesięczne spotkania krzywińskiego oddziału TPPF
- „Alemana” – cotygodniowe próby zespołu tanecznego „Alemana” działającego przy Bibliotece
- „Książki do walizki” – wystawa wakacyjnych propozycji dla wszystkich czytelników (Filia Bieżyń)
- „Nagrania z płyt winylowych” – spotkanie przy kawie i ciasteczkach z mieszkańcami DPS Mościszki (Filia Bieżyń)
- „To już lato!” – spotkanie podsumowujące cykl spotkań w Klubie Motyli Książkowych (Filia Jerka)
- „Kocham, lubię, szanuję ... nie śmieję!” – wystawka z okazji Światowego Dnia Ochrony Środowiska (Filia Jerka)
- „Wszystkie książki mówią” – spotkanie z dorosłymi czytelnikami w celu popularyzacji literatury popularnonaukowej (Filia Lubiń)
- „Zajęcia piątkowe” – różne zajęcia, na których wykonywane są prace związane z bieżącymi świętami, imprezami (Filia Lubiń)

Leszno

- „Paleta zmysłów” – wystawa współorganizowana ze stowarzyszeniem „Nasz dom – nasz świat” (Biblioteka Dworcowa)
- „Rzeczpospolita Obojga Narodów – potęga kulturalna Europy” – mini-konferencja w ramach zadania „Literacka podróż przez dzieje Polski” programu MKiDN „Promocja czytelnictwa”. W programie: „Prawosławni w Rzeczypospolitej – zaskakująco smutne skutki unii Kościoła Wschodniego z Rzymem zawartej w Brześciu w 1596 roku” – prelekcja dr. Aleksandra Małeckiego, „Wpływ protestanckiego exodusu doby wojny trzydziestoletniej na rozwój miast w południowo-zachodniej Wielkopolsce. Aspekty kulturowe ze szczególnym uwzględnieniem Leszna” – prelekcja dr. Kamili Szymańskiej
- „Leszczyńskie Dni Książki” – w programie m.in.: Żywe Szachy, malowanie w plenerze, czytelniczy flashmob, muzyczny korowód przez miasto, koncert zespołu Dixie Company, a także Witka Łukaszewskiego z zespołem, spotkanie z Ewą Rosolską oraz Piotrem Goćkiem, warsztaty kaligraficzne

dla dorosłych i młodzieży, recital muzyczny w wykonaniu Mai Kolanoś (współorganizacja)

- W ramach cyklu Wokół Globusa: „Psim zaprzęgiem przez życie” – spotkanie autorskie z Darią i Krzysztofem Nowakowskimi, podróżnikami biorącymi udział w wyścigach psich zaprzęgów
- „VI Festiwal Technologii” – warsztaty dla młodzieży współorganizowane z Zespołem Szkół Elektroniczno-Telekomunikacyjnych w Lesznie
- „Dzieje się – organizacja pomysłów w bibliotece” – zajęcia warsztatowe dla pracowników bibliotek publicznych z Wielkopolski w ramach szóstej edycji „Biblioteki Pomysłów”, projektu WBPiCAK w Poznaniu
- „Spotkanie z Gruzją” – w ramach cyklu Kultura i Historia Państw; współorganizacja z Fundacją Centrum Aktywności Twórczej
- Otwarcie Fili nr 1 w nowym lokalu – wystawa archiwalnych zdjęć o historii placówki

Lipno (pow. Leszno)

- Noc Bibliotek
- Spotkanie z dziennikarką w ramach projektu „Pokoloruj gminę”
- Spotkanie w Pracowni Drewna, warsztaty z młodzieżą w ramach projektu „Pokoloruj gminę” (także w lipcu i sierpniu)
- „Jak zatrzymać Prędkiego?” – wieczór słowno-muzyczny

Łubowo (pow. Gniezno)

- VII Festiwal Książki – wymiana, zakup, sprzedaż książek bibliotecznych i prywatnych
- Spotkanie z kulturą – pokaz filmowy, zajęcia plastyczne, zagadki (współorganizacja z Domem Kultury)

Mikstat (pow. Ostrzeszów)

- „Zakładka do książki – exlibris”, „Św. Roch – nasz niebiański patron” – posumowania konkursów plastycznych
- „Nie do wiary! W bibliotece dzieją się czary!” – spektakl teatralny dla dzieci kl. I–III

Nowy Tomyśl

- W ramach projektu „Zaczytana Pani Wiosna”: „Deszcz entuzjastycznych efemeryd” – program muzyczny autorskich utworów Rafała Putza
- W ramach projektu „Kto Ty jesteś?”: „O emocjach w ilustracjach” – warsztaty ilustratorskie z Maciejem Szymanowiczem
- „Dawnych wesel czar” – wystawa fotografii i pamiątek weselnych zebranych dzięki uprzejmości mieszkańców, a także tych zgromadzonych w Nowotomyskiej Galerii Internetowej (Galeria na Piętrze)

- Nowotomyskie Piętro Wyrzów Literackich: spotkanie z tomikiem poezji Doroty Nowak „Antidotum”, wydanym w ramach serii poetyckiej Grupy Literacyjnej na Krechę, której redaktorem jest Łucja Dudzińska
- „Językowe Pogotowie” – spotkanie z językiem polskim dla obcokrajowców
- „Bajkowy Detektyw” – podsumowanie spotkań czytelniczych i wręczenie dyplomów z tytułem Bajkowego Detektywa dla uczestników spotkań z książką (Filia w Jastrzębsku Starym)

Oborniki

- „Zabawki sercem szyte” – wystawa ze zbiorów Teresy Wawrzyniak i Wiesławy Kramer
- „Stąd jestem – to moja mała Ojczyzna” – wystawa pokonkursowa podsumowująca projekt edukacyjny realizowany przez Towarzystwo Miłośników Ziemi Obornickiej
- „Między światami: od Kurdystanu po Turkmenistan” – spotkanie autorskie z Marzeną Filipczak
- „Kolory Deszcza – Birma” – spotkanie autorskie z Krzysztofem Deszczyńskim
- „Z muzyką na wakacje” – koncert uczniów Aliny Forsyiak
- „Oborniki – muzyka i poezja ulic” – wieczór poetycko-muzyczny

Osieczna (pow. Leszno)

- Konkurs plastyczny na książkę liberacką
- „W drodze na najwyższe szczyty Afryki” – spotkanie z podróżnikiem Robertem Gądkiem
- „Powitanie lata” – festyn pod wiatrakami

Ostrowite (pow. Słupca)

- Spotkanie autorskie z Weroniką Kurosz

Ostrzeszów

- Gala podsumowująca XI Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. Stanisława Czernika: wykład profesora Piotra Łuszczkiewicza (UAM w Poznaniu), spotkanie uczestników konkursu z jury, recital Katarzyny Żak, ogłoszenie wyników, wręczenie nagród
- „Świat bez granic” – objazdowa wystawa książek dla dzieci i młodzieży w ponad 40-stu językach świata (Oddział Dziecięcy)
- „Lekcja chemii w bibliotece” – spotkanie dla młodzieży gimnazjalnej z Jakubem Duszczykiem, mieszkańcem gminy Ostrzeszów, autorem książki „Chemia: analiza jakościowa”
- Spotkanie autorskie z Wiesławem Drabikiem – pisarzem i ilustratorem książek dla dzieci

- „Z książką przez pokolenia” – spotkania z przedszkolakami: teatr kamishibai „Dlaczego zwierzęta mieszkają w bloku Maćka?”, poznanie interaktywnej książki „Uratuj mnie”
- „Mój tata – mój bohater” – rozstrzygnięcie Gminnego Konkursu Plastycznego dla przedszkolaków
- „Łączy nas rzeka” – rozstrzygnięcie Powiatowego Konkursu Plastycznego
- „Z książką Ci do twarzy” – rozstrzygnięcie Powiatowego Konkursu Fotograficznego

Pakośław (pow. Rawicz)

- „Narkotyki czy życie” – wystawa w Międzynarodowy Dzień Zapobiegania Narkomanii
- Turniej Wsi Gminy Pakośław – współorganizacja

Pleszew

- „Noc z Wielką Brytanią” z udziałem pisarza Dariusza Rekosza
- Spotkanie z Jankiem Melą, podróżnikiem, prezesem fundacji „Poza Horyzonty”
- Zajęcia dla przedszkolaków w ramach akcji „Marzycielska Poczta – napisz list do chorego dziecka” (Filia w Zawidowicach)
- „Cyfrowa Wyprawka” – warsztaty dla dzieci i młodzieży prowadzone przez przedstawiciela Fundacji Panoptikon
- „W każdej legendzie jest ziarenko prawdy” – lekcje multimedialne dla dzieci
- Spotkanie z Łukaszem Bogdali i Przemysławem Kubiakiem – podróżnikami pochodzącymi z Pleszewa
- „Bezpieczeństwo na drodze” – zajęcia dla mieszkańców z wykorzystaniem symulatorów drogowych z Fundacji Krzysztofa Hołowczyca

Powidz (pow. Sępca)

- Wykład w ramach warsztatów archeologicznych, na które BP, UG i Instytut Archeologiczny UMK w Toruniu otrzymał dofinansowanie z MHP „Patriotyzm Jutra”

Rawicz

- „Kartki z kalendarza zrywamy, święta nietypowe poznamy – Czerwiec” – warsztaty dla dzieci z przedszkola
- „Odjazdowy Bibliotekarz” – piknik rowerowy połączony z bookcrossingiem
- Rodzinna Strefa Relaksu podczas Święta Rawicza:
 - ~ „Muzyczna wizyta w indiańskiej wiosce” – teatr dla dzieci
 - ~ rodzinne zmalowywanie
 - ~ gry, zabawy
 - ~ budowanie wigwamów

- 10-lecie rawickiego DKK połączone ze spotkaniem autorskim z Arunem Milcarzem podczas Święta Rawicza
- Noc Bibliotek:
 - ~ „Doktor Dzieciot” – przedstawienie teatralne w wykonaniu u teatru DUET
 - ~ zabawy animacyjne
 - ~ „Świece żelowe” – warsztaty kreatywne „ModraSova”
 - ~ koncert Pawła Matysiaka
 - ~ „Bądź Fit z książką” – zajęcia z Różą Sikorską, trenerem personalnym
- „Milutka w Malachitowym Borze” – spotkanie z teatrem „Tak”
- Galeria Jednego Obrazu: „Krokusy”, „Na łódce” – H. Murkowska (również w lipcu i sierpniu)

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Przedwakacyjne zakończenie zajęć biblioterapeutycznych dla mieszkańców DPS w Strzałkowie i mieszkank DPS w Mielźnie

Sulmierzyce (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie z historią „Sulmierzyce – z dziejów miasta i jego mieszkańców”
 - wykłady historyków z okazji 560-lecia nadania praw miejskich

Swarzędz (pow. Poznań)

- „Gdy swarzędzanin dziecięciem był” – wystawa starych zabawek i fotografii

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Śmigielaczek” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci od 1 do 2 lat i ich rodziców
- „Klub Maluszka” – zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci od 2 do 3 lat i ich rodziców
- „Piknik Integracyjny Grup Zabawowych” – spotkanie odbyło się w Ośrodku Jeździeckim w Kalumecie w Boszkowie
- „Urwiski” – grupa zabawowa: zajęcia zabawowo-ruchowe dla dzieci od 1 do 3 i ich rodziców (także w lipcu i sierpniu; Filia Stare Bojanowo)
- „Maluszki” – zajęcia grupy zabawowej oraz podsumowanie spotkań: „Już niedługo wakacje” (Filia Czacz)
- „Powitanie Lata” – piknik integracyjny grup zabawowych z Czacza i Nie-tążkowa (Filia Czacz)

Trąbczyn (pow. Słupca)

- Zajęcia wg scenariusza „Cyfrowej wyprawki” przygotowanego przez Fundację Panoptykon

Trzcianka

- „Poznajemy alfabet” – teatrzyk dla dzieci (Filia w Siedlisku)

- Historyczna Noc w Bibliotece – gośćmi akcji byli wojowie z Towarzystwa Przyjaciół Grodu w Grzybowie, którzy przygotowali: warsztaty z fechtunku na drewniane miecze, warsztaty wykonywania drobnych ozdób, warsztaty lepienia z gliny, gry i zabawy plebejskie
- „Ciastko z wierszem Osieckiej” – spotkanie literacko-muzyczne w ramach projektu „Posmakuj Poezji...”
- Jubileusz DKK z Sylwią Chutnik – spotkanie autorskie uświetniło obchody 10-lecia trzecieckiego Dyskusyjnego Klubu Książki
- „Noc Bibliotek” (Filia w Niekursku)
- III edycja Ogólnopolskiego Konkursu „Zakładka do książki” – konkurs zorganizowany przez bibliotekę oraz oddział przedszkolny przy szkole podstawowej (Filia w Rychliku)

Turek

- Warsztaty ilustratorskie z Aleksandrą Cieślak
- Noc Bibliotek:
 - ~ Spotkanie autorskie z Robbem Maciągiem
 - ~ Warsztaty herbaciane
 - ~ Warsztaty indyjskie dla dzieci
 - ~ Klub Poszukiwaczy Tajemnic – warsztaty detektywistyczne
- Wakacje w Bibliotece:
 - ~ Najpiękniejsze polskie legendy – zajęcia literacko-plastyczne (także w lipcu i sierpniu)
 - ~ Moje wakacyjne marzenia – zajęcia plastyczne
 - ~ Coś z niczego – warsztaty recyklingowe (także w lipcu i sierpniu)
 - ~ Baśnie z czterech stron świata – zajęcia literacko-plastyczne
 - ~ Moje wymarzone wakacje – konkurs rysunkowy
 - ~ Gry i zabawy z wykorzystaniem tablicy interaktywnej (także w lipcu)
 - ~ Wakacyjne podróże – Hiszpania
 - ~ Bohaterowie wielkiego ekranu (także w lipcu i sierpniu)
 - ~ Robotyka We Do
 - ~ Kuźnia Młodego Programisty
 - ~ Klub Poszukiwaczy Tajemnic
- Program 50+:
 - ~ „Czy możesz powtórzyć?” – spotkanie z przedstawicielem firmy sprzedającej aparaty słuchowe
 - ~ Warsztaty rękodzieła (także w lipcu i sierpniu)
 - ~ Poetycko-muzyczne spotkanie z Anną Marecką

Wijewo (pow. Leszno)

- „Zakładki do książek” – konkurs plastyczny

Witkowo (pow. Gniezno)

- „Zostań Mistrzem Ortografii” – konkurs dla szkół podstawowych i gimnazjum
- „Witkowo – moje miasto” – konkurs wiedzy o gminie Witkowo dla szkół podstawowych i gimnazjum
- „Nowe zagrożenia, grooming, zbyt wczesna inicjacja seksualna, cyberprzemoc, internet, używki, zasady odpowiedzialności nieletnich” – spotkanie autorskie z sędzią Anną Marią Wesołowską dla uczniów szkoły podstawowej w Witkowie

Włoszakowice (pow. Leszno)

- Wystawa „175. rocznica urodzin Marii Konopnickiej (Filia Krzycko Wielkie)
- „Gminny Konkurs Pięknego Czytania” – skierowany do uczniów klas I-III

Zagórów (pow. Sępca)

- Szkolenia w ramach programu „e-Mocni: cyfrowe umiejętności, realne korzyści”; biblioteka koordynuje realizację programu w gminie Zagórów

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Wernisaż podsumowujący pierwszą część cyklu w ramach projektu „Fantazje na każdą okazję”
- Wernisaż wystawy prac Marii Dryll Marciniak „Przytulanie do drzewa” – w ramach III Ogólnopolskiej Nocy Bibliotek
- „Ciekawe miejsca” i „Ciekawe osoby” – spotkanie z uczniami klasy IV szkoły podstawowej podsumowujące projekt „Młody Obywatel” (Filia Baszków)
- „Razem łatwiej, bo jesteśmy sobie potrzebni” – zajęcia biblioterapeutyczne
- W cyklu „Fantazje na każdą okazję”:
 - ~ „Zakładka do mojej książki” – warsztaty
 - ~ „Muzea i tajemnice dzieł sztuki” – spotkanie

Lipiec

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Wakacyjny teatrzyk: Pingwin z zasadami, Misie Tulisie, Doktor Dzięcioł, Pod starym Wawelem przygód bez liku

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- „Wypożycz książeczkę, wygraj walizeczkę” – konkurs czytelniczy

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- Wakacje z biblioteką – cykl spotkań czytelniczych urozmaiczonych tworzeniem prac plastycznych, wypowiedzianiem głośno refleksji na dany temat,

grami planszowymi: Dzień Psa, Letnia łąka, Wizyta u Mai i Gucia: co robią pszczoły przez cały dzień, Pompon na wakacjach, przygody i wędrówki smoka – zajęcia kulinarne, balonowe dziwadła

Czempień (pow. Kościan)

- „Wakacje” – krzyżówka z literackim hasłem umieszczona w lokalnej gazecie „Puls Czempinia”
- Zajęcia literacko-plastyczne dla dzieci (Filia Gołębin Stary)

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Wakacje w bibliotece: Pobawmy się jak dawniej, Tanabata – japońskie święto marzeń, Zbudujmy wioskę indiańską, Dzień Imprezy, Dzień Czerwonego Kapturka, Dzień Włóczykija, Dzień Policjanta, Dzień Pszczółki Mai
- Wakacje w bibliotece: Zabawa z kamieniem, Kreatywny budowniczy, Przeprowadź przez dżunglę, Gry wielkoformatowe, Kartonowe 3D zwierzaki (Filia Żydowo)

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- „Skąd się wzięła Wisła” – zajęcia warsztatowe dla małych czytelników w świetle legendy
- Teatrzyk małych czytelników: „Rzepka” Juliana Tuwima – zajęcia warsztatowe dla małych czytelników
- „Brzechwa dzieciom. ZOO” – zajęcia warsztatowe dla dzieci

Gniezno

- „Święte słowa Prymasa Tysiąclecia” – letnia akcja czytelnicza w ramach drugiej części programu edukacyjnego „Gniezno siedziba Prymasów”
- „Ależ królu co z książkami?!” – plenerowa impreza edukacyjna promująca bibliotekę – przeprowadzona podczas „Koronacji Królewskiej”
- „Powróćmy jak za dawnych lat w zaczarowany bajek świat” – wakacyjne spotkania z książką dla najmłodszych czytelników

Gostyń

- Galeria Prac Środowiskowego Domu Samopomocy
- „Zwierzęta małe i duże” – wystawa
- „Zwierzęta nasi przyjaciele” – konkurs plastyczny
- „W świecie zwierząt” – konkurs ankietowy

Jutrosin (pow. Rawicz)

- Zwiedzanie najważniejszych zabytków miasteczka w towarzystwie kustosza Muzeum
- Zajęcia plastyczne dla dzieci z zastosowaniem metody origami płaskiego
- Prelekcja „Historia Dubina przez wieki”

Kalisz

- Wystawy:
 - ~ „Folwark zwierzęcy” – z cyklu „Lektura nie musi być nudna” – prace uczniów gimnazjum (Filia nr 1)
 - ~ „Nasze wymarzone wakacje” – dziecięce prace plastyczne (Filia nr 1 oddział dziecięcy)
 - ~ „W zaklętym świecie baśni” (Filia nr 9)

Kępno

- „Książka za książkę” – wymiana książek
- „Aktywny czytelnik” – konkurs, współorganizacja: sklep Top Secret w Kępnie
- Warsztaty dla nauczycieli ze Stowarzyszeniem „KLANZA” w ramach projektu „Poczytam Ci mamo”
- „Na tropie starożytności” i „Coś z niczego” – warsztaty plastyczne dla dzieci
- Gry i zabawy detektywistyczne dla dzieci (Filia w Olszowie, także w sierpniu)
- „Noc spadających gwiazd” – zajęcia omawiające zjawiska astronomiczne (Filia w Olszowie)
- „Znamy Bohaterów Naszych Książek” – gra terenowa (Filia Mikorzyn)

Kielczewo (pow. Kościan)

- „Bezpieczne wakacje” – spotkanie z przedszkolakami ze szkoły podstawowej
- Prace plastyczne – mój pomysł na cudowne wakacje (Filia Racot)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Współorganizacja wraz ze Stowarzyszeniem Rehabilitacyjno-Kulturalnym Słoneczny Promyk wyjazdu na Letnią Olimpiadę Sportowo-Integracyjną dla osób niepełnosprawnych w Małachowie

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wystawa „Bruno Schulz – 125. rocznica urodzin” (Filia w Smolicach)
- Wystawa „Jane Austen – 200. rocznica śmierci” (Filia w Smolicach)
- „Polskie stroje ludowe” – wystawa lalek (Filia w Łagiewnikach)

Kościan

- Spotkanie z cyklu: Z historią przy kawie: „Historia w dzwonie zamknięta” – wykład dr. Emiliana Prałata
- „Do dzieła!” – kreatywne sposoby na zabicie nudy z warsztatami artystycznymi: malowanie na płótnie, ozdabianie latawców, graffiti

Krobia (pow. Gostyń)

- Wystawa o wakacjach

- „120 rocznica urodzin Adama Asnyka” – wystawa (Filia w Chwałkowie)

Krotoszyn

- „Krotoszyn Niezwykły – Szlak Niedostępnych Miejsc” – prezentacja projektu Leszka Zdracha
- „Krotoszyn na pocztówkach” – wystawa pocztówek ze zbiorów Andrzeja Chmielarza
- Zajęcia wakacyjne „Sposób na dobre wakacje” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ Wakacyjne warsztaty plastyczno-literackie integracyjne z Radą Osiedla nr 8
 - ~ Zajęcia fitness i crossfitu – Agnieszka Lepczyńska
 - ~ „Sport to zdrowie” – zajęcia rekreacyjne dla dzieci – Marta Woźny
 - ~ Bezpieczne wakacje ze Strażą Miejską
 - ~ Turniej gier planszowych oraz układanie puzzli
 - ~ Tablety w bibliotece – aplikacje edukacyjne
 - ~ „Oszczędzanie” – spotkanie z Credit Agricole Bank Polski S.A.
 - ~ „Na tropie letnich przygód” – gry i zabawy integracyjne
 - ~ „Pokaż co potrafisz, a trafisz na afisz”
- „Wakacje z biblioteką na rowerze” – wizyta w bibliotece w Odolanowie (Filia w Biadkach)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Pasje, książki...i coś” – spotkanie czytelnicze, rozmowy o książkach i własnych fascynacjach (Biblioteka w Pawłowicach)

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Lekcja historii” – wystawy poświęcone postaciom: Josepha Conrada, Tadeusza Kościuszki, Adama Chmielowskiego
- „Robimy duże zwierzęta” – wykonanie żyraf, hipopotamów, słoni z różnych materiałów plastycznych (Filia Bieżyń)
- „Żabki uczą się pływać” – śmieszne żaby w kółkach do pływania (Filia Bieżyń)
- „Czy to nie jest wielka rzecz – znaczyć dla kogoś wszystko” – wystawa książek Bruno Schulza w 125. rocznicę urodzin autora (Filia Jerka)
- „Z Biblioteką przez Polskę” – codzienne zajęcia wakacyjne mające na celu zapoznanie dzieci z ciekawymi miejscami Polski; wykonywanie prac plastycznych związanych z daną miejscowością, czytanie publikacji i oglądanie filmów na ten temat, śpiewanie piosenek, opowiadanie legend itp. (także w sierpniu; Filia Lubień)

Leszno

- Wystawy:
 - ~ „Pokaż mi swoją książkę” – wystawa prac dzieci wykonanych podczas pleneru malarskiego organizowanego podczas Leszczyńskich Dni Książki (Biblioteka Dworcowa)
 - ~ „Wielkopolska Press Photo 2016” – wystawa pokonkursowa corocznej konfrontacji dokonań fotoreporterów z województwa wielkopolskiego (Galeria za Regałami)
- Zajęcia dla dzieci i młodzieży pod hasłami: „Kartonowe miasto”, „Masa solna”, „Butelkowy organizer”, „Korkowe bibeloty” i wiele innych (także w sierpniu)
- Wycieczka dla dzieci do „Chaty Wodnika” w Cichowie oraz do zespołu klasztornego benedyktynów w Lubiniu w ramach cyklu „Krajoznawcze wakacje w Bibliotece. Uroda miejsc znanych i nieznanych”

Łubowo (pow. Gniezno)

- Rozczytane Lato na Piastowskim Szlaku – bajkolandia w każdą środę, gry, zabawy, zagadki na niepopogodę

Nowy Tomyśl

- „Wakacje z Lassem i Mają” – zajęcia wakacyjne w Strefie Koloru, które upłynęły w towarzystwie detektywów Lassego i Mai – bohaterów książek szwedzkiego pisarza Martina Widmarka, zilustrowanych przez Helenę Willis

Ostrzeszów

- „Starych książek czar” – wystawa książkowych ilustracji pochodzących z książek ubytkowanych
- Wakacyjne zajęcia dla najmłodszych: Smoki wawelskie i pszczołki, Spacer po Warszawie, Skaczymy jak żabki, Festyn
- w bibliotece – czytanie, prace plastyczne, zabawy ruchowe (Oddział Dziecięcy)

Pakoślav (pow. Rawicz)

- „Mój przyjaciel pies” – wystawa
- Wystawa książek Seweryny Szmaglewskiej w 25. rocznicę śmierci powieściopisarki, więźniarki obozu Auschwitz, autorki znanych książek dla młodzieży
- Wystawa poświęcona życiu i twórczości Józefa Ignacego Kraszewskiego, pisarza, krytyka i teoretyka literatury, historyka, w 130. rocznicę śmierci

Pępowo (pow. Gostyń)

- „Sympatyczne żabki” – warsztaty literacko-plastyczne oraz wystawa żabek Ewy Skołozdrzych

Piaski (pow. Gostyń)

- Warsztaty kulinarne dla dzieci
- Spotkanie z Kubusiem Puchatkiem – zajęcia dla dzieci
- „Co w trawie piszczy” – spotkanie dla dzieci z Małgorzatą Żółtaszek
- Wycieczka dla dzieci do „Łciatej wsi” w Głuchowie oraz zajęcia plastyczne

Pleszew

- „Każdemu wolno czytać” – wakacyjny konkurs czytelniczy dla dzieci
- Spotkanie z Krzysztofem Wielickim, himalaistą

Poniec (pow. Gostyń)

- „Pocztówka z wakacji” – konkurs plastyczny, impreza podsumowująca i wystawa pokonkursowa (lipiec-sierpień)

Powidz (pow. Sępca)

- XXIII Dni Powidza:
 - ~ Kiermasz książek dla najmłodszych
 - ~ „Cudze chwalicie, swego nie znacie” – wystawa lokalnych artystów
 - ~ Konkurs rysunkowy kredą po asfalcie dla dzieci
 - ~ „Podróż w przeszłość – Powidz w średniowieczu”
- Piknik Historyczny na Górze Zamkowej – rekonstrukcja wioski średnio-wiecznej w wykonaniu Drużyny Warcianie z Łądu

Rawicz

- Spotkania z policjantką i rozmowa na temat: „Bezpieczne wakacje”
- Warsztaty literacko-manualne: co jest na ziemi?, co jest pod wodą?, co jest pod ziemią?, co jest w powietrzu?, sowomania, wszystko o rybach, żabach, meduzach i wielorybach, frisbee z papierowych talerzyków, wakacyjna kartka z kubeczkim lemoniady oraz filcowa jaszczurka, słomkowi tancerze oraz kolorowa kalkomania, kolorowe owady na słonce oraz wesoly krokodyl na klamerce, papierowe akwarium i sprężynkowe rybki, koszyk pełen kwiatów, kolorowe ptaki – ptasie radio, naszyjnik dla królowej z kolorowych koralików, piraci na pokładzie: wykonanie statku, szabli, czapek, koła ratunkowego i kotwicy statku (także w sierpniu)
- Zabawy ruchowe z chustą animacyjną, piłkami i balonami (także w sierpniu)
- Kalambury, układanie puzzli, turnieje gier planszowych (także w sierpniu)
- Konkursy literackie i plastyczne (także w sierpniu)
- Zabawy z Internetem (także w sierpniu)
- „Biblioteczas” pt. „W indiańskiej wiosce” m.in., malowanie twarzy, budowanie tipi, warsztaty manualne, wspólne czytanie w wybranych wioskach

Swarzędz (pow. Poznań)

- „Spotkania w drodze” – fotografie Magdy Bobrowskiej-Pannert (Galeria „Wielokropek”)

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Letnie spotkanie Grupy Zabawowej” – zabawy muzyczne, ruchowe na placu zabaw (także w sierpniu; Filia Nietązkowo)

Trzcianka

- „Postaw na miłość” – premiera powieści Karoliny Kubilus
- „Na tropie skarbów” – zaproszenie do udziału w edukacyjnych grach miejskich z serii „Wielkopolskie questy”
- „Ciastko z wierszem Stachury” – spotkanie literacko-muzyczne w ramach projektu „Posmakuj Poezji...”
- Lato w bibliotece z polskimi poetami:
 - ~ Zapraszamy do wesołego Zoo Jana Brzechwy
 - ~ Podróż pełna rymów z Julianem Tuwimem i jego „Lokomotywą”
 - ~ „Coś dla ucha i dla brzucha” wg przepisu Wandy Chotomskiej
 - ~ Na luzie ćwiczymy buzię, czyli łamańce językowe Agnieszki Frączek
 - ~ Piknik na pożegnanie lata nad jeziorem Sarcz

Turek

- Wakacje w Bibliotece:
 - ~ Moje ulubione zwierzątko – zajęcia plastyczne
 - ~ Moja ojczyzna – konkurs rysunkowy
 - ~ Turek-moje miasto
 - ~ Pocztówka z wakacji – zajęcia plastyczne
 - ~ Wakacyjne podróże – Indie, Egipt, Francja
 - ~ Teatrzyk obrazkowy – Kamishibai
 - ~ Szalone ZOO – papierowe maski zwierząt
- Autografy pisarzy polskich – wystawa
- Rocznice literackie – wystawa

Zagórz (pow. Słupca)

- Zajęcia z robotami Finch prowadzone w ramach Lokalnego Klubu Kodowania dla dzieci ze Środowiskowego Ogniska Wychowawczego (także w sierpniu)
- Wakacyjne zajęcia ekologiczne z EkoPaki dla dzieci ze Środowiskowego Ogniska Wychowawczego – poznawanie właściwości aluminium (także w sierpniu)

- Spotkanie Lokalnego Klubu Kodowania w ramach realizacji grantu „Wydrukuj sobie skrzydła! Budujemy drukarkę 3D w bibliotece”

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Rajd rowerowy „Odjazdowy Bibliotekarz” (Baszków, Zduny)
- „U Czartoryskich w Jutrosinie” – wycieczka rowerowa Klubu Miłośników Biblioteki do Jutrosina (Baszków)
- „Wakacje w Bibliotece”:
 - ~ I Ty możesz zamieszkać w naszej bajce!
 - ~ Wiedza to potęga! – filozoficzne rozważania młodego człowieka
 - ~ Kolorowe zabawy, czyli lato zawsze pod ręką
 - ~ Nasze ulubione filmy, ulubione rytmy
 - ~ Zabawy integracyjne, gry planszowe, kalambury, zagadki
 - ~ „Piraci! Ahoj, przygodo!” – morskie opowieści

Sierpień

Bojanowo (pow. Rawicz)

- Wakacyjny teatrzyk: Sówka mądra główka, Nie do wiary w bibliotece kryją się czary, Tosia i urwis Antek

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Wystawa prac uczestników zajęć „Wakacje w bibliotece 2017”

Czajków (pow. Ostrzeszów)

- „Traktory i maszyny rolnicze”, „Papierosy, alkohol, narkotyki – NIE, ja dziękuję!” – konkursy plastyczne organizowane podczas dożynek gminnych

Czempiń (pow. Kościan)

- „Jak to powstało?” – cykl wakacyjnych spotkań warsztatowych:
 - ~ Warsztaty asablaż + papier czerpany – pokaz multimedialny i tworzenie obrazu z wykorzystaniem roślin
 - ~ Warsztaty plastyczne – film pokazujący jak wykonać i ozdobić ramkę oraz wykonywanie ramki
 - ~ Warsztaty mydlane – wykonanie mydełka, festiwal baniek mydlnych, zapoznanie się z „Historią króla Barnaby”
 - ~ Warsztaty lizakowe – film „Od buraka do lizaka” oraz przygotowywanie domowych lizaków
 - ~ Warsztaty czekoladowe – prezentacja „Od plantacji do czekolady – skąd się bierze kakao”, przedstawienie procesu powstawania czekolady
- „Pożegnanie wakacji z panem Pianką” – warsztaty piankowe; uczestnicy wykonywali postacie bohaterów bajek

Czerniejewo (pow. Gniezno)

- Wakacje w bibliotece: Na morzach i oceanach, Bohaterowie naszych książek, Co kto lubi?, Co kumka w trawie?
- Wakacje w bibliotece: Co w trawie piszczy, Bawimy się wikliną papierową, Zaczarowany świat recyklingu, Wakacyjna EKO torba, Starożytna Grecja i jej mity, Eksperymentujemy?, Pierwszy do mety? – zabawy naszych dziadków, Podniebne podróże – Eko samoloty (Filia Żydowo)

Doruchów (pow. Ostrzeszów)

- „Koralikowo wg G. Kasdepke”, „Bon czy ton, czyli savoir-vivre” – zajęcia plastyczne
- „Z muzyką i z przyrodą” – spotkanie z leśniczym Dariuszem Pigulskim; promocja talentów muzycznych małych czytelników
- „Pa pa wakacje, pa pa” – gry i zabawy dla dzieci „Alee frajda” z animatorem Martą Kowalczyk

Gniezno

- „Pamiętamy! Powstanie Warszawskie” – prezentacja książek upamiętniająca Narodowy Dzień Pamięci Powstania Warszawskiego
- „Plakaty 2017 ze zbiorów Biblioteki Publicznej Miasta Gniezna” – wystawa

Gostyń

- Galeria Prac Środowiskowego Domu Samopomocy
- „Gostynianka w Czarnobylu” – wystawa fotograficzna Małgorzaty Nawrockiej-Żarneckiej
- Komiksowy plener – impreza z okazji Światowego Dnia Publicznego Czytania Komiksów

Grabów nad Prosną (pow. Ostrzeszów)

- „Świat bez granic” – objazdowa wystawa książek dla dzieci i młodzieży w 40- stu językach świata

Jutrosin (pow. Rawicz)

- „Kraina dinozaurów” – zajęcia plastyczne dla dzieci
- „Ciekawy świat bajkowy” – zajęcia plastyczne i zagadki logiczne dla dzieci
- „Kosmiczne wyprawy” – prezentacja książki o „Wszechświecie” i zajęcia plastyczne
- „Nasza galaktyka” – quiz dotyczący wiedzy o dinozaurach i kosmosie, zagadki literackie i zadania logiczne oraz zajęcia plastyczne
- „Wszyscy kochamy zwierzęta, ale czy je znamy” (Filia Dubin):
 - ~ zajęcia z papieroplastyki
 - ~ wycieczka do stadniny koni

- ~ wycieczka do obory krów mlecznych
- ~ „Mój pupil” – konkurs rysunkowy kredą po chodniku
- ~ wycieczka rowerowa do leśniczówki w Osieku – oprowadzenie po ścieżce edukacyjnej

Kalisz

- Wystawy:
 - ~ „Poeta melancholii – Adam Asnyk. 120. rocznica śmierci” (Filia nr 2)
 - ~ „Zachowajmy w pamięci” – wystawa publikacji z okazji 73. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego (Filia nr 7)

Kępno

- Festiwal Trzech Kultur: animacja przedwojennych zabaw dla dzieci i tańców żydowskich na rynku miejskim
- Obchody rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego: wystawa, prezentacja filmu i książek
- „Zrób to sam” i „Magia papieru” – warsztaty dla dzieci

Kielczewo (pow. Kościan)

- „Z książką na wakacje” – cykl spotkań literacko-plastycznych (Biblioteka Kielczewo)
- „Nie tylko poczytać, można też pograć” – gry i zabawy literackie w czasie odwiedzin w bibliotece (Filia Racot)

Kiszkowo (pow. Gniezno)

- Współorganizacja Dożynek Gminnych 2017

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wystawa „Wanda Chotomska nie żyje” – twórczość pisarki
- „Wakacje z Biblioteką”:
 - ~ „Kobylin- moja mała ojczyzna” – gra miejska
 - ~ Spotkanie w remizie Ochotniczej Straży Pożarnej w Kobylinie; prezentacja sprzętu ratunkowego
 - ~ Wizyta na Posterunku Policji w Kobylinie; rozmowy na temat codziennej pracy policjantów, rozmowy o zagrożeniach podczas wakacji
 - ~ Spotkanie z przedstawicielami stowarzyszenia Łaciata Wieś. Dojenie sztucznej krowy, gry terenowe i zabawy zręcznościowe, malowanie twarzy (Filia w Łagiewnikach)
 - ~ Zwiedzanie pałacu w Smolicach i wizyta u strażaków w Ochotniczej Straży Pożarnej w Smolicach (Filia w Smolicach)

- ~ „Stop uzależnieniom” – pogadanka z dziećmi na temat uzależnień, rysowanie oraz wycieczka do Przedsiębiorstwa Hodowlano-Nasiennego W. Legutko w Jutrosinie (Filia w Smolicach)
- ~ Wycieczka do leśniczówki w Smolicach; grill dla uczestników, zabawy ruchowe oraz wizyta leśniczego Krzysztofa Błaszyka, który opowiadał o faunie i florze okolicznych lasów (Filia w Smolicach)

Kościan

- „Do dzieła” – kreatywne warsztaty: twórcze prace z wykorzystaniem papieru i bibuły

Krotoszyn

- „Panoptikum” – wernisaż wystawy malarstwa Agnieszki Lipskiej
- „78 rocznica wybuchu II wojny światowej” – wystawa materiałów własnych
- Zajęcia wakacyjne „Sposób na dobre wakacje” (Oddział dla Dzieci i Młodzieży):
 - ~ „Bezpieczny przejazd – szlaban na ryzyko” z PKO Polskie Linie Kolejowe S.A.
 - ~ Autochodzik Straży Miejskiej – Bądź bezpieczny na wakacjach
 - ~ Jak bezpiecznie zachowywać się w lesie – spotkanie w Nadleśnictwie Krotoszyn
 - ~ Oszczędzam z PKO BP Bank Polski S.A. Oddział 1 w Krotoszynie
 - ~ Taneczny fitness – LAB.Krotoszyn
 - ~ „Pożegnanie wakacji z książką” w Biadkach – wyjazd integracyjny
 - ~ Gry i zabawy z Hufcem ZHP im. Powstania Wielkopolskiego w Krotoszynie
- „Pożegnanie wakacji z książką” – festyn integracyjny dla uczestników wakacyjnych zajęć organizowanych w bibliotekach gminy Krotoszyn (Filia w Biadkach)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Wycieczki do „Starej Chaty u Kowola” w Kluczewie oraz do „Krainy Orła Białego” w Starym Gostyniu” w ramach cyklu „Poznajemy Region”

Krzywiń (pow. Kościan)

- „Twórcze lato z Biblioteką 2017” – cykl zajęć wakacyjnych dla dzieci i młodzieży podzielony tematycznie:
- „Moje miasto za sto lat” – dzieci wykonały makietę odtwarzając swoją wizję miasta za 100 lat
- „I Ty możesz zostać detektywem” – uczestnicy zajęć rozwiązywali zagadkę, której odpowiedź ukryta była w bibliotece

- „Z Pyzą na polskich drózkach” – podążając śladami bohaterki książki H. Januszewskiej dzieci poznały miasta, które odwiedziła tytułowa Pyza
- „Warsztaty medialne” – zajęcia przeprowadzone przez studenta dziennikarstwa – z krótkim kursem obsługi kamery
- „Powrót do przeszłości” – tańce, gry i zabawy sportowe naszych dziadków, miniturnieje i konkursy
- „Bądź Eko z Biblioteką” – prelekcja o ekologii i recyklingu, krzyżówki i rebusy na ten temat, wykonanie zabawek z surowców wtórnych
- „Warsztaty taneczne” – nauka podstawowych kroków różnych tańców, a także zabawy taneczne
- „Obóz w Łagowie” – obóz treningowo-rekreacyjny dla starszej grupy zespołu tanecznego „Alemana” działającego przy Bibliotece
- „Ostatni dzień wakacji w Bibliotece” – wycieczka zorganizowana dla dzieci biorących udział w zajęciach prowadzonych przez Bibliotekę i jej filie: zwiedzaliśmy m.in. Bibliotekę Publiczną i Muzeum Regionalne w Gostyniu, Muzeum Zabytkowych Samochodów Jan@Maciej Peda oraz Krainę Orła Białego w Starym Gostyniu
- Wizyta mieszkańców DPS w Mościskach (Filia Bieżyń)
- „Wakacyjne różności” – zajęcia dla najmłodszych czytelników: układanki, szachy, puzzle i inne zabawy (Filia Bieżyń)
- „Pociąg do czytania, czyli wakacje w bibliotece” – cykl pięciu spotkań dla dzieci w wieku 4-11 lat: „Morskie opowieści”, „W pracowni plastycznej u krasnali”, „Muzyczne igraszki”, „Wioska indiańska”, „Zielone psoty ciotki Doroty” (Filia Jerka)
- „Z Biblioteką przez Polskę” – codzienne zajęcia wakacyjne mające na celu zapoznanie dzieci z ciekawymi miejscami Polski, polegające na wykonywaniu prac plastycznych związanych z daną miejscowością, czytanie publikacji i oglądanie filmów na ich temat, śpiewanie piosenek, opowiadanie legend itp. (Filia Lubiń)

Leszno

- „65 lat Koła Polskiego Związku Filatelistów w Lesznie” – wystawa współorganizowana z Leszczyńskim Kołem Polskiego Związku Filatelistów z okazji 65-lecia (Biblioteka Dworcowa)
- „Krajoznawcze wakacje w Bibliotece. Uroda miejsc znanych i nieznanych” – dwie wycieczki dla dorosłych do Gostynia, Borku Wielkopolskiego i Kowna
- W ramach cyklu „Żużlowe spotkania”: „Pół wieku minęło, czyli Smektała i Kubera skopiowali wyczyn Dobruckiego i Jądera” – historie Młodzieżowych Indywidualnych Mistrzostw Polski; Zbigniew Jąder i Zdzisław Do-

brucki opowiedzieli o początkach tych rozgrywek, natomiast tegoroczni zwycięzcy MIMP, Bartosz Smektała i Dominik Kubera, podzielili się wrażeniami z rybnickiego finału oraz z innych swoich startów. Spotkanie prowadził Wiesław Dobruszek

Łubowo (pow. Gniezno)

- Współorganizacja Dożynek Gminnych 2017 w Łubowie

Nowy Tomyśl

- „Przygoda z detektywem” – warsztaty detektywistyczne w Strefie Koloru, podczas których dzieci poznały: „Tajemnicę diamentów”, „Tajemnicę kawiarni” oraz „Tajemnicę kempingu”

Osieczna (pow. Leszno)

- „Mozart” – wycieczka do zagrody edukacyjnej

Ostrowite (pow. Słupca)

- Warsztaty z wykorzystaniem drzewa osikowego

Pakosław (pow. Rawicz)

- Wystawa książek Janusza Korczaka w 75. rocznicę śmierci pisarza, publicyisty i pedagoga, gorącego bojownika o prawa dziecka
- Wystawa w 90. rocznicę śmierci Jamesa Olivera Curwooda

Swarzędz (pow. Poznań)

- „Lato w bibliotece” – cykl wakacyjnych zajęć dla dzieci

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Letnie zajęcia integracyjne” – spotkania wakacyjne dla dzieci w wieku 7-10 lat

Trąbczyn (pow. Słupca)

- Warsztaty z języka angielskiego wg scenariusza realizującego ideę nauki poprzez zabawę
- Zajęcia z robotami Finch w ramach wakacyjnych zajęć dla dzieci
- Warsztaty w ramach programu EkoPaka

Trzcianka

- „Ciastko z wierszem Poświatowskiej” – spotkanie literacko-muzyczne w ramach projektu „Posmakuj Poezji...”

Turek

- Wakacje w Bibliotece
 - ~ Sieciaki na wakacjach – piknik edukacyjny
 - ~ Wakacyjne podróże – Włochy, Turcja, Meksyk, Portugalia

- ~ Wakacje z duchami
- ~ Detektywistyczne łamigłówki Lassego i Mai
- ~ Lekcje rysowania – konie
- ~ Noc w Bibliotece – pożegnanie z wakacjami

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Z wizytą u Legutki” – wycieczka rowerowa Klubu Miłośników Biblioteki do Przedsiębiorstwa Handlowo Nasiennego W. Legutko w Jutrosinie (Baszaków, Zduny)
- Spotkanie z cyklu: „Młodzi, zdolni i... ze Zdun”, którego bohaterką była zdunowianka, obecnie mieszkająca w Colfax w Karolinie Północnej – Katarzyna Krztoń Tickle
- „Wakacje w bibliotece”:
 - ~ „Szneka z glancem” – poznajemy gwarę poznańską (Konarzew)
 - ~ „W krainie Ponnyville” – układanie kucykowych puzzli (Konarzew)
- „Pocztówka z wakacji” – wystawa prac dzieci, uczestników wakacji w bibliotece (Konarzew)

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

BĄDŹ uważna / Andrzej Sikorski. W: I K S . – 2017, nr 7, s. 36

Recenzja tomiku Małgorzaty Lebdy „Matecznik” wydanego przez WBPiCAK.

BUDYNEK dla województwa / Bogna Kisiel. W: G ł o s W i e l k o p . – 2017, nr 207, s. 6.

M.in. o siedzibie WBPiCAK w Poznaniu.

CZARNKÓW – perła nad Notecią. – (Wielkopolskie questy) / Aleksandra Warczyńska. W: G ł o s W i e l k o p . – 2017, nr 167, s. 12-13

Gra miejska promująca region (Czarnków) opracowana pod patronatem WBPiCAK.

[DWIEŚCIE dwadzieścia dwie] 222 ciekawostki. W: M o n i t o r W i e l k o p . – 2017, nr 8, s. 6

Najnowsza publikacja Wydawnictwa WBPiCAK – „222 × Wielkopolska”.

MIŁOŚLAW zawsze polski. – (Wielkopolskie questy) / Ewa Mikulska. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 179, s. 12-13

Gra miejska promująca region (Miłosław) opracowana pod patronatem WBPICAK.

O CZYM milczą rzeźby. – (Wielkopolskie questy) / Aleksandra Warczyńska. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 161, s. 12-13

Quest opracowany przez pracownika WBPICAK w Poznaniu.

PIEŚNI czasu i miłości / Piotr Śliwiński. W: *Gaz. Wyborcza – Poznań.* – 2017, nr 7, s. 36.

Omówienie tomiku wierszy Jacka Podsiadły „Włos Bregueta” nominowanego do nagrody Nike a wydanego przez WBPICAK.

POLSKI Teatr Tańca przeprowadzi się na ul. Taczaka / Tomasz Cyłka. W: *Gaz. Wyborcza – Poznań.* – 2017, nr 218, s. 1.

M.in. o unijnym dofinansowaniu do remontu siedziby WBPICAK w Poznaniu.

STĘSZEW z polotem. – (Wielkopolskie questy) / Grupa Aktywny Stęszew. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 195, s. 14-15

Gra miejska promująca region (Stęszew) opracowana pod patronatem WBPICAK.

ŚLADAMI Czarnej Halszki. – (Wielkopolskie questy) / Aleksandra Warczyńska. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 173, s. 12-13

Gra miejska promująca region (Szamotuły) opracowana przez pracownika WBPICAK.

WIELKOPOLSKIE questy / Katarzyna Sklepik. W: *Głos Wielkop.* – 2017, nr 161, s. 13

Wskazówki jak wędrować po regionie korzystając z questu opracowanego w WBPICAK. Zapowiedź publikacji kolejnych gier miejskich..

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *IKS.* – 2017, nr 7, s. 89

Nowości wydawnicze WBPICAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: *IKS.* – 2017, nr 8, s. 86-87

Nowości wydawnicze WBPiCAK anonsowane przez Mariusza Grzebalskiego, kierownika Działu Wydawniczego WBPiCAK.

WOJEWÓDZKA Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury. W: I K S . – 2017, nr 9, s. 83.

Nowości wydawnicze WBPiCAK: „Znak za pytaniem” Konrada Wojtyły i „222 × Wielkopolska” pod red. Włodzimierza Łęckiego.

ZAMEK w Kórniku. – (Wielkopolskie questy) / Aleksandra Warczyńska. W: G ł o s W i e l k o p . – 2017, nr 185, s. 12-13

Gra miejska promująca region (Kórnik) opracowana przez pracownika WBPiCAK.

ŻERKÓW – miasto na wzgórzach. – (Wielkopolskie questy) / Mirosław Masztalerz. W: G ł o s W i e l k o p . – 2017, nr 191, s. 12-13

Gra miejska promująca region (Żerków) opracowana pod patronatem WBPiCAK.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę „Odry”** za 2016 rok otrzymał *Marcin Senddecki* za tom „W” należący do „książkowego cyklu, który układa się w biograficznie i historycznie zorientowaną, mądrą i emocjonalnie angażującą całość”.
- **Nagrodę Literacką Gdynia 2017** otrzymali: *Michał Sobol* za tomik „Schrony” (kategoria poezji); *Salcia Hałas* za książkę „Pieczeń dla Amfy” (kategoria prozy); *Krzysztof Siwczyk* za książkę „Koło miejsca” (kategoria eseistyki); *Ryszard Engelking* za przekład na język polski „Szkoly uczuć” Gustave’a Flauberta.
- **Nagrodę Poetycką im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego Orfeusz** za najlepszy tom poetycki roku 2016 otrzymała *Małgorzata Lebda* za „Matecznik” wydany przez WBPICAK w Poznaniu, natomiast **Orfeusza Mazurskiego** za najlepszy tom wydany w Polsce północno-wschodniej (Warmia, Mazury, Podlasie) otrzymała *Alicja Bykowska-Salczyńska* za tomik „Cno” wydany nakładem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, oddział w Olsztynie.

C. Zmarli

- **Julia Hartwig** (14.07.2017), polska poetka, tłumaczka i eseistka.
- **Wanda Chotomska** (2.08.2017), autorka książek dla dzieci, twórczyni programu telewizyjnego „Jacek i Agatka”.
- **Sam Shepard** (27.07.2017), amerykański dramaturg, scenarzysta, eseista i aktor.
- **Janusz Głowacki** (19.08.2017), prozaik, dramaturg, scenarzysta, felietonista i eseista, autor słuchowisk radiowych.